

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra sociální a kulturní ekologie

Bc. Vavřinec Vaněk

Gentrifikace Karlína z pohledu starousedlíků

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Arnošt Novák, Ph.D.

Praha 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci zpracoval samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a v elektronické databázi vysokoškolských kvalifikačních prací a v souladu s autorským právem používána ke studijním účelům.

V Praze dne 10. 5. 2021

Bc. Vavřinec Vaněk

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce Mgr. et Mgr. Arnoštovi Novákovi, Ph.D., za ochotu a cenné rady v průběhu výzkumu a jeho následného zpracování, PhDr. Ivanu Ryndovi za trpělivost a přípravu na psaní diplomové práce v rámci diplomního semináře a všem informátorům, kteří mi ochotně věnovali svůj čas a zkušenosti.

Obsah

Teoretická část	12
1. Gentrifikace	12
1.1 Počátky teorií gentrifikace	12
1.2 Fáze gentrifikace	13
1.3 Vysvětlení gentrifikace	14
1.3.1 Produkční teorie gentrifikace	15
1.3.2 Spotřebitelské teorie gentrifikace	17
1.4 Vystěhovávání starousedlíků	19
1.5 Kreativní třída	19
1.6 (Hyper)komodifikace a financionalizace bydlení	22
1.7 Gentrifikace v post-socialistických městech	22
2. Karlín	25
2.1 Charakteristika čtvrti	25
2.2 Vývoj Karlína do roku 1989	26
2.3. Transformace Karlína po roce 1989	30
3. Metodologie	36
3.1 Předmět práce, cíle práce, výzkumné otázky	36
3.2 Výzkumná strategie, techniky sběru dat	36
3.3 Výběr vzorku, prostředí výzkumu	37
3.4 Etika výzkumu	38
4. Praktická část	39
4.1 Vnímání Karlína před povodněmi	39
4.2 Povodeň v roce 2002	42

4.3 Proměna Karlína po povodních	45
4.3.1 Revitalizační efekt gentrifikace Karlína	45
4.3.2 Proměna sociální struktury a vystěhovávání	48
4.3.3 Karlínské hospody	54
4.3.4 Hospoda U hada	56
4.3.5 Noví obyvatelé Karlína	62
4.3.6 Přístav 18600	64
4.3.7 Kasárna Karlín	67
4.3.8 Airbnb v Karlíně	71
4.3.9 Dopady proměny Karlína na fyzické prostředí	72
4.3.10 Romové v Karlíně	75
5. Závěr	82
6. Literatura	87
6.1 Knižní zdroje a články	87
6.2 Internetové zdroje	89
6.3 Diplomové a bakalářské práce	92
7. Přílohy	93
7.1 Projekt	94
7.2 Příklady otázek z rozhovorů	96
7.3 Seznam informátorů	96
7.4 Ukázka kompletního rozhovoru	96

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá tématem gentrifikace na území pražské čtvrti Karlín. Problematiku karlínské gentrifikace zkoumá pohledem starousedlíků. Hlavními otázkami je zjistit, jak karlíňští starousedlíci vnímají proměnu své čtvrti a jaký má dopad na jejich životy. Jejich postoje ke gentrifikaci Karlína byly zkoumány metodami kvalitativního výzkumu – sběrem dat pomocí rozhovorů a zúčastněným a nezúčastněným pozorováním. Práce představuje přehled nejdůležitějších existujících teorií gentrifikace (jako je například Smithova Rent gap teorie, Leyova spotřebitelská teorie a Floridův koncept kreativní třídy). Do těchto teorií práce zasazuje získaná data z výzkumu. Tyto teorie jsou shrnuty v teoretické části, která zároveň obsahuje stručné shrnutí historie Karlína a shrnutí dosavadního výzkumu karlínské gentrifikace. Teoretická část je strukturována podle jednotlivých důležitých témat, která se v rozhovorech se starousedlíky pravidelně objevovala a jednotlivá témata jsou prokládána citacemi z rozhovorů.

Klíčová slova: gentrifikace, Karlín, starousedlíci, vystěhovávání

Abstract

This MA thesis focuses on gentrification of Prague's Karlín district. It examines the issue through the optics of original residents and deals with the following questions: How do original residents perceive the change of their district? What is the impact of gentrification on their everyday lives? In order to answer these questions, qualitative research was used. The data was collected through interviews and participant and non-participant observation. The thesis provides an overview of leading theories of gentrification (such as Smith's Rent gap theory, Ley's consumer explanation theory, and Florida's creative class theory), which are applied to the obtained data. The theoretical chapter of the thesis summarizes these theories. This part also includes a brief history of the Karlín district and provides an overview of the existing research on Karlín's gentrification. The topics that appeared in the interviews with original residents form a structure of this chapter; these interviews are also quoted directly.

Keywords: gentrification, Karlín, original residents, displacement

Úvod

„Vím, že jsou lidé, kteří by dali všechno za to, aby se Karlín neměnil a zůstal takový, jaký kdysi býval. Jenže vývoj nelze lusknutím prstu zmrazit. Ano, Karlín zdrazil a ano, rozhodně tu probíhá i to, čemu se říká gentrifikace. Nic z toho ale pro mě nepřebije ten pocit vidět překotně růst část města, která byla do doby před povodněmi takovou Popelkou, chudší přehlíženou sestrou bohatší sestry, kterou je centrum Prahy.“ (Valeš 2019; 3)

Takto píše o proměně Karlína šéfredaktor občasníku Karlín Now Míra Valeš, který vydává Konsorcium pro Karlín, sdružení různých podnikatelských subjektů spojených s Karlínem (například developerská skupina HB Reavis, realitní firma Karlín Group nebo pojišťovna Kooperativa), jehož deklarovaným cílem je zlepšování prostředí Karlína coby stále žádanější lokality pro práci a bydlení.¹ Já sám jsem Karlín jako Popelku už nezažil. Do Prahy jsem se přistěhoval kvůli studiu v roce 2012 a Karlín pro mě byla dlouhou dobu neznámá část Prahy, měl jsem jen v povědomí známé pražské pořekadlo: „Karlínu a Libni, zdaleka se vyhni.“ Můj první větší kontakt s Karlínem přišel v roce 2015, kdy jsem zde začal pracovat v jedné z kancelářských budov na Rohanském nábřeží. Karlín jsem poznal až jako onu překotně rostoucí část města, plnou hezky oblečených, perspektivně působících lidí, moderních restaurací, bister, barber shopů a kaváren. Napadalo mě, kam se poděl ten Karlín, kterému bych se měl vyhnout.

V době nástupu na magisterský obor sociální a kulturní ekologie jsem se začal mimo jiné zajímat o různé společenské jevy provázající moderní města. Při vybírání tématu jsem nejdříve uvažoval o výzkumu platformy pro poskytování krátkodobého ubytování Airbnb, po konzultaci s mým vedoucím práce Arnoštem Novákem jsem se rozhodl věnovat svůj výzkum gentrifikaci, která v sobě částečně problematiku Airbnb také zahrnuje. Na Karlínu se mi líbilo, jak je prostorově jasně ohraničený a kompaktní a zároveň i jasně časově vydělený obdobím před povodněmi v roce 2002 a po nich. Po více než roce pravidelného dojíždění do práce jsem ho už částečně poznal. Zároveň to byla jedna ze čtvrtí, která byla v souvislosti s pražskou gentrifikací zmiňována nejčastěji a

---

¹ NOVÁK, Daniel. Podnikatelé plánují pozvednout Karlín. Dostupné online na: <https://www.e15.cz/byznys/reality-a-stavebnictvi/podnikatele-planuji-pozvednout-karlin-1088590>

gentrifikace v ní probíhala velmi rychle. Nabízelo se více možností, jak výzkum karlínské gentrifikace pojmout, nakonec jsem se rozhodl prozkoumat ho skrze paměť starousedlíků a vytlačovaných – tedy těch, na které je při oslavách Fénixů povstávajících z popela a bývalých Popelek proměněných do moderních krásných čtvrtí, často zapomínáno. V dubnu 2017 jsem se do Karlína přestěhoval, díky čemuž jsem mohl lépe vnímat denní rytmus města a postupující proměnu. Setkal jsem se s názory, podle kterých je dílo gentrifikace Karlína dávno dokonáno, já sám jsem si v průběhu výzkumu všiml neustálého vývoje. Když jsem několikrát z Karlína odjel na období v řádech měsíců, vždy jsem byl po návratu překvapen, kolik nových podniků se zde objevilo. V době mého přistěhování do Karlína byla prázdná plocha před zastávkou Invalidovna, poblíž které bydlím, prázdná, v současné době na místě bývalé továrny Rustonka stojí tři velké kancelářské komplexy. Prostoru mezi nimi, který připomíná jakési náměstí, dominuje rotující několikametrový umělecký objekt Vista Mars. Náměstí, které zde ještě před dvěma lety nebylo, je přes den poměrně rušné, především během oběda, kdy se pracovníci z nových kanceláří chodí stravovat do bister a restaurací, které se objevily v přízemí.

Ve své práci se nebudu ptát na to, jestli v Karlíně gentrifikace proběhla. Na tom se shodují výše zmíněný propagační časopis, řada novinových článků věnovaných Karlínu i akademické práce, které na toto téma už byly napsány.² Bude mě zajímat, jak gentrifikace proběhla a jaký měla dopad na životy lidí, kteří zde žijí desítky let, často od narození. Výsledky výzkumu zasadím do existujících teorií gentrifikace a již existujícího teoretického zpracování karlínské gentrifikace. V teoretické části shrnu existující vývoj přemýšlení o gentrifikaci a nejjzádnější teorie, specifikace gentrifikace v post-socialistických městech a dosavadní výzkum karlínské gentrifikace. Tyto teorie pak použiji k analýze empirického materiálu.

---

² Viz Richterová 2015, Vacková 2019.

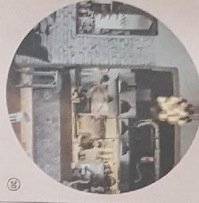
Karlín Guide

Design & Shopping

- 14 **BeConcept**
Nábytek / Doplnky
Pobřeží 78
- 15 **Concept Store**
Nábytek / Doplnky
Karmelitská nábřeží 9
- 16 **NIL Astore**
Móda / Nábytek / Doplňky
Doplnky / Saldova 3
- 17 **Out Of Office**
Doplňky / Doplnky
Saldova 28
- 18 **Tokyo Bikes**
Kola / Doplňky
Saldova 34
- 19 **Vitra**
Nábytek / Doplnky
Křižíkova 34

Gastronomie

- 20 **Avocado Gang**
Mezinautodni / Sndítané / Brunch / Oběd / Křižíkova 72
- 21 **Eska**
Česká / Mezinautodni / Pečtiná
Sndítané / Oběd / Věctví
Pevnoscva 49
- 22 **Přítla**
Mezinautodni / Sndítané / Oběd
Karmelitská nábřeží 11
- 23 **Garage**
Severoamerická / Fast food
Oběd / Křižíkova 58
- 24 **Hong Kong**
Japonská / Oběd / Věctví
Záhorská 7
- 25 **Krysiat Bistro**
Česká / Francouzská / Oběd
Věctví / Saldova 101
- 26 **Label Hamburg**
Česká / Hamburg
Saldova 55
- 27 **Najeta Bistro**
Mezinautodni / Sndítané / Brunch
Oběd / Křižíkova 24
- 28 **O-Mai**
Mezinautodni / Sndítané / Brunch
Kava / Saldova 119
- 29 **Parlor**
Mezinautodni / Sndítané / Oběd
Doperty / Kava / Křižíkova 37
- 30 **Peter's Burger**
Severoamerická / Oběd / Věctví
Pevnoscva 52
- 31 **Podolka**
Česká / Mezinautodni / Oběd
Věctví / Saldova 34
- 32 **Prerito Meat Market**
Česká / Oběd / Maso
Přibová 11
- 33 **Prost Proutka**
Mezinautodni / Sndítané / Brunch
Oběd / Běnoscva 22
- 34 **Sauguna**
Indická / Oběd / Věctví
Saldova 71

Káva & čaj

- 35 **Espresso Cafe**
Kava / Křižíkova 66
- 36 **Kafe Karlin**
Kava / Saldova 51
- 37 **Mama Coffee**
Kava / Doperty / Saldova 55
- 38 **Maj káček kavý**
Kava / Sndítané / Oběd
Křižíkova 105
- 39 **Tea Mountain**
Čaj / Křižíkova 115

Pivo, vno, koktejlj

- 40 **Dva kobouli**
Pivo / Saldova 55
- 41 **Gloud 9 Sky Bar**
Koktejlj / Favoritní 1
- 42 **Na břehu Romy**
Vno / Bohemské nábřeží 7
- 43 **Vetula**
Vno / Křižíkova 115
- 44 **Větanice**
Pivo / Thámsva 7

Pěče & servis

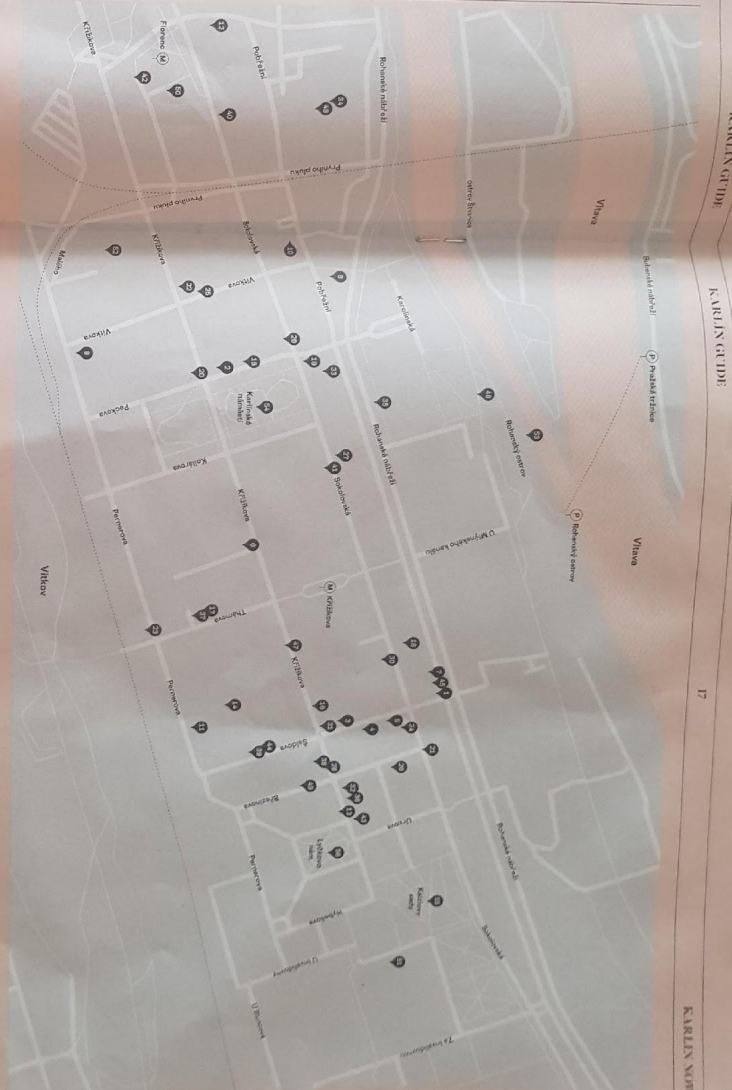
- 45 **Barbershop U Břity**
Přímořské holičství
Křižíkova 66
- 46 **Biologické Reckertke**
Kosmetický salon
Saldova 1E
- 47 **Damros**
Výnosní služby & opravna obuvi
Saldova 17
- 48 **Hodnotářství Valutka**
Hodiny / Opravy
Saldova 1B2
- 49 **Old School Barbershop**
Zač. Pevnoscva / Vno 4
- 50 **Tempoist**
Dámské kadernictví
Křižíkova 119
- 51 **The Trim Daniel Padak**
Dámské kadernictví
Saldova 16D

Polyh & zdraví

- 52 **Audias Roubise Prague**
Hbit / Zdravotní 26
- 53 **Čoklonteria**
Rohomácké nábřeží
Bibi / Čoklonteria
- 54 **Evrom Pharmacy**
Kosmetický salon
Křižíkova 44
- 55 **Living Well Health Club**
(Hotel Hilton)
Fitness, lázeň
Pobřeží 1
- 56 **Yoga Karlin**
Joga / Běhoscva 13

Komunitní místa & děti

- 57 **Barák**
Zač. Pevnoscva / Běhoscva 7
- 58 **lovárnoscva**
Kosmetický salon
Saldova 24
- 59 **Kaštanová Karlin**
Přímořské oběd 2
- 60 **Přístava 18800**
Rohomácký oběd 8
- 61 **Posadte se!**
Karlínské nábřeží
- 62 **Kalidový svatek**
- 63 **Lesobvo nábřeží**

Mapa gentrifikovaného Karlína časopisu Karlín Now, vydávaného konsorciem Karlín (Karlín Now #01/2019, Konsorcium pro Karlín, o. p. s.)

Teoretická část

V teoretické části popíšu počátky uvažování o jevech, které nyní označujeme slovem gentrifikace, uvedu základní teorie, které vysvětlují příčiny gentrifikace, shrnu teorie popisující transformaci post-socialistických měst, stručně shrnu dosavadní studie gentrifikace Karlína a shrnu historii čtvrti Karlín.

1. Gentrifikace

1.1 Počátky teorií gentrifikace

Termín gentrifikace poprvé použila britská socioložka Ruth Glass, přemýšlení o procesech, které popisuje, je nicméně daleko starší. Neil Smith, jeden z čelních představitelů urbánní geografie, uvádí jako příklad Edikt Nantský, který zaručoval chudým Hugenotům právo na bydlení a po jeho zrušení králem Ludvíkem XIV. v roce 1629 došlo k masivnímu vystěhovávání ve prospěch obchodníků a bohatých občanů. (Smith 1996; 33) Dalším příkladem může být tzv. Haussmanizace Paříže, kdy v době vlády Napoleona III. došlo pod vedením barona Hausmanna ke zbourání stísněných, křivolakých, chudinou obývaných centrálních pařížských čtvrtí a přestavbě na „město světla“ plné širokých prostorných bulvárů, tedy Paříž, jak ji známe dnes. Hlavním důvodem přestavby bylo podle Moskowitze kromě absorpce nadbytečného imperiálního kapitálu snížení nezaměstnanosti dělnické třídy, která tak měla méně důvodů připojit se k levicovým sociálním hnutím, které v té době nabíraly v městském jádru na síle. Haussmannizace ukazuje, jak může být městské plánování využito nejen k ekonomickému růstu, ale i k sociální a politické restrukturalizaci. Haussmannovou prací se v době McCarthismu inspiroval například Robert Moses, městský plánovač, který výrazně přispěl k suburbanizaci New Yorku. Architektura, kterou prosazoval, byla navrhovaná pro uspokojení potřeb bohatších vrstev, nová předměstí byla například cíleně připojována k městu mosty, na které se nevešly autobusy hromadné dopravy (hlavního dopravního prostředku chudých a barevných). (Moskowitz 2017; 154)

Procesy moderního města a jejich dopady na dělnickou třídu v anglických industriálních centrech jako Manchester a Liverpool pozoroval i Friedrich Engels. Pojem 'Haussmann' vnímal jako označení obecného procesu, který přes různá zdůvodnění vede k jednomu výsledku: proměně dělnického centra na okázalé buržoazní čtvrti. (Smith 1996; 32) Gentrifikaci v podstatě předpověděl v pamfletu K bytové otázce z roku 1872: „*Expanze velkých moderních měst dává pozemkům v určitých částech, především těch centrálně umístěných, umělou a často enormně rostoucí hodnotu; budovy, na těchto pozemcích tuto hodnotu snižují, místo toho, aby ji zvyšovaly... Jsou strženy a nahrazeny jinými. Toto se děje především v centrálních, dělníky obývaných, domech... Jsou strhávány a místo nich jsou stavěny obchody, sklady a veřejné budovy. Výsledkem jsou dělníci nuceni stěhovat se z centra do okrajových částí.*“ (Engels 1970, 18)

Již zmíněná Ruth Glass, socioložka, která do Británie uprchla z nacistického Německa, použila termín gentrifikace poprvé při popisu změn sociální struktury a trhu s bydlením vnitřního Londýna v roce 1964: „*Mnoho londýnských dělnických čtvrtí je dobýváno střední třídou – vyšší i nižší... Jakmile tento proces gentrifikace začne, neskončí, dokud všichni nebo většina původních dělnických obyvatel není nahrazena a celý společenský charakter čtvrti je proměněn.*“ (Glass in Hammnett 2003; 2401) Termín s jistou dávkou ironie odkazuje k rurální anglické šlechtě (gentry). Glass vnímala stěhování střední třídy do dělnických čtvrtí jako vznik nové městské šlechty. (Hammnett 2003, 1) Procesy, které zkoumala Ruth Glass v Londýně 60. let, jsou označovány jako klasická gentrifikace.

1.2 Fáze gentrifikace

V roce 1979 publikoval v knize *Neighborhood Renewal* Phillip Clay čtyřfázový model, kterým vysvětloval průběh gentrifikace. Vycházel z výzkumů čtvrtí Bostonu, Philadelphie, San Francisca a Washingtonu.

V prvním stádiu se do dané (většinou zchátralé) čtvrti stěhují tzv. pionýři. Téměř nedochází k vystěhování, pionýři se často stěhují do prázdných objektů. Zdrojem

renovací je soukromý kapitál (hypotéky nejsou dostupné³) a vlastní práce nových obyvatel, často se jedná o designéry a umělce, kteří mají dostatek schopností a času, aby si opravy zprostředkovali sami. Tato fáze se týká malé části čtvrti a je jí věnovaná malá mediální pozornost. Pionýři byli často příslušníci LGBT komunity, kteří hledali v centrech měst bezpečí a soukromí, kterého se jim na předměstích nedostávalo.

V druhém stadiu pionýrů, kteří si opravují nemovitosti pro sebe, přibývá, jedná se ale o stejnou společenskou třídu a později budou považováni za starousedlíky. Objevují se první menší investoři, kteří nakupují a renovují nemovitosti za účelem spekulací a zisku. Média si začínají renovované čtvrti všimnout a dochází k prvním vystěhováním. Renovace se začínají šířit do okolních bloků a banky začínají poskytovat půjčky na investice v gentrifikující se oblasti.

Ve třetí fázi už je na gentrifikovanou čtvrť plně soustředěna mediální pozornost, ačkoliv mohou být pionýři pořád důležití pro formování nové podoby, už nejsou jedinými aktéry, v této fázi často vstupují do hry developeri. Ceny nemovitostí rapidně rostou a vystěhovávání pokračuje. Začínají se objevovat konflikty mezi zájmy starousedlíků a nově přistěhovaných. Čtvrť se stává lukrativní i v očích bankéřů a ti jsou do ní ochotni investovat.

V závěrečné fázi je většina nemovitostí gentrifikována. Mezi nově přicházející střední třídou jsou stále častější příslušníci manažerské a byznysové třídy. Nemovitosti, zakoupené za účelem spekulací, se vrací zpátky na trh. K vystěhovávání už nedochází pouze u nájemců, ale i u některých vlastníků. (Lees, Slater, Wyly 2007; 32–33)

Tento model může být užitečným rámcem pro srovnávání průběhů gentrifikace v konkrétních případech, je ale nutné brát na zřetel jeho zaměření na severoamerická města a dobu vzniku.

---

³ Zchátralé čtvrti amerických měst byly často vyznačeny jako nerentabilní a banky do jejich rozvoje odmítaly investovat a poskytovat hypotéky.

1.3 Vysvětlení gentrifikace

Hlavní teorie, snažící se vysvětlit příčiny vzniku gentrifikace, můžeme rozdělit do dvou proudů. Jeden z nich vysvětluje gentrifikaci především ekonomickou pobídkou, kdy dochází k přesunu kapitálu do lukrativního prostředí, toto vysvětlení bývá označováno jako produkční teorie gentrifikace. Naopak teorie označovaná jako spotřebitelská nachází vysvětlení v proměně trhu práce a s ní související proměně preferencí jednotlivců, jejichž potřebám nově více vyhovují centra měst. Představitelé obou proudů uznávají význam obou faktorů a přesto se vede především o to, který z nich při vzniku gentrifikace dominuje.

1.3.1 Produkční teorie gentrifikace

Urbánním vědám šedesátých a sedmdesátých let dominovala perspektiva chicagské školy. Ta, vycházejíc z přírodních věd, pojímala vývoj města jako organický proces, který směřuje k 'prostorové rovnováze'. Stěhování bohatých a úspěšných do prostorných předměstí a uvolňování stísněných center chudým bylo vnímáno jako něco přirozeného. Návrat střední třídy do center tyto teorie narušoval. (Huse 2014; 8–9) Z neoklasické ekonomie vycházející směry tento jev vysvětlovaly změnou spotřebitelských preferencí. Autoři jako David Harvey a Neil Smith se s těmito vysvětleními nespokojili a snažili se chápat tyto městské procesy z perspektivy nerovnosti a kapitálových toků. Harvey v přelomové knize *Social Justice and the City* z roku 1972 o městech mluví jako o „*dílnách civilizace*“, které jsou založeny na vykořisťování většiny menšinou. *Urbanismus založený na vykořisťování je otázkou historie. Skutečně humanizující urbanismus musí být teprve vytvořen.*“ (Harvey 2009, 314)

Roku 1979 napsal Neil Smith (tou dobou provádějící doktorandský výzkum pod vedením Davida Harveyho) článek *Towards a Theory of Gentrification*, který se vymezoval vůči vysvětlení gentrifikace změnou spotřebitelského chování. V článku představená Rent Gap Theory se stala možná nejvlivnějším teoretickým rámcem na poli akademického výzkumu gentrifikace.

Chátrání a úpadek center amerických měst je podle Smithe logický výsledek fungování tržního prostředí a probíhá v několika fázích. V prvním cyklu využívání hodnota

nemovitosti vzhledem k celkovému růstu čtvrti spíše roste, na jeho konci ale budovy potřebují nákladnou investici do oprav pro navrácení původní hodnoty (např. Výměna střechy, elektrického vedení, vnitřní kanalizace). V domech, ve kterých jejich vlastníci zároveň žijí, dochází častěji k průběžným opravám u domů, které vlastníci pouze pronajímají, je větší tendence šetřit na opravách za účelem zvýšení zisku. Pokud je v čtvrti velká část domů vlastněných pouze za účelem pronajímání, začne chátrat celá oblast a cena pozemků v ní klesá, díky čemuž se i snižuje motivace investovat do oprav. (Smith 1979; 543–544) Chátrání čtvrti bylo dříve urychlováno praktikou tzv. blockbusting. Bílí vlastníci nemovitostí se obávali, že je klesající hodnota nemovitostí v oblasti způsobena přílivem barevných obyvatel. Tyto obavy byly často uměle podporovány realitními makléři a spekulanty (v některých případech i najímáním Afroameričanů, jejichž úkolem bylo procházet a projíždět čtvrtí a svým chováním vytvářet dojem invaze nižších barevných tříd). Cílem bylo vyvolat paniku, kdy majitelé ze strachu prodají nemovitosti pod cenou spekulantům dříve, než ztratí hodnotu úplně. Spekulanti je poté za navýšenou cenu prodávali barevným rodinám, které měly kvůli rasistickým zákonům možnosti nabytí nemovitosti značně omezeny a nemohly si proto vybírat. Díky předraženým částkám za koupi ale novým obyvatelům nezbývají prostředky na opravy a údržbu a spirála chátrání dále pokračuje.⁴ Po určité době upadání přestávají banky poskytovat hypotéky na investice do dané oblasti, začíná docházet k vandalismu v prázdných objektech a v momentě, kdy se stanou náklady majitelů vyšší než zisky z nájmu, dochází k opuštění nemovitostí

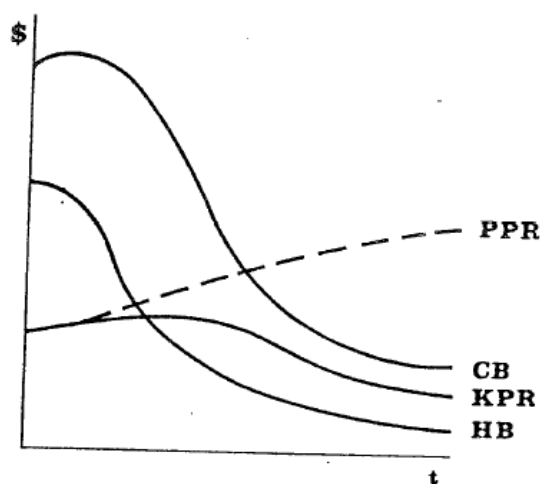
---

⁴⁴ HIRSCH, Arnold R. Blockbusting, Encyclopedia of Chicago. Dostupné online na: <http://www.encyclopedia.chicagohistory.org/pages/147.html>

(opouštěny jsou z důvodu nerentabilnosti, nikoliv nevyužitelnosti). Celý tento proces Smith označuje jako filtering a ve většině případů předchází gentrifikaci.

Jako rent gap (mezera v nájmech) označuje Smith rozdíl mezi nájmem, který by bylo z daného pozemku možné získat za nejlepšího užití (potential ground rent) a nájmem, který je v danou chvíli z pozemku získáván (actual ground rent). Ve chvíli, kdy je tato mezera dostatečně velká, investice do oblasti se stává ziskovou a může dojít ke gentrifikaci. Gentrifikace je pro Smithe strukturální produkt trhu s pozemky, kdy kapitál proudí tam, kde je nejvyšší návratnost. Pokud je vyšší návratnost na předměstích, kapitál proudí tam, dokud vnitřní části města nezlevní natolik, aby se do nich vyplatilo investovat. (Smith 1979; 545–546)

Obr. 7.1: Vytváření *rent gap*: PPR - potenciální pozemková renta, KPR - kapitalizovaná pozemková renta, CB - cena budovy, HB - hodnota budovy, t - doba od výstavby budovy (podle N. Smith 1979).

Zdroj: Sýkora 1993; 108

1.3.2 Spotřebitelské teorie gentrifikace

Pozitivní vnímání gentrifikace, jakožto revitalizování zchátralých center mladými profesionály, v 70. a 80. letech převládalo. Důležitým představitelem akademického pojetí gentrifikace, které interpretovalo gentrifikaci jako důsledek změny preferencí střední třídy, byl geograf David Ley. Vycházel z práce sociologa Daniela Bella, který popsal vznik nové post-industriální společnosti. Jejimi hlavními vlastnostmi bylo přesunutí práce ze sektoru výroby do sektoru služeb, vznik nových průmyslových odvětví, jejichž hlavním zdrojem byla věda a vědomosti, které byly dodávány univerzitami. Také došlo k prudkému nárůstu manažerských, specializovaných a technických zaměstnání. (Bell 1973; kapitola Introduction) Nová střední třída, která vznikla díky post-industriální společnosti, je pro Leye klíčovým aktérem, jehož motivace a preference musíme zkoumat, pokud chceme pochopit gentrifikaci. Rent gap teorie nevysvětluje, proč chce tato nová střední třída bydlet v centru měst místo předměstí. (Huse 2014; 10)

Ley v článku *Alternative Explanations for Inner-City Gentrification: A Canadian Assesment* z roku 1986 uvádí čtyři hlavní vysvětlení gentrifikace.

Prvním z nich je demografická změna. Díky poválečnému baby boomu rostla populace a výrazně vzrůstalo zapojení žen do zaměstnání, v důsledku čehož se zmenšovala průměrná velikost domácnosti. Kvůli vzrůstajícím vzdálenostem a rostoucím cenám paliva se zároveň dojíždění z předměstí stávalo nákladnějším.

Druhým vysvětlením byla změna dynamik trhu s bydlením, kdy se zaplňovaly volné stavební pozemky na předměstích a rodinné domy se zde stávaly příliš nákladnými oproti bytům v centrech.

Třetím vysvětlením je hodnota městské vybavenosti. Menší domácnosti, ve kterých často žijí dva vydělávající, mají víc prostředků na utrácení. Rané fáze gentrifikace jsou často spojovány s kontrakulturním životním stylem a alternativními umělci – tím vzniká prostředí, kde je daleko větší pestrost kulturního a rekreačního vyžití, které nová střední třída vyhledává a může zde utrácet svůj přebytečný příjem.

Čtvrté vysvětlení souvisí s Bellovým konceptem post-industriální společnosti a vysvětluje gentrifikaci proměnou ekonomické základny. Ekonomika velkých měst se

přesunuje ze sektoru výroby do sektoru služeb a počet kanceláří ve vnitřních městech koreluje s počtem obyvatel z řad bílých límečků (a úbytkem příslušníků pracující třídy). (Ley 1986; 523–525)

Damarin Rose v 80. letech zdůrazňovala souvislost vzrůstajícího počtu single žen a párů, kde vydělávají oba a gentrifikací. Především pro mladé profesionály pracující na částečné úvazky (mezi kterými byly výrazně zastoupeny ženy a rodiče samoživitelé) nabízelo centrum města více východisek z prekarizované situace než předměstí. V centrech mohli v případě finančních problémů najít další práci, ušetřit čas a prostředky na dojíždění a využít komunitní podpůrné sítě. Rose také zdůrazňovala rozmanitost nových obyvatel centra a vymezovala se vůči přístupům, které se snažily pojmout gentrifikující jako homogenní skupinu. (Lees, Slater, Wylie 2007; 99–100) Podobnou různorodost můžeme vidět například i v Praze, kde vedle sebe v centrálních částech města žijí zajištění profesionálové i studenti, kteří často sdílejí v bytech i pokoje a využívají možnosti přivýdělnku a kulturního vyžití, které centrum města nabízí.

Podle Chrise Hamnetta ve výše zmíněných teoretických debatách o příčinách gentrifikace stojí na jedné straně „strukturální marxisté, zdůrazňující roli kapitálu, třídy, nabídky a poptávky a na straně druhé liberální humanisté, kteří zdůrazňují roli volby, kultury, spotřeby a poptávky.“ Ke studiu gentrifikace je nutné vytvořit integrovaný přístup. (Hamnett 1991; 174) Obě teorie jsou empiricky doloženy a nemá smysl se ptát, která z nich je důležitější, každá z nich popisuje jiný aspekt stejného problému. (Hamnett 1991; 187)

1.4 Vystěhovávání starousedlíků

Vystěhovávání starousedlíků je jedním z nejzásadnějších důsledků gentrifikace a teoreticky se ho pokusila zpracovat řada autorů. Vystěhovávání je nicméně velmi náročné kvantifikovat, vystěhovaní jsou většinou z chudších tříd a často ze zkoumaných čtvrtí zmizí. Atkinson označuje kvantifikování rozsahu vystěhovávání jako 'měření neviditelného'. (Atkinson in Lees, Slater, Wylie 2007; 218) Kromě vystěhovávání z ekonomických důvodů, kdy si starousedlíci nemohou dovolit platit rostoucí nájmy, dochází i k sociálnímu vytlačování (social displacement), kdy se lokalita proměnila natolik, že se zde starousedlíci přestávají cítit jako doma. Sociální vytlačování může mít více podob. Od

uzavírání oblíbených podniků, kaváren a míst setkávání, odchodu přátel a členů rodiny po ztrátu vlivu na rozhodování o podobách čtvrti. (Atkinson 2004; 13, Huse 2014; 20) Častým jevem v gentrifikovaných oblastech je také nucené vystěhovávání, kdy se majitelé snaží různými způsoby urychlit odchod zbývajících nájemníků. Marcuse ve své studii gentrifikace v New Yorku uvádí jako příklady odpojování bytů od vody a elektřiny, odmítání provádění oprav a v extrémních případech i úmyslné zakládání požáru.⁵ (Marcuse 1985; 215)

1.5 Kreativní třída

Gentifikace může být vnímána jako pozitivní jev, který přináší revitalizaci zchátralého města. V důsledku globalizace a přesouvání výroby docházelo v řadě amerických industriálních měst na přelomu 21. století k úpadku a jeho odvrácení má sloužit příliv mladých perspektivních profesionálů. Jedním z předních propagátorů tohoto přístupu je Richard Florida a jeho koncept kreativní třídy. Richard Florida v knize *The Rise of The Creative Class* v roce 2002 popisuje kreativní třídu jako širokou kategorii, do které spadají vědci, inženýři, architekti, designéři, umělci a kreativní profesionálové v odvětví financí, obchodu, práva a dalších oborů. Propojuje je sdílení hodnot kreativity, individuality a diverzity. Kreativní třída pracuje plným zapojením svých kognitivních a společenských dovedností, na rozdíl od pracující třídy, která je placena za rutinní, většinou fyzickou práci. (Florida 2012; 8–9) S proměnou podstaty práce, kapitálu a trhu je nutné, aby se města proměnila tak, aby vyhovovala potřebám a požadavkům kreativní třídy. Pro Floridu je to dokonce prekurzor ekonomického rozkvětu, nejdřív je nutné přilákat kreativní třídu, a až následně může z města vzniknout technologicko-obchodní moderní uzel, který potřebuje kreativce jako zaměstnance. Možností, jak přeměnit města na pulzující energickou hip komunitu, která tak přitahuje kreativní třídu, je celá řada, Florida doporučuje například podporu cyklostezek, center pro sportovní vyžití všeho druhu, kaváren, klubů a míst pro kulturu (nikoliv ale pro příliš formální nebo komerční, kreativní

---

⁵ Příběh gentrifikace Karlína nejpravdivěji vyprávějí ti, které vytlačuje z domovů – A2larm. Dostupné online na: <https://a2larm.cz/2020/01/pribeh-gentifikace-karlina-nejpravdiveji-vypraveji-ti-ktere-vytlacuje-z-domovu/>

třída preferuje autentickou pouliční kulturu) a zachovávání historických budov. (Florida 2012; 304–340)

Peter Moskowitz popisuje problematičnost praktické aplikace floridových myšlenek na případu Detroitu. Na toto město dopadlo přesouvání výroby v kombinaci s ekonomickou krizí obzvláště tvrdě, v roce 2013 dlouhodobě kulminující krize vyeskalovala bankrotem. V roce 2015 dosáhl počet obyvatel Detroitu historického minima od roku 1850 a výsledkem byly celé opuštěné oblasti. V této době proběhly v Detroitu Floridovy konference, sponzorované miliardářem a vlastníkem investiční skupiny Rock Ventures Danem Gilbertem. Na těchto konferencích představil Florida plán vybudování nového, kreativního a inkluzivního Detroitu. Revitalizační úsilí a finance se koncentrovaly do malé kreativní oblasti nazývané 7.2, která představuje jen pět procent celkové rozlohy města. Rapidní výstavba, z velké části prováděná soukromými subjekty jako Gilbertovy Rock Ventures, je podporována masivními daňovými úlevami a dotacemi. Součástí revitalizace je například výstavba soukromého tramvajového okruhu, který má zlepšit dopravu po centru a zřízení Gilbertem placené soukromé bezpečnostní agentury, která sekunduje v gentrifikovaném centru policii. Výsledkem je v podstatě existence dvou Detroitů vedle sebe, prvním z nich je vzkvétající čtvrť 7.2, ve které se koncentruje většina kapitálu a investic a jeho obyvatelé jsou z většiny bílí a vedle něj ten druhý, mnohonásobně větší Detroit, jehož obyvatelé jsou především Afroameričané a jehož postupující úpadek je urychlován přečerpáváním veřejných financí do centra. (Moskowitz 2017; 73–104)

Obálka časopisu Karlín Now, v pozadí dnes již ikonická kancelářská budova Danube House a Kostel sv. Cyrila a Metoděje – symbol starého Karlína; lidé vyobrazení v popředí by mohli sloužit jako ilustrace Floridovy kreativní třídy (Karlín Now #01/2019, Konsorcium pro Karlín, o. p. s.)

1.6 (Hyper)komodifikace a financionalizace bydlení

Pojmy komodifikace a financionalizace s gentrifikací úzce souvisí, dochází kvůli nim k výraznému růstu cen, který vytlačuje chudší obyvatele. Podle Maddena a Marcuseho se v průběhu industrializace proměňoval i vztah obyvatel průmyslových měst k bydlení. V devatenáctém století se bydlení začalo vytrhávat z koloběhu práce a výroby (většina lidí byla dříve připoutána k místu, kde pracovali) a stávalo se samo o sobě nositelem ekonomické hodnoty – stalo se komoditou na trhu. S tímto jevem nicméně přišli rozsáhlé problémy, jako vzrůstající segregace a bída, které kulminovaly na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Ve Spojených státech se za podpory vlády stávalo bydlení v osobním vlastnictví ústředním motorem rostoucí tržní ekonomiky. Po velké hospodářské krizi, kdy zkolabovala ekonomika, začala vláda podporovat změny legislativy, které umožnily vznik standardizované hypotéky a široce rozšířeného osobního vlastnictví nemovitostí. Z možnosti financování vlastního bydlení byly ale vyloučeni například Afroameričané, došlo tak k prohloubení strukturálního rasismu, jehož následky můžeme sledovat až do dneška. V dnešní době můžeme podle Maddena a Marcuseho označit tyto procesy jako hyperkomodifikaci, kdy se bydlení stává stále více nástrojem finanční akumulace než místem pro život. Mezi politické praktiky, který takovýto rozmach komodifikace bydlení umožňují, patří například různé formy deregulace. Financionalizací označují Madden a Marcuse narůstající vliv aktérů a společností, které vytváří zisk obsluhou a směnou peněz a finančních nástrojů, často v nehmotné, elektronické sféře. V souvislosti s bydlením se financionalizace projevuje například u hypoték, které dříve sloužily jako nástroj pro získání bydlení a dnes jsou spíše nástrojem pro vytváření zisku. Důsledkem financionalizace se mění podstata realitního trhu, které postupně ovládají korporátní finance a nadnárodní společnosti. Bohaté čtvrti se staly místem kam uložit kapitál a v těchto čtvrtích roste výstavba luxusního bydlení neúměrně ke skutečné potřebě bydlení. (Madden, Marcuse 2020; 23–32)

1.7 Gentrifikace v post-socialistických městech

Výše zmíněné teorie vznikaly především v severoamerickém kontextu, který se od toho pražského v mnoha ohledech liší. Dynamiky a průběh gentrifikace jsou ostatně různé

i mezi jednotlivými americkými městy. Orientaci gentrifikačních teorií na rozvinutá města globálního severu a jejich problematičnost při aplikaci na města globálního jihu kritizuje D. Asher Ghertner v článku *Why gentrification theory fails in 'much of the world'*. V zemích jako jsou post-socialistické evropské země, země jihovýchodní Asie, země subsaharské Afriky stále přetrvává značná část pozemků v jiných správách, než je režim soukromého vlastnictví. Například až 25 procent území Indie tvoří obecní pozemky. Většina světa obsahuje určitý mix veřejného, obecného a běžného využívání půdy a západní teorie gentrifikace selhávají v aplikaci na globální trendy privatizace a formalizace těchto non-privátních držeb půdy, které představují hlavní příčinu vystěhovávání. (Gherter 2015; 552)

Městský vývoj ve střední a východní Evropě bývá často popisován optikou 'catching up' diskurzu, který předpokládá, že zavedení tržních principů povede k přibližné replikaci západních modelů městského vývoje, včetně gentrifikace. Vůči tomuto pojetí se někteří autoři ohrazují a zdůrazňují odlišné aspekty vývoje post-socialistického města. (Bernt 2015; 105)

Privatizace státem vlastněných nemovitostí v post-socialistických zemích představovala nejspíš největší převod vlastnických práv v historii. (Madden, Marcuse 2020; 29) Podle geografa Ludka Sýkory transformaci post-socialistických měst charakterizuje vliv dědictví socialismu a neoliberální globalizace posledních 30 let. Specifikem gentrifikace východní Evropy je absence pionýrské fáze. Proces je iniciován a urychlován požadavkem bydlení profesionální třídy v dostupnosti pracoviště. Ve východní Evropě nově vznikající profesionální třída získává dostatečný příjem a má široké možnosti výběru místa žití. Důležitým aktérem jsou také velké zahraniční developerské společnosti, které si uvědomují lukrativnost centrálně situovaných pozemků. (Sýkora 2005; 104–105)

Desítky let utvářené struktury socialistického města se dostaly do nesouladu s nově ustanovenými tržními podmínkami. Do centrálních částí, které byli dříve vyhrazeny spíše bohatším vrstvám, se nově stěhovali i příslušníci pracující třídy. Jednou z největších změn byla výstavba panelových sídlišť na okrajích měst. Investice do těchto oblastí byla prioritou a vnitřní města chátrala. Rychlost a rozsáhlost chátrání se lišila čtvrt' od čtvrti, tzv. lepším čtvrtím se zpravidla dařilo držet si tento status i během socialismu a úpadek v nich probíhal v menší míře než v bývalých dělnických centrálních čtvrtích. Časté bylo

umíst'ování méně vzdělaných jedinců a Romů do chátráním nejvíce postižených centrálních oblastí. Z hlediska gentrifkace byly v post-socialistických městech nejzásadnějšími faktory privatizace bydlení (často formou restitucí) a deregulace nájmu po přechodu z plánovaného na tržní hospodářství. Díky restitucím se řada obyvatel vnitřních čtvrtí ocitla v situaci, kdy po desítkách let obecního pronájmu platili nájem soukromým vlastníkům. Ti měli motivaci nájem zvyšovat, případně nájemníky odstranit a učinit byty výdělečnějšími, například přestavbou na kanceláře nebo celkovou renovací a prodejem. Tento scénář se opakoval ve většině post-socialistických zemích. (Sýkora 2005; 100–1003) Vládou řízená transformace tak umožnila sociální procesy, které do prostředí původně socialistických měst začaly promítat jevy a trendy globalizujícího se volnotržního světa. (Sýkora 2014; 2) Další výjimkou oproti urbánnímu vývoji na Západě byla neexistence předměstí, města byla ohraničena novými panelovými sídlišti. V post-socialistických městech začala předměstí výrazněji vznikat až na přelomu století, často ale s nízkou mírou regulace a plánování tak dochází k efektu sídelní kaše (sprawl), který se projevuje nízkou hustotou zalidnění a velkými vzdálenostmi k občanské vybavenosti. V dlouhodobě zanedbávaných centrech zafungoval Smithův Rent Gap, nemovitosti byly rapidně skupovány, došlo k růstu bank, obchodů, administrativních center, celkovým revitalizacím čtvrtí, ale zároveň se začalo vytrácet bydlení, ne vždy se důsledně hledělo na ochranu historického dědictví a docházelo k upřednostňování automobilové dopravy. (Sýkora 2014; 3)

Iván Tosics navrhuje několik modelů rozvoje post-socialistických měst. Prvním z nich je východoněmecký model regulovaného města, který spočívá v pokračující bitvě mezi investičním lobbingem a veřejnou správou. Východoněmecká města na tento model přešla především kvůli integraci do systému západního Německa. Model maďarských a určitým způsobem i slovinských měst má nejbliže k neregulovanému rozvoji, kdy dochází k obřím kapitálovým investicím a rozpuštění předchozích forem veřejné kontroly. Česká, slovenská a polská města se podle Tosicse nachází přibližně uprostřed těchto dvou přístupů. (Tosics in Petrovic 2005;15–16)

2. Karlín

2.1 Charakteristika čtvrti

Katastrální území Karlín spadá do správy městské části Prahy 8. Na západním okraji přiléhá k Novému Městu, severní část je ohraničena břehem Vltavy, jižní hranici tvoří vrch Vítkov a na západě přiléhá k čtvrti Libeň. Karlín se skládá z těchto základních sídelních jednotek (dále ZSJ): Karlín-západ, Karlín-východ, Karlín-sever, Rohanský ostrov, Švábky-západ a Za Invalidovnou.⁶ Karlín západ a Karlín východ představují historické jádro lokality. Architektura budov představuje průřez od pozdního klasicismu, neoklasicismu a secese, tato část je jako součást památkové zóny chráněna regulacemi stanov. Východní část, která je tvořena secesními stavbami, je také někdy označována jako Nový Karlín. Na západním okraji Karlína se nachází důležitý dopravní uzel Florenc, prochází zde severojižní magistrála a nedávno opravený Negrelliho viadukt. V ZSJ Rohanský ostrov se nachází především administrativní a komerční budovy, jejich výstavba pokračuje podél ulice Pobřežní dnes už téměř k Libeňskému mostu. Velkou část ZSJ Karlín sever donedávna zabírala nová divočina (dříve člověkem využívané území, které je po opuštění ponechané přírodním procesům), nyní je v procesu zastavování kanceláři a bytovými domy, v nejbližší době zde dojde k dokončení velkého developerského projektu Rohan City.⁷ Zbývající dvě sídelní jednotky jsou od zbytku Karlína odděleny barokní stavbou Invalidovny a parkem před ní, nachází se v nich především Experimentální sídliště Invalidovna ze 60. let, a kancelářský komplex Futurama z roku 2012 a Hotel Olympik. Na Sokolovské třídě nově vznikl na místě bývalé továrny kancelářský komplex Rustonka.⁸

---

⁶ Číselník základních sídelních jednotek-díl (urbanistických obvodů) hl. m. Prahy. Dostupné online na: https://www.czso.cz/documents/10180/23221020/7cis_zsj_dil_upr.xls/8fa3e912-4bdb-42e9-85c0-81262dc3608f?version=1.0

⁷ Popis developerského projektu Rohan city 1 developerské skupiny Sekyra group. Dostupné online na: <https://sekyragroup.cz/pages/developersky-projekt-praha8-rohan-city-1>

⁸ Metropolitní plán hlavního města Prahy, dostupné online na: <http://plan.iprpraha.cz/cs/metropolitni-plan-ke-stazeni>

2.2 Vývoj Karlína do roku 1989

Historie osídlení na území dnešního Karlína sahá až do období raného středověku. Ve 13. století spravoval toto území řád křížovníků, kteří zde postavili špitál při kostele sv. Petra na Poříčí. Pro oblast na východ od kostela se vžilo označení Špitálsko. V roce 1348 bylo založeno Nové město pražské a většina Špitálska se ocitla za novoměstskými hradbami. Většinu území zabíraly vinice, zahrady a polnosti, které byly zplundrovány během třicetileté války, po jejímž konci oddělily Špitálsko od Nového Města mohutné barokní hradby. Docházelo k postupnému znovu obsazování Špitálska, do kterého ale rušivě zasahovaly další válečné konflikty.

V první polovině 18. století vznikla ve východní části Špitálska monumentální barokní stavba vojenské Invalidovny. Realizovaná stavba nicméně představovala pouhou devětinu původního projektu domova starých a invalidních válečných veteránů, případně i jejich rodin. I přes nedokončení celého projektu vzniklo svébytné městečko s vlastní samosprávou, školou, nemocnicí, jídelnami, vězením, umývárny atd.

Uklidnění válečných situací v druhé polovině 18. století způsobilo růst nových obytných a hospodářských budov a hostinců u obchodních cest, které Špitálskem vedly. V důsledku josefinských reforem vznikaly na území Špitálska první manufaktury, jejichž předobrazem byla Staroměstská papírna, jejíž existence je doložena až do 16. století. Na konci 18. století už mělo Špitálsko předpoklady stát se jedním z předních pražských industriálních předměstí. (Míka 2011; 8–11)

V první polovině 19. století se stal Karlín oblíbeným výletním cílem Pražanů a zároveň přitahoval pozornost podnikatelů. V roce 1816 došlo ke vzniku regulačního plánu, který měl za účel budoucí výstavbu usměrnit a v roce 1817 došlo k přejmenování čtvrti na Karolinenthal na počest manželky císaře Františka Josefa I. Karoliny Augusty. Česká varianta se po krátkém období užívání pojmenování jako Karolinov, Karlínov nebo Karolinčany ustálila na Karlín. První stavební plán Karlína byl typický racionálně-inženýrský promyšlený plán své doby, území rozdělil třemi hlavními, podélně probíhajícími ulicemi a šesti ulicemi na ně kolnými. Plán myslel i na umístění řeznických krámů a hostinců na nárožích. Řemesla, která by mohla být pro obyvatele obtěžující hlukem nebo jiným způsobem, měla vyhrazena místa poblíž Vltavy. Nové domy mohly být

maximálně dvoupatrové. Jejich průčelní části, orientované do ulice, byly určeny pro majitele domu, přízemní část pro obchod nebo řemeslnickou činnost, zadní nádvorní křídla byla určena na pronájem. Tyto nájemní byty neměly velkou úroveň hygieny a byly určeny především pro chudší karlínské vrstvy a dělnictvo. Typické byly také prostorné průjezdy a pavlače. Ve srovnání s jinými městy na území českých zemí neměl nicméně karlínský urbanizační projekt srovnání, vzniklo zde architektonicky jednotné, na svou dobu moderní, průmyslové i obytné předměstí. (Míka 2011; 19–26) Geometrické principy výstavby uliční sítě se staly důležitým předpokladem budoucího rozmachu Karlína. Karlín té doby byl rezidentní čtvrtí s dobrou pověstí, kterou obývala řada významných osobností společenského a kulturního života. (Ilík, Ouředníček 2007; 59) V polovině 19. století začalo docházet ke zpomalování obytné výstavby, došlo ale k výstavbě několika důležitých staveb obecného charakteru. Mezi nimi například viadukt pražsko-drážďanské dráhy nebo Ferdinandova kasárna. Mezi lety 1816 a 1843 vzrostlo množství stavebních objektů z 43 na 174 a počet obyvatel z 2 264 na 8 383. K nárůstu přispívaly nově vznikající průmyslové podniky a posádka karlínských kasáren. Roku 1822 vznikl v Karlíně z důvodu vzrůstajícího objemu průmyslu a obchodu říční přístav, ve kterém v polovině 19. století kotvilo 150–200 lodí. (Míka 2011; 24–36)

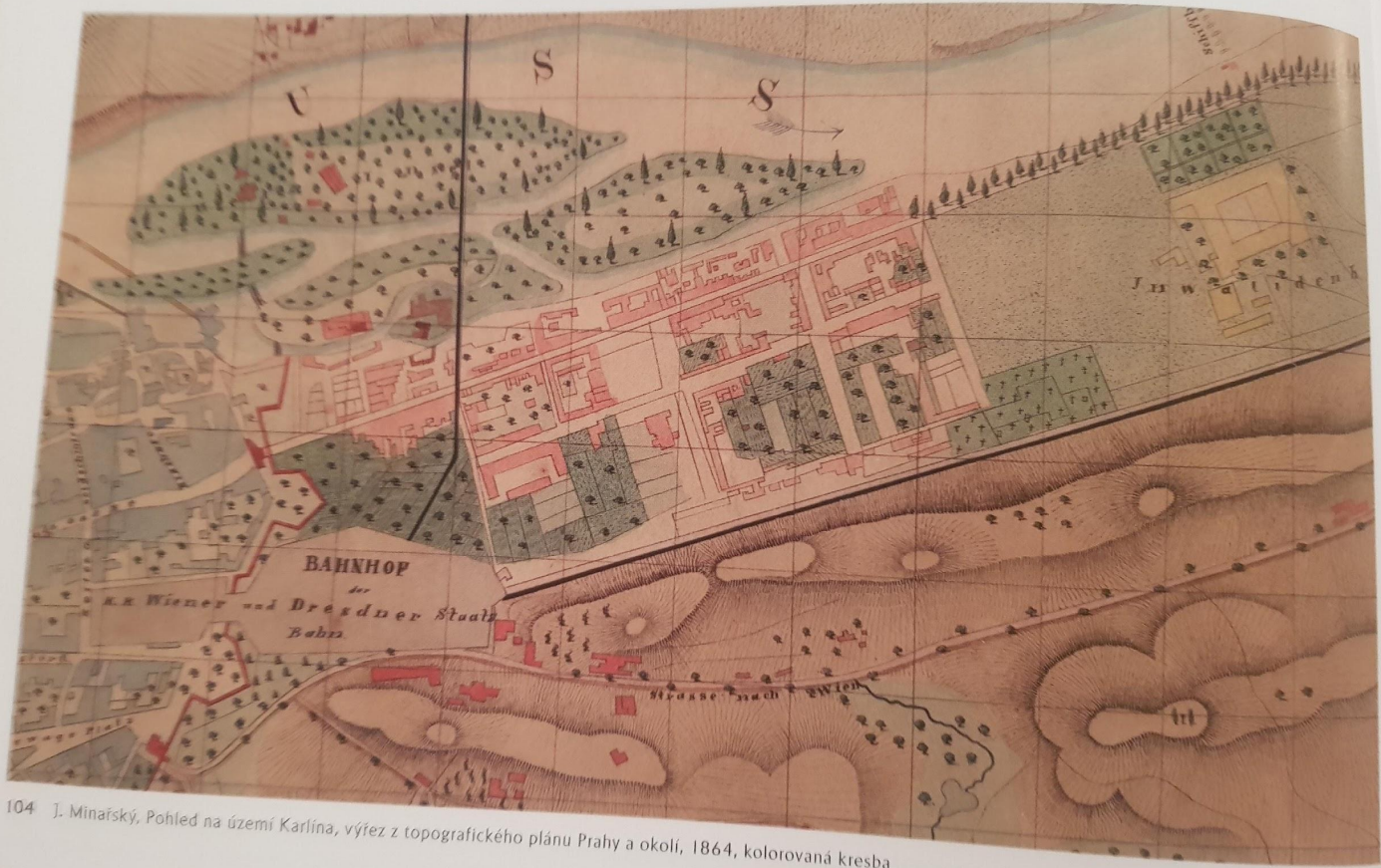
V roce 1850 se stal Karlín sídlem podkrajského úřadu, spravujícího nově vytvořený karlínský okres, a roku 1903 byl povýšen na město. Od roku 1848 se jednalo o připojení Karlína k Praze, ale Karlín, stejně jako další předměstí, odmítal, především z důvodu vyšších pražských činžovních daní. V druhé polovině 19. století byl Karlín připojen elektrickou tramvají k Libni a Vysočanům, s Prahou byl spojen omnibusy. Ke konci 19. století rychlost výstavby postupně zpomalovala z důvodu zastavování dostupného prostoru, to se změnilo v roce 1900, kdy byla zrušena vojenská střelnice mezi Invalidovnou a Karlínem. (Míka 2011; 51–53) Po intenzivním rozvoji Karlína, který probíhal celé 19. století, byly kapacity starého městského plánu vyčerpány. Pro roky 1903–1914 vznikl plán nový, podle kterého se soustředila další výstavba do západní části Karlína. Vzhledem k fyzickým bariérám (břehy Vltavy a strmé svahy Vítkovu) bylo ale evidentní, že budou brzy vyčerpány i tyto nově navržená území. Nemožnost další expanze kvůli těmto bariérám vedla k intenzivnějšímu využívání dostupné plochy a recyklování dříve zastavěných území. (Ilík, Ouředníček 2007; 60) Po zrušení vojenské střelnice mezi Invalidovnou a Karlínem se uvolnila stavební plocha, ve které v prvním desetiletí 20. století vznikla

scesní část Karlína nazývaná Nový Karlín (ZSJ Karlín-východ). (Míka 2011; 88) Co se týče průmyslové výstavby, nejrozlehlejší karlínskou továrnou byla strojírna Breifeld, Daněk a spol., dále strojírna Havelka a Mesz, továrna na výrobu železničních vagonů Johanna Packa a elektrotechnický závod Františka Křížika. Díky posledně jmenovanému podniku získal Karlín jako jedna z prvních obcí obecní elektrárnu a elektrické pouliční osvětlení. (Míka 2011; 124) Rozvoj průmyslové výroby postupně proměňoval Karlín ze středostavovské rezidenční čtvrti na čtvrť průmyslovou. Přesto byl Karlín ještě v polovině 20. století zařazován mezi sociálně silné čtvrti a téměř čtvrtina karlínských domácností měla na počátku 30. let 20. století služebnictvo. (Ilík, Ouředníček 2007; 59)

Roku 1920 byl Karlín spolu s dalšími 36 obcemi připojen k Praze zákonem o vytvoření Velké Prahy. Mezi světovými válkami se urbanistický růst Karlína v podstatě zastavil, Karlín se nicméně stával stále integrovanější součástí hlavního města a celopražské události ovlivňovaly běžný život v Karlíně stále více. V rámci znárodňování průmyslu po druhé světové válce došlo k obnovení výroby kotlů v karlínském strojírenském podniku, který se v roce 1950 stal národním podnikem a byl přejmenován na ČKD Dukla. Mezi lety

1959–1967 bylo postaveno sídliště Invalidovna a byla to první stavební činnost na karlínském území od období výstavby Nového Karlína. Mělo ubytovat přes 4 000 obyvatel a pro plánovanou lepší občanskou vybavenost a komfort bylo označováno jako experimentální. Mezi další důležitou výstavbu v tomto období patří Interhotel Olympik a hotel Atrium v Pobřežní ulici. Stavba metra linky B si vyžádala zbourání řady původních staveb. Došlo také k zasypání říčních ramen u Rohanského ostrova a jeho definitivnímu připojení ke zbytku Karlína, čímž vzniklo území pro další výstavbu. (Míka 2011; 138) V období socialismu nicméně docházelo k výraznému zanedbání oprav a údržby bytového fondu starších částí Karlína, předpokládalo se postupné přestěhování obyvatel ze zdravotně nevyhovujících částí města do nově budovaných sídlišť. Karlín byl zároveň výstavbou magistrály ještě výrazněji odříznut od Nového města. Ke konci 80. let patřil Karlín ke kriticky podinvestovaným oblastem Prahy, s reputací zanedbané lokality obývané sociálně slabými skupinami a Romy. (Ilík, Ouředníček 2007; 60)

podoba klasicistických domů nebo vystavené...
podoby předměstí již byly stavby Negrelliho viaduktu a rozlehlých karlínských kasáren. Vzhled Karlína rovněž měnily tovární objekty průmys-
lových podniků, především největší strojírní firmy Breitfeld, Daněk a spol., které zde v 2. polovině 19. století vznikaly.

Mapa Karlína z roku 1864 (Mika 2011; 54)

145 Pohled do střední části Palackého ulice, před 1938, fotografie

146 Dům čp. 160 v Palackého ulici, před úpravou fasády ve třicátých letech, dříve došlo k jeho radikální přeměně, kol. 1925, foto A. Alexandr

147 Průhled prodlouženou Palackého ulicí do tzv. nového Karlína, po 1900, fotografie

70

Průhled Palackého (dnes Křižíkovou) ulicí do nového Karlína, po roce 1900 (Mika 2011; 70)

2.3. Transformace Karlína po roce 1989

Iljík a Ouředníček uvádí dva hlavní faktory, které utvářely porevoluční transformaci Karlína. Prvním z nich byl snižující se význam průmyslové výroby, kdy především v důsledku otevření zahraničnímu trhu docházelo k postupnému zavírání průmyslových objektů. Většina z nich byla opuštěna a vznikla řada brownfieldů.

Druhým faktorem byl dynamický rozvoj celoměstského jádra, kdy se rapidně bující komercializace centra a s ní spojený rozvoj kanceláří a obchodů, který se šířil k centru přilehlých čtvrtí, jako je Karlín. Probíhal buď formou stavby na zelené louce, anebo revitalizací opuštěných zchátralých částí vnitřních měst. (Ilík, Ouředníček; 62)

V první polovině 90. let rozvoj až na opravu hlavní Sokolovské třídy a okolí vstupů do metra stagnoval. Hodnota Karlína pro jeho centrální polohu byla nicméně evidentní už v té době. Ilík a Ouředníček to dokládají zvýšenou cenou karlínských pozemků: „V porovnání s ostatními částmi Prahy však malou privatizaci v Karlíně charakterizovaly poměrně vysoké ceny, za něž byly karlínské provozovny vydraženy. Tato skutečnost prozrazuje, že budoucí vlastníci již na počátku 90. let dobře vnímali rozdíl mezi aktuální hodnotou karlínských nemovitostí a její potenciální cenou v budoucnu. Relativně vyšší ceny dražeb v malé privatizaci tak lze vysvětlit existencí 'rent gap' “. (Ilík, Ouředníček 2007; 63)

Roku 1991 došlo k výstavbě hotelového komplexu Atrium, který se v roce 1995 stal součástí globální sítě hotelů Hilton, mimo to se ale v tomto období měnilo urbanistické prostředí především jednotlivými dílčími úpravami, nárůstem propagačních cedulí nových podniků a velkým nárůstem barů, non-stopů, heren a zastaváren. Důležitým milníkem byla přestavba památkově chráněné karlínské tramvajové vozovny na luxusní showroom automobilů Mercedes-Benz v roce 1997. Kromě obnovy historické památky a zlepšení bezprostředního okolí zároveň dal tento krok jasný signál, že image Karlína se mění a je vhodnou čtvrtí pro lokalizaci drahých služeb. (Ilík, Ouředníček; 66) Tím byla nastartována fáze přestaveb karlínských industriálních objektů na moderní kancelářské komplexy, například pro novodobý Karlín ikonické Corso Karlín⁹, Palác Karlín¹⁰, oboje v areálu bývalého ČKD, případně později v roce 2004 areál Kotelna, kterému se obzvláště podařilo zachovat industriální prvky bývalé parní kotelny, včetně továrního komínu.¹¹ Architektonickou stránku těchto přestaveb zajišťovala prestižní španělská kancelář Ricardo

---

⁹ Informace o budově Corso Karlín na stránkách soutěže stavba roku. Dostupné online na: <http://www.stavbaroku.cz/printDetail.do?Dispatch=ShowDetail&siid=425&coid=9>

¹⁰ Informace o Paláci Karlín skupiny Karlin Group. Dostupné online na: <https://www.karlin.cz/reference?id=19>

¹¹ Informace o administrativní budově Kotelna skupiny Karlin Group. Dostupné online na: <https://www.karlin.cz/reference?id=21>

Bofill a dostalo se jim řady ocenění. Zároveň se do těchto nových kanceláří nastěhovaly známé firmy jako Český Telecom, Unilever, Danone, Panasonic atd. Díky tomu pověst Karlína jako budoucí perspektivní čtvrti jen rostla. (Tesař 2018; 10)

Na přelomu století bylo evidentní, jaký ekonomický potenciál se v budoucím rozvoji Karlína skrývá. Richard Němec už v roce 2001 v článku Španělské slunce v Karlíně v časopise Respekt upozorňoval na předpoklady Karlína pro gentrifikaci: „Hrozí této „zašlé“ čtvrti vyhaslých továrních hal, bazarů a malých obchůdků, prohlášené před osmi lety za „památkovou zónu“, pád do reality neosobního denního shonu, zkombinovaného s noční mrtvolností? Nebo se Karlín stane nablýskanou čtvrtí, vyhledávanou bohatými obyvateli města? A je vůbec něco takového v současné české realitě možné? [...] Na základě zkušeností z mnoha jiných měst by bylo možno předpokládat, že se situace v Karlíně bude vyvíjet v intencích světového trendu, nazývaného gentrifikace.“¹²

Milníkem, který developerskou činnost dočasně narušil, byly povodně v srpnu roku 2002. Ta zasáhla Karlín obzvláště ničivou silou. Voda ve dnech největší kulminace dosáhla prvních pater domů a všichni obyvatelé museli být evakuováni. Několik domů se zřítilo už během povodně a zároveň se začaly propadat vozovky. Vzhledem k zatopeným sklepům a pískovcovému podloží byla ohrožena statika a bylo nutné provést geotechnické měření. Škody v městské části Prahy 8 (většina z nich na území Karlína) byly vyčísleny na 10 miliard korun. První obyvatelé se mohli do Karlína postupně vracet po deseti dnech od povodně, v oblasti byla ale výrazně zhoršená hygienická situace, na vyklízení hnilých potravin z domů a obchodů byla povolána i protichemická jednotka, na úklidu se kromě armády podílela i řada dobrovolníků. Dalších několik domů muselo být strženo v následujících letech. (Broncová 2008; 116–117)

Některé nemovitosti zůstaly bez oprav kvůli nedostatku financí majitelů, některé nemovitosti na strategických místech byly ponechány ve špatném stavu záměrně, aby je bylo možné později výhodně prodat jako stavební parcely. Podle Petra Kučery, tehdejšího člena Klubu za starou Prahu, bylo v roce 2004 povodní zasaženo okolo 20 památkově chráněných klasicistních domů a na většině z nich nedošlo ani k zahájení oprav. Ve své práci zároveň uvádí několik konkrétních případů, kdy došlo k rychlé demolici poškozených

---

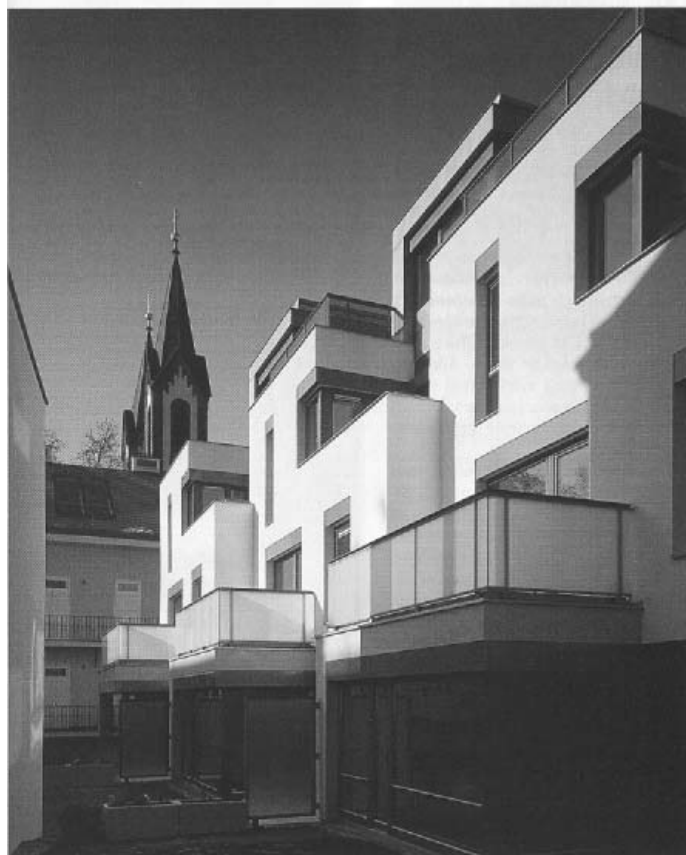
¹² NĚMEC, Richard. Španělské slunce v Karlíně, 3. 12. 2001. Dostupné online na: <https://www.respekt.cz/tydenik/2001/49/spanelske-slunce-v-karline?issueId=661>

památkově chráněných domů za nevyjasněných okolností. Silnou motivací pro vlastníky urychlovat demolici byla nízká výška starých budov, vyšší novostavby, které je nahrazují a přinášejí ze stejné parcely mnohonásobně vyšší zisk. (Kučera 2004; 37–52) Zasažena byla také zastaralá karlínská infrastruktura, po její celkové rekonstrukci se Karlín zařadil mezi jednu z technicky nejlépe vybavených částí Prahy. Díky tomu se stal Karlín pro developery ještě atraktivnějším místem. V průběhu nultých let došlo k výstavbě dalších kancelářských komplexů, jako architektonicky oceňovaný Danube House na Rohanském nábřeží nebo Meteor A a Meteor B na Sokolovské ulici u metra Křižíkova. (Ilík, Ouředníček 2007; 69–71)

Podle sčítání z roku 2001 byl Karlín obydlen jednou z nejstarších populací v Praze. Jak už bylo zmíněno, ke konci socialismu byl Karlín obydlen především sociálně slabými skupinami a Romy a v transformačním období devadesátých let v této oblasti nedošlo k velkým změnám. V letech 2003 a 2004 došlo k první vlně vystěhovaných, především středního a důchodového věku. (Ilík, Ouředníček; 72) Nejvíce obyvatel odešlo v roce 2005 a 2006, kdy došlo k výraznému zdražení pozemků, někdy až dvojnásobnému. Výrazná vlna nově přistěhovaných přišla v letech 2009 a 2010, kdy byly dokončeny novostavby především na Rohanském ostrově. (Richterová 2015; 51)

Yuppies vítáni

A je to zpečetěno: Karlín se definitivně posunul z kategorie „problémová čtvrť“ do kolonky „dobrá adresa“

Rekonstruovaný dům v Kollárově ulici, kostel Cyrila a Metoděje v pozadí (zdroj: Iljík, Ouředníček 2007; 74)

V roce 2016 se přistěhovalo nejvíce obyvatel za posledních 20 let. Rozdílly byly i v částech Karlína, zatímco na Invalidovně převažovala přirozená proměna obyvatelstva (která je tvořena součtem narozených a zemřelých), v ostatních částech čtvrti převažovala proměna migrační (tedy rozdíl mezi vystěhovanými a přistěhovanými). Zároveň došlo k výraznému úbytku rezidentů s nižším vzděláním a střední školou, naopak výrazně přibyli vysokoškoláci, ti v roce 2011 tvořili téměř třetinu karlínské populace. Došlo také k výraznému snížení velikosti domácností na území Karlína, to odpovídá charakteristice

nové střední třídy, která je často více individuálně zaměřená. (Vacková 2018; 53–56) Mezi lety 2001 a 2011 se v Karlíně také sedminásobně zvýšil počet cizinců (průměrný nárůst cizinců v Praze byl čtyřnásobný). Největší počet cizinců bydlel v roce 2011 na území Rohanského ostrova, kde představovali dvě třetiny obyvatelstva. (Rychterová 2015; 53–54) Dlouhodobým trendem především posledních deseti let je vznik řady nových restaurací, bister, kaváren a barů, které jsou ale svou nabídkou a cenovou hladinou určeny spíše pro zaměstnance karlínských kanceláří a nové obyvatele Karlína.¹³ Zároveň dochází k postupnému mizení tradičních karlínských hospod.

Jednu z neaktuálnějších proměn Karlína představuje zvýšený vliv turismu. Aktuálním fenoménem je rozmach služby sdíleného ubytování na platformě Airbnb a Booking.com. V roce 2018 bylo na Airbnb nabízeno v Praze přes 10 tisíc bytových jednotek. V historickém centru (Staré město, Nové Město, Malá Strana, Josefov) se podíl krátkodobých pronájmů na celkovém bytovém fondu pohybuje mezi 10 a 20 procenty. Z širšího centra je nicméně Karlín nejzasazenější a tento podíl zde představuje skoro 5 procent (ve srovnání s 3,2 procenty na Vinohradech a necelými třemi procenty na Žižkově a Smíchově). (Marianovská, Němec; 2018) Důvodem může být kromě blízkosti do centra i pověst Karlína jako čtvrti, která povstala z popela jako Fénix a nabízí širokou škálu kulturního a gastronomického vyžití. Hlavními negativními aspekty Airbnb pro lokalitu je zvyšování hladiny cen a snižování dostupnosti bytů místním obyvatelům a ruch a hluk, který v domech neustálou fluktuací turistů vzniká. Dalším poměrně novým karlínským fenoménem jsou projekty, které se snaží o znovuvytvoření komunity a sousedství, jako je například Přístav 18600 na Rohanském ostrově nebo Kasárna Karlín a Bar/Ák v západní části Karlína poblíž metra Florenc. V době psaní této práce probíhá dokončování rekonstrukce historického Negrelliho viaduktu, která se pokouší po vzoru některých západních měst tuto industriální památku oživit a začlenit do městského života formou kaváren, bister, dílen, zkušeben a dalších kreativních městských aktivit v obloucích viaduktu.¹⁴

---

¹³ KALODOVÁ, Julie. Pražský Karlín je gastronomická splněný sen. Mluvit se o něm nedá, musí se zažít. 31. 5. 2017. Dostupné online na: <https://magazin.aktualne.cz/projist-se-karlinem/r~07bc0fa6453f11e7ac060025900fea04/>

¹⁴ Oficiální stránky projektu Viadukt kreativní. Dostupné online na: <https://www.viaduktkreativni.cz/projekt/>

3. Metodologie

3.1 Předmět práce, cíle práce, výzkumné otázky

Předmětem práce je proces gentrifkace pražského Karlína optikou původních obyvatel.

Cílem práce je zmapovat dosavadní poznatky o post-socialistické transformaci Karlína a zachytit svědectví o starém Karlíně a jeho transformaci z pohledu starousedlíků, jejichž hlas v úspěšných revitalizačních urbánních příbězích, jako je ten karlínský, často zaniká a získané poznatky zasadit do kontextu vybraných gentrifikačních teoriích. Práce nemá za cíl poskytnout komplexní obraz karlínské gentrifkace. Cílem je kvalitativně zpracovat partikulární problém – dopad gentrifkace na život starousedlíků.

Výzkumné otázky:

Jak vnímají proměnu Karlína starousedlíci a ti, kteří byli donuceni z Karlína odejít?

3.2 Výzkumná strategie, techniky sběru dat

Mým cílem bylo porozumění problému do hloubky a porozumění lidem v sociálních situacích, proto jsem pro svůj výzkum zvolil kvalitativní výzkumnou strategii. Hledání informátorů nebylo jednoduché a najít dostatečný vzorek pro kvantitativní metodu by bylo problematické. Odpovědi na otázky, které mě zajímaly, by zároveň mohly ve standardizovaných dotaznících zaniknout. Ve svém výzkumu jsem neověřoval hypotézy, ale pokoušel jsem se v sebraných datech hledat pravidelnosti. Uvědomuji si ale nevýhody zvolené výzkumné strategie, jako je nízká reliabilita. (Disman 2002; 283–287)

Vzhledem k tomu, že proměna, která mě zajímala, už z velké části proběhla, byly mým primárním zdrojem dat rozhovory. Neměl jsem připravený přesný znění otázek, kterého bych se držel, ale okruh témat, které mě zajímaly a ke kterým jsem se v průběhu rozhovoru dopracovával. Z tohoto důvodu jsem zvolil polostrukturovaný rozhovor. Rozhovory jsem prováděl s vědomím toho, že nejsou neutrálním odrazem reality, ale výrazem toho, jak se k

realitě vztahuje dotazovaný, jaké hodnoty zastává, na co klade důraz. (Novotná, Špaček, Šťovičková-Jantulová 2020; 318)

Mým cílem bylo informátory pokud možno nenavádět, v první fázi rozhovoru jsem pokládal spíše obecné otázky a sledoval, jestli se informátoři nevyjádří k mnou zkoumaným tématům sami od sebe, až poté jsem pokládal specifické a doplňující otázky. Snažil jsem se o pokud možno neformální průběh rozhovorů, z výzkumu pro bakalářskou práci mám zkušenost, že některé informátory přílišná formálnost znervózňuje a mají tendenci mluvit strojeně. Z toho důvodu jsem většinou zahájil rozhovor neformální konverzací mimo záznam.

Sekundárním zdrojem dat pro mě bylo nezúčastněné a zúčastněné pozorování. To probíhalo formou procházení a projíždění Karlínem na kole. (Výhodou je to, že bydlím na pražské Invalidovně, tedy na východním konci Karlína, proto jsem mohl při cestách do a z centra pozorovat dění a život ve čtvrti). Abych zažíval dění v novém Karlíně tzv. z první ruky, nechal jsem se na několik měsíců zaměstnat jako barman v Kasárnách Karlín a Přístavu 18600, místech, která se určitým způsobem snaží znovuvytvořit karlínskou komunitu. Výzkum dále doplňovaly krátké neformální rozhovory, které jsem si nezaznamenával, jen jsem si vedl poznámky, pokud jsme se s dotyčným bavili o něčem pro mě relevantním.

3.3 Výběr vzorku, prostředí výzkumu

Požadavkem na informátory pro můj výzkum bylo obývání Karlína před povodněmi v roce 2002. V ideálním případě jsem se snažil najít zástupce spíše nižších společenských tříd, případně Romů, jelikož byly tyto skupiny v Karlíně dříve výrazně reprezentovány. Pro získání informátorů jsem zvolil několik metod. Někteří informátoři mi byli doporučeni známými. Někteří z dotazovaných mi dále poskytli kontakty na další vhodné informátory. Poměrně dost kontaktů jsem získal z facebookové sousedské skupiny Prahy 8.¹⁵ V jednom případě jsem nalepil vzkaz na dveře vyprázdněného rekonstruovaného

---

¹⁵ Facebooková sousedská skupina Prahy 8. Dostupné online na: <https://www.facebook.com/groups/libenkarlin>

domu, ve kterém poslední nájemník odolával vystěhování, na něj mě upozornil jiný informátor, nicméně na něj neměl žádný kontakt. Pro získání kontaktů na zástupce karlínské romské komunity jsem oslovil neziskovou organizaci hájící práva Romů Romea, a. s., a ústav Romistiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, bohužel bez výsledku. Původní záměr zkoumat především vytlačené lidi, kteří byli donuceni se z Karlína odstěhovat, jsem musel rozšířit i na starousedlíky, kteří v Karlíně stále žijí. Ukázalo se, že hledat vystěhované s časovým odstupem v řádech let není vůbec snadné. O těchto problémech se zmiňuji i v dalších částech práce.

Rozhovory probíhaly buď v prostorech karlínských hospod a kaváren nebo u informátorů doma. Výzkum probíhal vzhledem k mým pobytům v zahraničí přerušovaně v poměrně dlouhém období od podzimu 2017 do ledna 2020. Uskutečnil jsem 10 rozhovorů, které trvaly okolo hodiny. Rozhovory jsem doslovně přepsal, abych se vyhnul zkreslení upravováním a jejich relevantní části dále používal v práci.

3.4 Etika výzkumu

Během rozhovorů jsem se řídil zásadami etického jednání při výzkumu, které uvádí Hendl. (Hendl 2005; 155) Po vysvětlení povahy výzkumu a účelu rozhovoru jsem požádal o souhlas se záznamem rozhovoru. Vysvětlil jsem, že zvukový záznam je pouze pro moji osobní potřebu, nebudu ho nikde zveřejňovat a v práci ho budu používat pouze v přepsané formě. Informátorům jsem zároveň nabídl anonymizaci, v mé práci nehrála jejich konkrétní identita roli. Vzhledem k nabídnuté anonymizaci jsem považoval za dostatečný ústní souhlas s dalším použitím a nedával jsem informátorům podepisovat informovaný souhlas, domnívám se, že by to spíše vzbudilo podezření. Po ukončení rozhovoru jsem nabídl informátorům kontrolu přepsaného rozhovoru.

4. Praktická část

4.1 Vnímání Karlína před povodněmi

Jedním z prvních informátorů, kterého jsem v rámci výzkumu oslovil, byl Přemysl. Zaznamenal jsem ho v jedné facebookové diskuzi, kde se vyjadřoval k současnému vývoji Karlína. Poslal jsem mu zprávu a o pár dní později jsme se setkali v jedné libeňské hospodě. O výzkum jevil upřímný zájem a bylo vidět, že Karlín pro něj představuje velmi důležité téma: „*Já sem takovej, že mě strašně moc věcí nezajímá. Ale tohle mě zrovna zajímá hodně.*“ (Přemysl, rozhovor 2017)

„V Karlíně to právě bylo takový jak v těch starejch filmech, že ty lidi se znali, pomáhali si, každej ten barák měl i dvůr; jejich děti chodily na dvorek si spolu hrát, rodiče mezi tím spolu kouřili ciga na pavlačích, kluci si hráli spolu, chodili spolu do školy, byly to právě ještě takový dozvuky těch starejch časů asi. Já jsem 89. ročník a měli jsme takovej krásnej dvůr, no krásnej, prostě dvůr a chodili tam prostě ty, co měli menší dvůr, tak chodili k nám na dvůr a bylo nás tam takhle třeba dvanáct a tam sem se třeba naučil jezdit na kole, sem měl ještě ty kolečka. No, naučil jsem se na dvoře v Karlíně jezdit na kole. Ale nejhorší, co třeba je, když jsme byli malý, šťastný, tak všichni pohoda a dneska to je půlka feťáci, v kriminálu...“ (Přemysl, rozhovor 2017)

Silný vztah ke Karlínu měla i Vlasta se svým přítelem Josefem, které jsem navštívil v jejich domě v jedné vesnici za Prahou, kam se z Karlína už v důchodovém věku museli vystěhovat po tom, co tam prožili celý život.

„Voba dva sme ho milovali ten Karlín, sme se tam narodili a já to dodneška těžce nesu, ale prostě nedalo se to uplatit a já sem neměla a ani Pepik neměl možnost jiný volby.“ (Vlasta, rozhovor 2017)

„Karlín byla špinavá, dá se říct i kriminální čtvrť.“ Oba ve svých vzpomínkách reflektují zanedbanost tehdejšího Karlína, zároveň ale potvrzují Přemyslova slova o karlínské soudržnosti a silném pocitu komunity a sousedství.

„To bylo dřív no, všichni z toho baráku se znali. I z té ulice, když byla krátká, tak se znali. Plno spolužáků, protože rodiče měli děti, ty děti byly stejně starý, tím pádem se znaly,

se hrála vybíjená na ulicích, to nebylo, že bylo auto vedle auta, tam se dala hrát kopaná na ulici. Takže ta soudržnost tam byla velká ... Dřív se nezamykaly baráky, nic. Zamykaly se akorát v deset hodin na noc, jinak to bylo všechno odemčený.“ (Josef, rozhovor 2017)

Poznámka o nezamykání dveří mi přijde zajímavě kontrastní k pověsti Karlína jako kriminální čtvrti.

„Tady si šli lidi dřív strašně na ruku, každej vo každym všechno věděl a pomáhali si tady. Tady jste byl bez práce, sednul jste si ke stolu a už jste jí měl. Neměl jste malíře, neměl jste řemeslníka, neměl jste cokoliv, šel jste do hospody a tam jste ho sehnal.“ (Irena, rozhovor 2020)

Zhoršené životní podmínky ve starém Karlíně byly v rozhovorech často spojovány s průmyslem, nadměrným provozem, který s průmyslem souvisel a dopravou, která vedla středem Karlína. Často zmiňované bylo smogové, prachové a hlukové znečištění. V rozhovoru to poměrně detailně popisovali například manželé Jaroslav a Hana, kteří žijí v Karlíně od 80. let a navštívil jsem je v jejich bytě v Šaldově ulici.

„No to bylo hodně drsný. Třeba tenhlecten krásnej architektonickej ateliér, jak se to jmenuje, Machinehouse Karlín. A to byla fabrika, celá tahlecta levá půlka Šaldovky byla fabrika a tam vopravovali Avie. Jednak tam opravovali Avie, takže někdy v půl sedmý nebo tak nějak začly vyjíždět ty Avie, vyjíždět, přijíždět, tůrovat a druhá věc byla, že v tý době neexistovalo béčko a nádraží Florenc bylo konečná pro všechny autobusy z východu, vod Krkonoš. Takže autobusy, který jely vod Boleslavi, přijely po Sokolovský, zahrnuly sem do Šaldovky, tady pod těma našima voknama přibrzdily, přeřadily, rozjely si to a votočily to do Pernerky směrem na Florenc. Takže takový ráno na konci Šaldovky to bylo teda.“ (Hana, rozhovor 2017)

V souvislosti se starým Karlínem zdůrazňoval znečištění i šedesátník František, který v Karlíně žije od dvou let v bytě po matce.

„Žilo se tu myslím si relativně normálně na tu dobu. Pokud si člověk zvykl a musel, že teda byl ten Karlín hodně špinavej, protože tady byla velká hustota těch fabrik a každá ta fabrika topila nějakým tím pevným palivem a tady byl intenzivní prach a brajgl. Dneska jak je tady korzo karlínský, tam se vyráběly nějaký gigantický kotle, to teda byl rachot a čmoud. V Pernerově tam byla další nějaká slévárna malá či co. [...] Jako vopravdu to byla

špína jo. [...] Nehledě na to, že tady na Karlínským ostrově byla centrální betonárka pro výstavbu metra, takže až do nějakýho roku 84 každej kubík betonu, kterej padnul do metra, tak se vyrobil tady a všechno to projíždělo Křížikovou, tam co jsem bydlel pod okny, to byl rachot a prach a další, to bylo hrozný.“ (František, rozhovor 2019)

Pro Přemysla, který v Karlíně prožil během devadesátých let dětství, představuje jistá opuštěnost a zanedbanost součást genia loci starého Karlína.

„A to byly kámo všechno továrny. Normálně čekádečko, tady nějaký jiný věci, no a jako malej, to nebylo v provozu, tak tam prostě pavučiny a vole tma víš co, dobrodružství, jsme tam lezli koukat, co to je.“ (Přemysl, rozhovor 2017)

„V Šaldový ulici tam byl autobus, opuštěnej a ten autobus tam byl zaparkovanej třeba pět let a my jsme tam furt chodili, sedal jsem si za volant, furt jsem tam řadil, dvanáctiletý, třináctiletý se tam chodili učit kouřit ciga za autobus, dneska by třeba ten autobus tam nevydržel ani hodiny, všechno je jinak, tenkrát tam byl takhle v ulici.“ (Přemysl, rozhovor 2017)

Většina mých informátorů při vzpomínání na starý Karlín mluvila o špinavosti a zchátralosti čtvrti, zároveň zdůrazňovali roli průmyslu a výroby. Domy, ve kterých bydleli, byly dlouhodobě neudržované a neopravované. Starý Karlín tak, jak ho popisují moji informátoři, působí jako čtvrť, ve které dochází k určitým jevům Smithem popsáno filteringu¹⁶ (chátrání fyzického a sociálního prostředí čtvrti), který je předpokladem vzniku gentrifikace podle teorie rent gap.

Co se týče sociálního prostředí starého Karlína, tak většina informátorů kromě toho, že v Karlíně bydlela, v něm i žila od dětství, chodila do školy a znala většinu sousedů a dalších obyvatel Karlína. Na základě svého místa bydliště konstruovali svou společnou skupinovou identitu – poměrně časté je používání slova „Karlíňák“ jako synonyma pro karlínského starousedlíka (nikoliv pro nové obyvatele, kteří do Karlína přišli po povodních). Zhruba polovina informátorů pozitivně mluvila o soudržnosti tehdejších obyvatel. Dalšími výraznými zmiňovanými aspekty je přítomnost romské komunity a

---

¹⁶ Smith nicméně definoval filtering na základě studií měst fungujících v tržní ekonomice, zatímco úpadek Karlína probíhal především v prostředí centrálně plánované socialistické ekonomiky.

tradičních karlínských hospod, těmto fenoménům se budu věnovat v dalších podkapitolách. Obecně se dá říci, že výpovědi mých informátorů jsou v souladu s popisem Karlína ke konci 80. let a průběhu 90. let, jak ho podali Ilík a Ouředníček, a to jak o fyzické stránce Karlína, tak i o té sociální – tedy zchátralý bytový fond a pozvolné chátrání továren, ve kterých byla výroba v průběhu 90. let ukončována a zvýšený podíl sociálně slabších obyvatel a Romů. (Ilík, Ouředníček, 2007)

4.2 Povodeň v roce 2002

Letecký pohled na zatopenou Sokolovskou ulici (zdroj:

<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/povoden-2002-zrodila-novy-karlin/r~i:gallery:27751/>)

Samotné povodně nejsou jen důležitým aktérem v proměně Karlína, ale i zásadní vzpomínkou starousedlíků, se kterými jsem mluvil. Pro většinu z nich představují důležité období jejich životů a většina z nich na ně dlouze vzpomíná (i po téměř dvaceti letech si například pamatují jejich přesné datum). Před tím, než jsem se začal zajímat o Karlín, jsem měl o těchto povodních jen matné povědomí a například mě nenapadlo, jak

zdlouhavý byl návrat pro některé obyvatele postižených částí a jak dlouho trvalo, než se do Karlína vrátily všechny služby a vybavenost.

„Jako Karlín po povodních byl jako dva roky hodně drsněj. To byl běh na ultradlouhou trať, furt samé drobné diskomforty. V jednu chvíli přijdeš vo to, že nemáš kadeřnici, nemáš řezníka, nemáš kam dát věci do čistírny, takový ty všechny běžný věci, co používáš a najednou z toho není nic, když zmizí jedna, tak ji někde dohledáš jinou, když zmizí všechno najednou, tak to bylo docela náročný. A ještě ta šílená doprava.“ (Hana, rozhovor 2017)

„Nezajímavější, když skončily povodně, tak se sem natáhli lidi a tady nefungovalo nic, žádná infrastruktura. Jediný, kdo byli frajeři, byli Čiňani, ty prostě ty zabahněný zdi natřeli vápnem a začli vařit. Takže ty nás zachraňovali. Pak začli takle prodávat Vietnamci, to přetřeli, se s tím nemazali, takže nebejt tady Asiatů, ten Karlín by se probral ještě o rok, o dva pozdějš.“ (Jaroslav, rozhovor 2017)

Přemysl, který vyrůstal v blízkém kontaktu s romskou komunitou (sám o sobě mluví jako o 'polocigánovi'), popisoval situace, kdy někteří obyvatelé Karlína našli v povodních způsob, jak zlepšit svou situaci.

„A právě ještě jinej cigán, když byla voda v Karlíně 13. srpna 2002, nějak patnáctýho to vopadlo, tak se tam jako by dostal nějak, ze Žižkova prostě, takovej uplnej feťák víš co, a ten normálně vyplavený lednice, televize, všechno uplně vod bahna a normálně to někam vozili a pak to zprovoznili, třeba půlku toho. Takže cigáni byli uplně nadšený vid' z vody. A hlavně přízemky, oni měli takový jakoby vošklivý byty. A pak se nahlašovala škoda a oni: Televizi za dvacet tisíc, lednici za čtyřicet a voni nějaký peníze vždycky dostali, nějaký odstupný. Prababička třeba taky, taky měla vyplavený přízemí, taky dostala nějaký peníze, takže byla v pohodě, říkala: Kéž by to chodilo každej rok tohle.“ (Přemysl, rozhovor 2017)

Pro tehdy dvanáctiletého Přemysla představovaly povodně jistým způsobem i dobrodružství, u ostatních nicméně převažovaly pocity nejistoty, strachu a diskomfortu. Zároveň podle některých informátorů docházelo k případům, kdy majitelé domů cíleně prodlužovali dobu oprav a zneužívali popovodňové opravy ke zbavení se původních nájemníků s regulovaným nájmem (detailněji se problematikým opravám starých karlínských domů věnuje již zmíněný Petr Kučera v práci z roku 2004). Josefovi bylo

bráněno v návratu do bytu dva roky a Marii se podařilo vrátit do Karlína až po deseti letech od povodní. U většiny informátorů převládá shoda na tom, že byly povodně zásadní startér revitalizace Karlína do čtvrti, jakou vidíme dnes. Vůči tomuto názoru se vyhrzoval pouze jeden informátor, podle kterého došlo ke kompletní rekonstrukci karlínské kanalizace před povodněmi a dojem povodně jakožto přelomové události vznikl velkým dílem kvůli výraznému kontrastu fasád, které musely být po povodni sundány a výsledným opraveným stavem.

„Ono právě že nešel nahoru úplně v souvislosti s povodněma, že to je takovej zažitej termín, ale co se týká rekonstrukce sítě, to proběhlo roku 2000, tady bylo všechno rozkopaný, ty diagonální ulice, dávaly se vodovodní sítě do plastů a dávaly se plynový potrubí. A myslím si, že díky tomu dopadl Karlín i tak dobře během povodni, že když na ty plasty přišla zátěž, že tam nedocházelo k nějakým porušením. A tím že sem přišla ta voda a tak vysoká, ty omítky se musely omlátit, po tý povodni ten Karlín vypadal skutečně jak po válce, ale pak, když se to nahodilo, tak začal vypadat relativně k světu a tím asi vzniklo, že nejvíc mu pomohly ty povodně.“ (František, rozhovor 2019)

Tato informace pro mě byla překvapivá, ale po ověření se ukázalo, že v Karlíně opravdu proběhla na přelomu roku 2000 a 2001 kompletní rekonstrukce kanalizačních a vodovodních sítí, tehdy jeden z největších takovýchto rekonstrukčních projektů provedených na území Prahy.¹⁷

---

¹⁷ VÍRA, Bohdan. Plošná rekonstrukce kanalizačních a vodovodních sítí v Praze 8 – Karlíně, 9. 2. 2001. Dostupné online na: <https://www.stavebnictvi3000.cz/clanky/rekonstrukce-kanalizacnich-a-vodovodnich-siti>

4.3 Proměna Karlína po povodních

4.3.1 Revitalizační efekt gentrifikace Karlína

*Část průčelí areálu ČKD Dukla v Pernerově ulici v listopadu 2002 (zdroj:
<http://frantiseknyklicek.sweb.cz/urbanismus/karlin.htm>)*

Areál po rekonstrukci, nalevo administrativní budova Kotelna, vedle ní administrativní centrum Machinehouse, obojí rekonstruované v roce 2004 (zdroj: <https://www.prague.eu/en/object/places/3560/the-karlin-story-from-rags-to-riches>)

Téměř všichni informátoři se shodují v tom, že rekonstrukce po povodních Karlínu prospěla a udělala z něj lepší místo pro život, jednotlivé výpovědi se liší v tom, do jaké míry je tento aspekt karlínské proměny zdůrazněn. Pro 28letou Nikol, která vyrůstala ve starém domě ve východní části Karlína, který vlastní její rodina, pozitivní aspekty proměny převažují, oceňuje moderní a reprezentativní image, kterou Karlín během posledních let získal.

„Já sem tady prováděla Amíky vlastně, já dělám pro jednu americkou univerzitu a prováděla jsem je tady po Karlíně, a právě jsem si říkala, že to je hrozně reprezentativní místo a jim se tady strašně líbilo. Takže to bylo jako příjemný. [...] Já myslím, že je to¹⁸ oddělený od toho starýho Karlína a líbí se mi, že to sem přitahuje peníze, a musím říct, že se mi celkem líbí ten Danube house.“ (Nikol, rozhovor 2018)

---

¹⁸ Mluví o administrativních budovách na Rohanském nábřeží.

Podobně vnímá vývoj Karlína po povodních i 35letý Miroslav, kterému se podařilo privatizovat byt, ve kterém bydlí od narození, za dostupnou cenu. Zároveň je zastupitel městské části Praha 8 a zájem o vývoj Karlína je tak částečně jeho profesí.

Ale jak jsem říkal, ty povodně tomu pomohly, když se vrátím o dalších dvacet let zpátky, tak Karlín byl takovej industriální distrikt, a to nikdo netušil, že se Karlín takhle vyšvihne nahoru. Dřív to bylo industriální a teď to je něco jako Vinohrady. Blíží se tomu třeba Holešovice. (Miroslav, rozhovor 2020)

Především starší informátoři mají k nové podobě Karlína řadu výhrad, nicméně se shodují na pozitivním přínosu v podobě čistšího vzduchu, celkové opravy chátrajících starých domů, rekultivace karlínských parků a oživení čtvrti v podobě vzniku některých podniků a iniciativ, jako jsou například trhy a další sousedské akce na Karlínském náměstí.

„Tu změnu vnímám pozitivně. Tady to mělo obrovskou výhodu, že tady je všechno za rohem. Tady je všechno, obchody, nádherná cyklostezka až do Troji. Jen bazén chybí.“ (Irena, rozhovor 2020)

Výjimku představuje Přemysl, který vnímá karlínskou proměnu pouze negativně. Rekonstrukce domů je pro něj přímo spojená se zvyšujícím se statusem čtvrti a proměnou sociální struktury v podobě ztráty původního obyvatelstva, které pro něj utvářelo Karlín, ve kterém se mu dobře žilo. To ukazuje na příkladu Libně, ve které v době rozhovoru bydlel, která je ještě v pořádku, protože se v ní zatím nijak výrazně nerekonstruuje.

„Libeň je ještě taková, že tady sou dozvuky toho starýho Karlína, tady se nic nevopravuje, tady mi to sedí, tady se nic nevidí, že by něco rekonstruovali, maximálně kanalizaci jo.“ (Přemysl, rozhovor 2017)

4.3.2 Proměna sociální struktury a vystěhovávání

Všichni informátoři se shodli, že sociální struktura Karlína se změnila zcela zásadně. Udávaný okruh známých a přátel v Karlíně se výrazně zmenšil, většinou je udávaný v jednotkách. Informátoři většinou sami reflektovali, že část tohoto úbytku je přirozená, kdy se jejich známí stěhují do jiných čtvrtí, měst i zemí z vlastního rozhodnutí, případně starší sousedé postupně umírají, všichni informátoři nicméně ve svém okolí zaznamenali případy, kdy lidé odcházeli více či méně nedobrovolně. Většina mých informátorů se v Karlíně udržela díky výhodnému odkoupení bytu v rámci privatizace, získání bytu v restituci, případně se jim povedlo najít byt s dostupným nájmem. Jedinými přímo vytlačenými starousedlíky mezi mými informátory jsou Vlasta a Josef. Josef se po povodních dva roky nemohl vrátit do bytu, který si pronajímal, údajně z důvodu majitelova spekulování s celým domem. Po dvou letech neúspěšných soudů (majitel si údajně nechal vypracovat falešnou zprávu o neobyvatelnosti domu) se přestěhoval k Vlastě, která si pronajímala byt ve stejné ulici poblíž Negrelliho viaduktu. Z tohoto bytu se museli v roce 2014 přestěhovat k synovi, který měl postavený dům za Prahou. Důvodem přestěhování bylo, že už jim důchody nestačily na zaplacení stále se zvyšujícího nájmu a vzhledem k rostoucím cenám v Karlíně obecně si ani nezkoušeli najít menší a levnější byt. Z obou domů odcházeli jako poslední a oba byly ještě v době konání rozhovorů prázdné.

„Von mi majitel řekl, že si to nechali jako rodinou perlu. No a jako rodinou perlu maj prázdněj barák. Zase, protože kdyby ty byty tam měli zrekonstruovat, na to nemá že jo. Vždyť von dva roky šetřil, aby vůbec opravil střechu, my sme měli pod střechou plachtu, aby tam nepršelo. Tady to sem teďka našla, to je vo tom baráku Pepíkovým, my sme teda bydleli naproti sobě, jak je tam prostě nechce pustit po povodních, říkam, bylo to u ombudsmana, bylo to v televizi, bylo to všude, ale nic nikdo nevyřídil. Von prostě řekl, že ten barák je v dezolátnim stavu, což nebyla pravda, řekl že ho bude rekonstruovat a teprve když ho zrekonstruuje, tak tam můžou nájemníci. Ale za celý dva roky neudělal nic, protože na to neměl prachy. A pak dostal podmínku na 5 měsíců.“ (Vlasta, rozhovor 2017)

Ačkoliv najít informátory, kteří byli z Karlína donuceni odejít, bylo při plánování výzkumu jednou z priorit, během výzkumu se ukázalo, že shánění těchto lidí je komplikovanější a náročnější, než jsem očekával. Moje zkušenost tak potvrdila Atkinsovu tezi, podle které je výzkum vytlačených měření neviditelného. Informátoři většinou při

dotazech na vystěhované známé a sousedy krčili rameny s tím, že 'ti už jsou dávno pryč a bůh ví, kde je jim konec.' Svou roli hrálo jistě také to, že od hlavních vln odstěhování starousedlíků už uplynulo poměrně dost času. V některých případech se mi podařilo sehnat kontakt, ale informátoři mi odmítli poskytnout rozhovor nebo neodpovídali. To se stalo například v případě paní Ireny, která měla štěstí a mohla si být, ve kterém žila od narození, za výhodnou cenu odkoupit v rámci privatizace. Dala mi kontakt na svou kamarádku, která takové štěstí neměla, ta ale na žádost o rozhovor neodpověděla. Její příspěvek k tomuto tématu jsem nicméně náhodou o téměř rok později našel v již zmíněné facebookové skupině Prahy 8. Vzhledem k tomu, že je skupina veřejná, nepovažuji použití v práci za problematické.

„40 let jsem na Lyčkárně a rohu Křižíkova bydlela, dokud barák nevrátili emigrantovi, který 6 Soudu prohrál a u nevyššího vyhrál...soudce byl spolužák. Všechny starý nájemníky donutil se odstěhovat bez náhrad. já osobně jsem s ním vyhrála dva soudy. Stejně jsem se odstěhovala. nešlo to vydržet. Rodiče zemřeli a já mu nechala krásný byt 4+1 120 m². Takový je život v Karlíně...“¹⁹

V příspěvku na ní reaguje jiná diskutující, která potvrzuje podobnou zkušenost.

„měla jsem to podobné... Majitelka nás vyštvala všechny... I televize ji několikrát točila, jak se chovala k nájemníkům, ale nic platné... Přesto ráda vzpomínám na Karlín...“²⁰

Podobné příběhy uváděli i někteří moji informátoři. Osudu posledních nájemnic v domě na Vítkově ulici se věnuje již zmíněná reportáž na serveru a2larm.cz, karlínským starousedlíkům se také věnuje mimo jiné projekt Paměť města.²¹ Informátor František mi uvedl příklad o posledním nájemníkovi v jednom z domů na Sokolovské ulici, na kterého majitel domu při donucování k vystěhování používal podobný druh metod, které popisuje Marcuse ve svém výzkumu New Yorku 80. let.

---

¹⁹ Facebooková sousedská skupina Prahy 8. Dostupné online na: <https://www.facebook.com/groups/libenkarlin/permalink/3256093314444844>

²⁰ Facebooková sousedská skupina Prahy 8. Dostupné online na: <https://www.facebook.com/groups/libenkarlin/permalink/3256093314444844>

²¹ Karlínská část projektu Paměť města. Dostupné online na: <https://pamet-mesta.cz/karlin/>

„...shodou okolností mě kontaktoval člověk, kterej tam bydlí a ty teda by měli ten objekt opustit, protože současněj vlastník jim nabízí odstupný, za který by si nepořídili bydlení ani na severu Čech. A hodně se ho to dotýká, žije tam se starší matkou, 70 nebo 75 a vyprávěl mi, že mu tam majitel dělá nějaký naschvály. Ten jim teda dělá naschvály, že jim zatýká do bytu a nějak, že vyndal okna v okolních bytech, aby mu snižoval vytápění a tak dále.“ (František, rozhovor 2019)

Nejvýrazněji zasáhlo zvýšení cenové hladiny v Karlíně staré lidi. Uplatit nájem v Karlíně je náročné, i když se na nájem skládají ze dvou důchodů. I v případě, že se starším lidem podaří v Karlíně udržet, často pro ně představuje velká část karlínských služeb nedostupnou komoditu.

„Každopádně nějakých takových chudých důchodců tady výrazně ubylo, protože ten nájem je pro ně vražednej a případně ty služby, který jsou skvělý, to taky nevyužijou, protože jim to tahalo prachy z kapsy že jo.“ (František, rozhovor 2019)

Většina starých lidí už si tu nemůže dovolit bydlet, a co jsou opravdu takový ti, co žijí z minimálního důchodu třeba a co mají nedej bůh psa, což jako stojí samozřejmě peníze, tak jsou odkázaný na to, že se najedí, zaplatí nájem a půjdou dvakrát třikrát denně po Karlíně se psem. To je život těch starších lidí. Natož aby si mohli někam sednout, dát si kávu, sednout si někam na oběd, jak to bývá obvyklé ve Francii, v Anglii, v Itálii že jo, že si staří lidé ráno jdou sednout do restaurace a dají si kávu nebo croissant a pohovoří nějak, tak to se tady nemůže dít, protože na to ty lidi prostě nemají peníze. (Drahomíra, rozhovor 2020)

Marii, která po povodních musela odejít do náhradního bytu na Černý most, trvalo přes deset let, než se znovu vrátila do Karlína. Po dlouhém období procházení inzerátů konečně našla nájem, který je schopná ze svého příjmu zaplatit (na nájem jí nicméně přispívá starší syn, který už pracuje a na mladšího pobírá alimenty). Svůj život si mimo Karlín nedokáže představit (oněch 10 let vnímá velmi negativně a stejně do Karlína pravidelně jezdila), svoji dlouhodobou budoucnost v této čtvrti vnímá nejistě.

„Já pořád dělám, zatím nějaký koruny jsou. Ale až pujdu do důchodu, dostanu nějakou zuboženou desítku. To budu muset na nějakou ubytovnu? Nebo já nevím.“ (Marie, rozhovor 2020)

Marie (a někteří další informátoři) vnímá vývoj situace s bydlením jako velkou křivdu a nespravedlnost. K privatizaci bydlení a restitucím majetku se dřív nebo později stočil každý rozhovor a Karlín podle dat od informátorů odpovídá celkovému modelu gentrifikace v post-socialistických městech, jak ho popsal Sýkora. Zatímco před sametovou revolucí bydleli všichni v Karlíně v relativně dostupných nájmech, často děděných po generaci, po převratu bylo dílem náhody, kdo se ocitnul v domě vlastněném městem a kdo v bytě patřícím soukromému vlastníkovi. I v druhém případě měli starousedlíci nárok na regulovaný nájem (Karlín tak zapadá do Tosicsova česko-slovensko-polského modelu post-socialistického vývoje měst, kdy si město ponechává nad vývojem určitý stupeň kontroly), ten ale postupně rostl a v současnosti už dosahuje výše tržního nájmu.

„Já dodneška to beru jako velkou nespravedlnost, se kterou nemůžu nic dělat, takže to je taková bezmoc, je to pořád ve mně, samozřejmě už jsem se s tím smířila teda, ale stejně to tam je. Třeba kamarádka má byt na Palmovce, nádhernej byt, 3+1, 120 m², to bylo města, město už to nechtělo, tak si to koupila, víte za kolik si to koupila? 600 tisíc, šest nebo sedm let zpátky. Takový možnosti jsem vůbec neměla.“ (Marie, rozhovor 2020)

Podobný pocit má z porevolučních privatizačních procesů i Vlasta.

„Ale vy jako člověk, kterej ste tam bydlel v nájmu, takže vždycky sem si myslela, že bydlím ve vlastním bytě, pak sem si teda tvrdě uvědomila, že ne. Nebo si ten byt koupit někde. Ale kde na to vzít peníze, v tom věku kolem ty padesátky, když sem to řešila. Já sem to řešila sama, protože mi zemřel muž, tak kde na to vzít? Nikdo vám nepučí, nikdo vám nedá. [...] Ta startovní čára nebyla narovnaná, protože některý lidi bydleli v obecních bytech. Měli šanci na privatizaci. Některý lidi v tý první vlně za pár šupů, za 250 tisíc privatizovali svůj byt, kterej třeba za 5 let prodali za 2 miliony. Já měla zrovna tu smůlu, že sem měla majitele a nemohla sem nic. Takže ta startovní čára, když se začlo s těma nájmana a restitucema nebyla pro všechny lidi stejná. A pokud ste neměli peníze, tak ste neměli šanci z toho vybřednout. Takže když ste se mě ptal, jestli považuju něco za nespravedlnost, tak tohle považuju za velkou nespravedlnost...“

Přestože se většina informátorů v Karlíně udržela, u řady z nich je evidentní určitá forma toho, co Atkinson označuje jako sociální vytlačování. Karlín se jim mění před očima do nové podoby, ve které se často už necítí jako doma.

„Mam prostě pořád takovej pocit, že se nás tady chtěj zbavit. Vždyť je to neúnosný tý nájmý. Kor Karlín, já za to nemůžu, já sem tady vyrostla, já to tu mam ráda prostě. Já za to nemůžu, že sem všichni najednou chtěj. Když tu byli cikáni, tak sem nikdo nechtěl že jo, jak se říkalo dřív: Karlínu a Libni, zdaleka se vyhni. Ale já sem to tak nikdy nevnímala, já sem tu byla vždycky spokojená, tady je všechno, blízko do centra, veškerá sociální vybavenost, trošku tý přírody tu je.“ (Marie, rozhovor 2020)

Přemyslova rodina se v Karlíně udržela díky doplatkům od sociální služby na bydlení (například jeho matka platí nájem 18 tisíc a 9 tisíc měsíčně dostává od SSZ), to je podle něj jeden ze způsobů, jak se v Karlíně udrželi někteří starousedlíci, z jeho generace ale většina lidí z Karlína zmizela – z party (údajně téměř tři set členné), ve které se Přemysl pohyboval v dětství a dospívání, zůstalo v Karlíně devět lidí. Část lidí z poničených domů se do Karlína nevrátila po povodních a zůstala v poskytnutém náhradním bydlení na sídlištích, po povodních byla, co se týče vystěhovávání situace několik let klidná, začátek zdražování a proměny čtvrti uvádí Přemysl okolo roku 2007.

„...prostě převážně ten názor, že nám ten Karlín kradou před vočima, nový lidi tam choděj, ty, co by tam mohli zůstávat, tak dou pryč, ty cizinci si tam z toho pak udělaj svoji čtvrť. Jako z těch starších, těch tam zůstalo třeba 25 procent. Třeba moje babička, teta, prateta, její sestra, to sou prostě osoby, který z Karlína řekly, že nikdy neodejdou. [...] oni²² už maj hlavně většinou všichni děti, no ale nikdo není daleko, Žižkov, Libeň, Vysočany. Oni tam pak choděj ven, do toho parku, třeba v létě je to tam super. No já se hlavně s těma devíti se bavim už jen s jedním, protože to sou fakt všechno narkomani jednou nohou v kriminále, takže třeba choděj do kriminálu, pak přijdou, to je furt dokola. [...] [...] Karlín prostě, já ho miluju. Když mi bylo patnáct nebo osmnáct, tak sem říkal, jednou si tady koupim svůj byt v Karlíně, no ale dneska? To už nejde, nelíbilo by se mi to tam že jo. Kdo ví, co voni maj jako za záměry, nebo co s tím hodlaj dál, dneska tam jako eště potkáváš lidi jo, který si znal, ale za pět, deset let, tam už nebude nikdo z nás.“ (Přemysl, rozhovor 2017)

---

²² Přemyslovi vrstevníci.

Podle Miroslava, který je zástupce mladší generace karlínských starousedlíků, většina jeho spolužáků odešla za Prahu, kde si za cenu karlínského bytu mohli postavit rodinný dům, který lépe odpovídal jejich preferencím, které se měnili se založením rodiny.

V diskuzi pod jedním příspěvkem v karlínské facebookové skupině jeden starousedlík, který údajně žije v Karlíně skoro 60 let, potvrzuje, že stěhující se Karlíňáci vyhledávali nová bydliště často v dosahu Karlína, jedním z důvodů byly i mizející karlínské hospody.

„Hodně většinou rodilých nechtělo nebo nemohlo platit zdejší vysoké nájem, proto se odstěhovali. Aby mohli jezdit za spolužáky, kamarády nebo příbuznými, našli si byty většinou v Libni, někteří v Kobylisích nebo Vysočanech, ale většinou nedaleko míst, kde strávili desítky let. Protože u nás téměř (asi až na tři či čtyři) neexistují klasické hospody, tak jezdíme do těch libeňských, Vysočany jsou daleko a o Novém Městě nemá smysl mluvit, a navíc Libeňáky známe.“²³

S Petrem, romským sociálním pracovníkem a hudebníkem, jsem se setkal v komunitním centru na sídlišti Invalidovna. Karlín se podle něj změnil zásadně a většina starousedlíků podle něj byla vytlačena zvyšujícími se nájem. Výrazně vnímá například opuštění karlínských parků, které dřív byly ústředním místem setkávání karlínských sousedů, kde si děti hrály na prolézačkách, případně hrály fotbal a jejich rodiče se socializovali mezi sebou.

„Starousedlíci odešli. Já možná použiju přehnaný slovo, oni byli vyštvaný. [...] Dneska už tu jsou samý úředníci nebo ty který na to měli, protože když proběhla ta privatizace, tak tady proběhly ohromný machinace s bytama, takže se sem nastěhovali samý boháči, samý podnikatelé a samý úředníci, ty nemaj čas jít do toho parku si sednout. Takže prostě ten Karlín umřel, starej Karlín umřel, jak říkám, ty lidi byli vyštvaný. [...] Stala se z toho taková úplně nobl čtvrť. A ty lidi, co tady bydleli, co sme se fakt všichni znali navzájem, tak ty už tady nejsou.“ (Petr, rozhovor 2020)

---

²³ Facebooková sousedská skupina Prahy 8. Dostupné online na: <https://m.facebook.com/groups/libenkarlin/permalink/2554948344559348/>

Za poslední vlnu odchodů označuje období během poslední velké privatizace městských bytů, která začala v roce 2012.²⁴ Podle jeho názoru zneužívali spekulanti neznalost realitního trhu některých starousedlíků a odkupovali od nich nemovitosti výrazně pod cenou ještě před proběhnutím samotné privatizace. Petr to přirovnává k praktikám exekutorských firem, se kterými se setkává v rámci své práce sociálního pracovníka. Petr tak ukazuje, jak probíhala v Karlíně komodifikace bydlení, kdy se byty při spekulacích stávaly především nástrojem pro přínos zisku.

„Ještě než byla ta privatizace ohlášená, tak už chodili ty agenti a nabízeli peníze za ty byty, dali předem peníze a čekali si rok, dva. Za dva jedna 300 tisíc. Pak to za desetinásobek prodali. Takhle to udělal stát, takhle jim to dovolil, stejně jako s exekutorama. Stát jim dal takový možnosti, že si můžou dělat co chtěj.“ (Petr, rozhovor 2020)

4.3.3 Karlínské hospody

Jedním z nejviditelnějších a nejčastěji zmiňovaných efektů karlínské gentrifikace je mizení tradičních karlínských hospod. Vzhledem ke své tovární minulosti a sociálnímu prostředí, charakterizovaném obyvatelstvem s nižšími příjmy, se dříve v Karlíně nacházelo velké množství cenově dostupných hospod a restaurací. Sloužily nejen jako místa pro občerstvování, ale také jako místa setkávání a utužování místních komunit a sousedství. Nyní jsou nahrazovány moderními, dražšími podniky. Současný Karlín je často uváděn různými gastroprůvodci po Praze a pokud se objeví nějaký nový trend ve stravování, většinou se brzy objeví restaurace nebo bistro, které ho zastupuje. Ať už se jedná o jednu z prvních pražských polévkáren, různé exotické kuchyně, jako je indická, vietnamská, thajská, restaurace specializované na burgery, řemeslná pekařství a samozřejmě nechybí ani klasický lakmusový papírek gentrifikace – pivnice zaměřené na drahá řemeslná piva z malých pivovarů. Tato pestrá škála vyhovuje náročným požadavkům kosmopolitní městské střední třídy, pro řadu karlínských starousedlíků jsou podniky drahé a necítí se v nich dobře. Jejich růst na úkor starých levných hospod přispívá k efektu

---

²⁴ Redakce Praha.eu. Osmička privatizuje asi dva tisíce bytů, 22. 2. 2012. Dostupné online na: https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/zivot_v_praze/bydleni/osmicka_privatizuje_asi_dva_tisice_bytu.html

sociálního vytlačování. Kromě možnosti levného občerstvení byly tyto prostory místem setkávání sousedů a budování lokální komunity.

„Já měla ráda ty Kazdovi a z toho mi udělali Indii. [...] My si stěžujem, že nám zrušili restauraci U Koníčka, to byla super čtyřka a dneska je to strašně nóbl bistro, zmrzlina za 30 korun a pivo tam snad ani nemaj.“ (Hana, rozhovor 2017)

Hanin manžel Jaroslav k tomu dodává:

„A pak příbytkem těch kanclů všechno zmizelo, je tady jiný osazenstvo přes to poledne, na to se navázaly ty nový hospody, kde voni se stravujou a ty hospody kde zůstávají večer a vedou svý zmatený korporátní kecý.“ (Jaroslav, rozhovor 2017)

„Neoceňuju to, protože to prostě pro mě není. Abych si dala kafe za 70 korun a dortíček za 90, tak to ať si strčej někam. To je přesně ten muj šálek kávy, všichni ty hipstři, vypadaj jak dřevorubci, ale maj dokonale vypucovaný boty, no já tomu už asi nerozumim.“ (Marie, rozhovor 2020)

„Dříve tady byly takové ty obyčejné hospody, kde seděli starousedlíci, kafe si dali, pivko, cigaretu, tak dneska už se nikde kouřit nesmí, takže musíte sedět venku, už si nedáte kafe za 3 za 4 koruny, dáte si kafe za 40 za 50 korun, takže se ti, kteří dříve chodili si někam sednout, tak teď jdou třeba na kafe do KFC nebo do McDonaldu. Já tam teda nechodím, ale shodou okolností jsem tam byla s klientem a zjistila jsem, že tam vidím spoustu starších lidí, který by mi ani nenapadlo, že tam uvidím, a jsou to právě ti, kteří dříve sedávali venku u těch hospůdek, které tady byly. To je poslední místo dostupný pro ty důchodce finančně.“ (Drahomíra, rozhovor 2020)

Jednou z nejvyhlášenějších karlínských putyk byla Pivnice u Fandy, která se nacházela v jednom z oblouků Negrelliho viaduktu a byla zbořena v rámci rekonstrukce. Vlasta a Josef chodili do Fandy hrát karty s kamarády řadu let a vraceli se tam i poté, co museli Karlín opustit.

„Zrušili nám hospodu U Fandy, sme tam chodili na karty, i já, 22 let. Takže všude normálně samý čínský, indickou hospodu, U Kazdů to uplně zabili, tam jsou teďkon nějaký

Indové. Sme tam chodili s babama na cvičení kousek, tak sme tam chodily vždycky na kafe nebo na pivo po cvičení. To taky už tam nechodíme.“ (Vlasta, rozhovor 2020)

Společná fotografie štamgastů před zavřením karlínské Pivnice u Fandy (zdroj: facebookový profil Pivnice u Fandy²⁵)

4.3.4 Hospoda U hada

„Je podzimní večer a já přicházím klidnou Vítkovou ulicí ke galerii Vi Per, kde právě probíhá projekt, v rámci kterého je celá galerie předělaná do podoby fiktivní starokarlínské hospody. O projektu jsem se dozvěděl teprve dnes dopoledne a ihned využil příležitost ho navštívit. Vzhledem k tomu, že projekt trvá pouhý měsíc, a zbýval už jen týden, nebylo radno návštěvu odkládat. Jsem plný očekávání, po prvních rozhovorech, které jsem se starousedlíky absolvoval je evidentní, že téma karlínských hospod bude v

---

²⁵ Facebooková stránka Pivnice U Fandy. Dostupné online na: <https://www.facebook.com/pivniceufandy/>

mém výzkumu důležitým tématem a toto by mohl být dobrý průnik do terénu. Galerie je skutečně umně zamaskována a dojem hospody jen podtrhuje několik pokuřujících návštěvníků, kteří před ní postávají. Zapaluji si cigaretu a dávám se s nimi do řeči. Jeden z nich, chlapík okolo padesáti let oblečený v montérkách, se mi představuje jako Zdeněk. Vyprávím mu o svém karlínském výzkumu, poté vcházíme dovnitř a Zdeněk mě představuje výčepnímu Josefovi se slovy, že jestli chci slyšet o starém Karlíně, tak se mám ptát jeho. Josef se usmívá, ale odkazuje mě k Adamovi, který stojí za celým projektem. Objednávám si pivo a přisednu si k Adamovi, ten mi vysvětluje důvody, které ho s jeho ženou vedly k vytvoření hospody U hada. Ukazuje se, že Josefova pomocnice, která připravuje nakládané hermelíny a utopence, je spoluautorka projektu. Stejně tak Adam točí pivo, když Josef nemůže, případně mu pomáhá, když je velký provoz. Tento večer už je po programu a vevnitř je relativně klid, u baru postává hlouček starších mužů, kteří se kamarádsky baví s Josefem. Fascinuje mě, s jakými detaily je galerie předělaná, nechybí zelené dřevěné obložení stěn, typický hranatý bar, nažluto natřené stěny, židle a stoly, na kterých je vidět, že už něco zažily, stolní fotbálek a šipky a výzdoba v podobě fotek štamgastů, sportovních plakátů, bust a umělých květin. Na stole je sklenice s kvašáky, jeden si později za lidových 10 korun dávám. Adam mi vysvětluje, že většina výzdoby pochází z před několika měsíci zavřené pivnice U Fandy, nábytek zase z bývalé hospody U Zpěváčků, ve které dřív pracoval jako výčepní Josef. To vysvětluje dojem autenticity. Beru si na Adama kontakt a ten odchází, U hada je takový provoz, že v něm posledních několik dní trávil dny od rána do noci a chce využít volného večera na regeneraci. Vracím se ke Zdeňkovi, který je bývalý štamgast od Zpěváčků. Projekt kvituje s nadšením a je podle něj škoda, že trvá jen měsíc, hospoda, jako byla U Zpěváčků, mu v Karlíně chybí. Vypráví mi nedávný zážitek, kdy šel v montérkách na oběd a byl z restaurace pro nevhodný oděv vykázán a mě nenapadá příhodnější příklad proměny této původně dělnické čtvrti. Do rozhovoru se zapojuje Petr, starý přibližně jako já, který ačkoliv není z Karlína, našel U Zpěváčků domov. S nadšením vypráví o rodinné atmosféře, kam mohl přijít každý. Na tom se shodují i ostatní štamgasti a vzpomínají na zábavné večery s hudebními nástroji anebo na turnaje v šipkách. Kam budou dál chodit, neví, pivo za 45 korun je pro některé z nich předražené, a navíc se ani v nových karlínských podnicích necítí dobře. Po chvíli se rozhovor stáčí na politiku – typické hospodské téma. Petr se přiznává, že ze strachu z muslimských imigrantů volil o víkend SPD. Jeden ze štamgastů se do něj ihned pustí s tím, že to snad nemyslí vážně, když si to Okamura celé vymyslel a žádné migranty tu nemáme. Po krátké výměně Petr

pokrčil rameny, prohlásil: „Tak jsem to asi posral, no příště už jim to nehodim.“ Ještě jsem snad nezažil, že by někdo změnil názor v hospodské debatě o politice, natož takhle rychle. V podobném duchu se nesl zbytek večera. S blížící se desátou jsem se rozloučil s novými známými a odešel domů, příjemně překvapený příjemnou lidovou atmosférou, kde nebyl problém se přirozeně zapojit do dění, aniž bych na místě někoho znal. Doufám, že se mi v krátkém čase, který hospodě u Hada zbývá, ještě stihnu vrátit a stejně jako většina lidí, se kterými jsem se dnes bavil, bych ocenil, kdyby 'Had' zůstal v Karlíně na trvalo.“ (zápis z terénního deníku, 22. 10. 2017)

Mizející karlínské hospody tematizoval projekt Hospoda U hada realizovaný iniciativou MAK! (mobilní architektonická kancelář Kateřiny Videnové a Adama Wlazela). V rámci projektu se karlínská galerie Vi Per (jinak zaměřená především na architektonické a urbanistické výstavy) na měsíc předělala do podoby fiktivní hospody tzv. čtvrté cenové. Projekt přímo odkazoval k nedávno zaniklým hospodám U Fandy a U Zpěváčků, ze kterých si zapůjčil vybavení a nábytek, a výčepní od Zpěváčků Josef Vříňák

točil U hada pivo. Celý měsíc zde probíhal různorodý program, od tradičních hospodských aktivit, jako turnaj v mariáši, fotbalku, promítání fotbalových zápasů, besídky s kytarou po

promítání filmů, divadlo a přednášky.²⁶ Já jsem stihl navštívit tuto hospodu třikrát. Složení návštěvníků bylo poměrně pestré, kromě starých Karlíňáků a štamgastů zmíněných hospod místo navštěvovali studenti architekti, alternativněji smýšlející příslušníci nových obyvatel Karlína, zapálení fanoušci genia loci nádražek a starých hospod a řada zvědavců, kteří se o mediálně bohatě pokrytém projektu dozvěděli z různých článků. Například na urbanistické přednášce převažovali mladí a vzdělaní návštěvníci, ale i zde byli starší štamgasti zastoupeni. Sousedské večere pak poskytovaly možnost setkávání starých a nových Karlíňáků a vytvářely dočasný inkluzivní prostor setkávání sousedů, jaký dříve poskytovaly hospody. Kromě autentické vizuální stránky nabízela Hospoda U hada i autentickou nabídku občerstvení za velmi lidové ceny (stěžování si na vysoké ceny piva a jídla bylo v mých rozhovorech se starousedlíky velmi časté). Projekt mi mimo jiné ukázal, jak zavření hospody může ovlivnit sociální prostředí, štamgasti od Zpěváčků se poprvé znovu sešli až U hada a k možnosti scházet se v budoucnu v nějaké jiné hospodě byli spíše skeptičtí, stejné to bylo se štamgasty od Fandy. Ukazuje se, jak je někdy i desítkami let scházení utužený hospodský kolektiv křehký. Zatímco starousedlíci jsou vytlačování především ekonomicky, u starých hospod fungují často jiné mechanismy (Hospoda U hada mimo jiné ukázala, že podobný podnik se zaplatí i přes nízké ceny nápojů). Zatímco konec Fandy byl způsoben rekonstrukcí viaduktu, Zpěváčci museli skončit kvůli nesouhlasu bytového družstva domu, ve kterém se hospoda nacházela. Tento případ tak potvrzuje názor některých starousedlíků, že už nejsou v novém Karlíně žádání.

Exteriér hospody U hada²⁷

---

²⁶ Informace o výstavě Hospoda U hada na stránkách galerie Vi/Per. Dostupné online na: <http://www.vipergallery.org/vystava/hospoda-u-hada>

²⁷ Informace o výstavě Hospoda U hada na stránkách galerie Vi/Per. Dostupné online na: <http://www.vipergallery.org/vystava/hospoda-u-hada>

Interiér s výčepním Josefem za barem²⁸

---

²⁸ Facebookové stránky Mobilní architektonické kanceláře MAK! Dostupné online na: <https://www.facebook.com/mak2013cz>

hospoda § u hada

28.9. – 1.10. veřejný workshop / výroba hospody
 1.10. slavnostní otevření + Milan Mikuláščík / vernisáž, 19:00
 2.10. Libuše Jarcovjáčková / vernisáž fotografií, 18:00
 3.10. Vágus.cz / pražské nádražky, 19:00
 4.10. U Fandy / besídka
 5.10. Jan Kačena / divadlo, 20:00
 6.10. U Zpěváčků / besídka s kytarou
 7.10. Kouř / projekce filmu, 20:00
 8.10. sousedská hostina, 18:00
 9.10. Vilém Balej / performance, nástěnné kresby
 10.10. Štvanice / projekce filmu a beseda, 17:00 + hokej Sparta-Litvínov, 18:30
 11.10. Richard Biegel / přednáška Pražská předměstí, 18:00
 12.10. Karel Altman / přednáška o štamgastství, 19:00
 13.10. SDCH / autorské čtení, 20:00 + Zpěváčci / besídka s kytarou
 14.10. Fotbal Sparta x Plzeň, 17:00
 15.10. sousedská hostina + Pavla Šnajdarová workshop animace - výměnný bazar, 17:00
 16.10. Petr Urban / vernisáž, 18:00
 17.10. Česká pohoda / divadlo, 20:00
 18.10. Fotbálový turnaj / 18:00 zápis týmů, 19:00 start
 19.10. debata o proměně Karlína / moderuje Igor Kovačević, 19:00
 20.10. U Zpěváčků / NESPORTOVKY
 21.10. U Zpěváčků / NESPORTOVKY
 22.10. sousedská hostina, 18:00
 23.10. mariáš / přednáška 19:00
 24.10. Sejdeme se v Eurokempu / projekce filmu + debata, 20:00
 25.10. Karlínské spolky / debata, 19:00
 26.10. Emil Hakl / čtení, 19:00
 28.10. A bude hůř... / projekce filmu, 20:00
 29.10. sousedská hostina + přednáška MAK! 18:00
 31.10. zakončení + Fetch! / koncert, 19:00

Hospoda U hada
 Vítkova 2, 18600 Praha 8
 otevřeno 1.-31.10:2017 denně 17-22
 vipergallery.org

hospoda § u hada

Nápojový lístek

Pivo			
Gambrinus	0,5l	25,- Kč	0,3l 20,- Kč
Plzeň	0,5l	35,- Kč	0,3l 25,- Kč
Cider	0,4l	30,- Kč	
Birell lahvový	0,5l	25,- Kč	
Víno			
Bílé	0,2l	30,- Kč	
Červené	0,2l	30,- Kč	
Nealko			
Točená kola	0,3l	15,- Kč	0,5l 20,- Kč
Džus	0,2l	10,- Kč	
Mošt	0,2l	15,- Kč	
Minerálka	0,2l	5,- Kč	
Teplé nápoje			
Čaj		15,- Kč	
Turek		15,- Kč	
Chlast			
Fernet, Fernet citrus	0,05l	30,- Kč	0,02l 15,- Kč
Vodka, Zelená, Rum	0,05l	30,- Kč	0,02l 15,- Kč
Becherovka	0,05l	30,- Kč	0,02l 15,- Kč
Slivovice	0,05l	30,- Kč	0,02l 15,- Kč
Rum Cpt. Morgan	0,05l	40,- Kč	0,02l 25,- Kč

Hospoda U hada
 Vítkova 2, 18600 Praha 8
 otevřeno 1.-31.10:2017 denně 17-22
 vipergallery.org

Program a nápojový lístek hospody U hada (zdroj: autor)

4.3.5 Noví obyvatelé Karlína

Ačkoliv se můj výzkum na nové obyvatele Karlína primárně nezaměřuje, myslím, že psát o karlínské proměně a vypustit je úplně, by byla chyba. Ke kontrastu starousedlíků a nových Karlíňáků se dříve nebo později stočila většina rozhovorů. Někteří informátoři se shodovali v určování dvojího obyvatelstva Karlína. Jedna skupina lidí v Karlíně bydlí, ale přes den jezdí pracovat mimo čtvrť, tudíž se v Karlíně pohybuje především večer a o víkendu. Druhá skupina do Karlína dojíždí do práce z jiných částí města, v Karlíně se pohybuje přes den, často během obědů a odpoledne a večer po práci. Nepodařilo se mi najít zdroj dat, ze kterého by se dalo zjistit, kolik obyvatel v Karlíně bydlí a zároveň pracuje (konkrétně mě zajímalo, jak časté je, že se lidé pracující v kancelářských komplexech do Karlína i stěhují). Na základě mé zkušenosti a názorů informátorů je častější dojíždění za prací. Já sám jsem v jedné z kanceláří přes rok pracoval a většina kolegů dojížděla (ti s rodinou často z rodinných domů za Prahou). Výjimku představovali například někteří zahraniční kolegové na vyšších pozicích, kterým bydlení platila firma a několik z nich bydlelo v nových bytech na Rohanském ostrově. Vysoké míře dojíždění napovídá i velký provoz ráno a odpoledne, který řada informátorů popisovala a já jsem ho zažíval pravidelně.

„Karlín je známej že je to tady takovej hub ajťáků, Social bakers, STRV, spoustu dalších, pak ještě marketing, Unilever tady sídlí, Uber v Thámovce, ono je to jedno s druhym. Hele tady ty viš příjmový lidi, obyvatelé vim, že maj uplně jinej způsob života, využívaj třeba často Uber Eats, Dáme jídlo, Košík, potraviny jim sem vozej, nejradši by s nákupem jeli rovnou z garáže výtahem nahoru do bytu, minimálně využívaj ty místní lokální obchůdky. Ty lidi tady spíš bydlej, než že by tady žili. Jako občas do vinotéky nebo na večeri třeba, ale většinou ráno odjedou, večer se vracej. To jsou ty místní. A přes den je to opačně, ty lidi sem přijedou, pracujou a pak zase odjedou nebo jdou na pivo večer. (Miroslav, rozhovor 2020)

Noví obyvatelé se změnili také kvalitativně, podle Vackové v roce 2011 polovinu karlínských rezidentů tvořili vědečtí, odborní, techničtí, zdravotničtí pracovníci. Poměrně velkou část obyvatel tvoří také pracovníci ve službách a obchodu. (Vacková 2019; 56) Tyto údaje se nicméně týkají karlínských obyvatel a ne dojíždějících, kteří tvoří v průběhu dne velkou část osob pohybujících se po Karlíně. Někteří noví obyvatelé Karlína by se dali

zařadit do kategorie Leyovy nové střední třídy případně Floridovy kreativní třídy. Řada dojíždějících obyvatel se ale těmto kategoriím svojí preferencí rodinných domů za Prahou vymyká.

„...investoři sem investujou peníze, staví se tu domy, ty zase bych to nepoužíval lepší lidi, to nejsou lepší lidi, to jsou bonitnější lidi, ty bonitnější lidi prostě tady nechávaj větší peníze. Prostě jdou třeba do Esky²⁹ a nechaj tam čtyři stovky za osobu za snídani – ale je super ta snídaně. To je taková tržní síla, která žene ten Karlín dopředu, ale zanedbávaj se takový ty běžný věci, jako třeba papírnictví, tady dlouho nebylo papírnictví, od léta tu je na Sokolovský.“ (Miroslav, rozhovor 2020)

Někteří starousedlíci mají ohledně nových obyvatel smíšené pocity, oceňují, že čtvrť omládlá a je v ní více rodin, ale zároveň cítí, že nová podoba Karlína odpovídá spíše požadavkům nových Karlíňáků. Nejvyhraněnější názor na nové obyvatele měl mezi mými informátory Přemysl, vidí v nich nepřátele, kteří vyhnali jeho kamarády a lidi, mezi kterými vyrůstal a čtvrť si přivlastnili. Tyto konflikty zájmů starousedlíků a nových obyvatel odpovídá Clayově modelu, který ho určuje do třetí fáze, kdy dochází k první výrazné výměně obyvatel.

„Ale ten Karlín třeba, ty celebrity jak tam bydlej, bohatý lidi, bych je hnal. Normálně ti to říkam na rovinu, bych je vyhnal všechny ty jo, vůbec. A radši bych si vzal zpátky cigány. A tydlety boháče – běžte domu, běžte tam, vodkud ste přišli. Třeba ta Štiková, taková ta bláznivá. Ta se tam přestěhovala. Víš co, nějakaj showbyznys, má toho Václava Koktu, manžela nebo já nevím, co to je a ten je hrozně bohatěj. A ten má právě byt v tom Karlíně že jo. [...] ...ted' je tady nějaká kavárna, s prominutim tadyty zmrdi tady seděj venku a kouřej tam cíga. A vidíš, jak tam frajer takhle sedí, má tam bavoráka za čtyři a půl milionu, brejle třeba za 15 tisíc. A úplně prostě tyhle lidi tam nemaj bejt. No ale někdo na tom prostě má lováky no, že tam sou tyhle lidi. My, co nemáme peníze a co sme se tam narodili, tak nás tam už nechtěj.“ (Přemysl, rozhovor 2017)

Zajímavý náhled do světa bohatších karlínských vrstev mi poskytl Miroslav, jehož bytové družstvo prodalo podkrovní prostory investiční firmě, která je předělala na atypické

---

²⁹ Eska je vyhlášená karlínská pekárna a kavárna, proslavená mimo jiné i na Karlín nestandardními cenami.

byty, do kterých se nastěhovali výrazně movitější obyvatelé než zbytek domu, kteří jsou zároveň ukázkovými příklady příslušníků Floridovy kreativní třídy.

„Jsou tam jak mladý manažeři tady z jedny banky, pak je tady jedna influencerka, která je celkem známá mediálně, pak je... tady si u nás koupil byt jeden Čech, kterej přednáší nějakou svou osobnostní rozvoj, přednáší i na univerzitách, tady ty lidi to platěj třeba bez hypotéky, což mi přijde fakt divný, že maj tolik najednou nebo si třeba teď koupil byt jeden hokejista z NHL, celkem dobrej, ten to bude mít na dva měsíce v roce, jinak to bude prázdný. Nebo nějaká architektka z Austrálie, ale Češka. Ale možná to bude tím, že tady ty naše byty si koupila určitá skupina lidí, a pak máš třeba rezidenci Trinity, kde je jeden byt jako druhej, takovej panelák novodobej, tak tam si třeba koupí byt nějaký investor, kterej si tam uloží peníze a pak pronajímá.“ (Miroslav, rozhovor 2020)

4.3.6 Přístav 18600

Přístav 18600 je komunitní projekt na břehu Vltavy na území Rohanského ostrova. To bylo od 50. let poměrně intenzivně průmyslově využíváno, od poloviny 80. let byla průmyslová činnost postupně ukončována a na Rohanském ostrově došlo k postupné přirozené sukcesi, kdy vznikl unikátní ostrov neregulované zeleně uprostřed zastavěného města, který bývá někdy také označován jako nová divočina. Přístav byl otevřen na místě bývalé černé skládky v roce 2014 partou kamarádů, kteří neměli v Karlíně kam chodit na pivo a s dětmi. Od svých improvizovaných začátků se vyvinul do současné podoby, kdy je zde plně vybavený bar, místo na sezení pod širým nebem pro desítky lidí, viniční altán s malou vinicí, pec na chleba a velmi oblíbené hřiště na plážový volejbal.³⁰ Díky svojí pozici na cyklostezce je oblíbený pro lidi, kteří tudy projíždějí nebo procházejí, možnost posedět v přírodě v takové blízkosti k centru je poměrně unikátní, tak Přístav přitahuje i řadu lidí z celé Prahy. Velmi oblíbený je také pro pejskaře a rodiny s dětmi. Funguje sezonně, přibližně od konce dubna do října, a kromě možnosti relaxace nabízí i kulturní program, sestávající z přednášek, divadla a hudebních vystoupení. Většina mých informátorů přístav znala a hodnotila jeho fungování kladně.

---

³⁰ Oficiální stránky projektu Přístav 18600. Dostupné online na: <https://18600.cz/komunita/>

„Co je tady fajn, tady je specifickéj fenomén taková ta hospoda u řeky, jak se to jmenuje tam u těch kontejnerů, Přístav Karlín. Hlavně je to zahrádka, dá se tam jít se psama, sejdou se tam příjemný lidi.“ (Jaroslav, rozhovor 2017)

Jako pozitivní příklad udávají Přístav i někteří starousedlíci, kteří jinak s vývojem Karlína nejsou spokojeni, jako například Drahomíra.

„Ten stánek, co tam je pro mladý? No to je moc hezký no, to je něco živého, co vzniklo. To vzniklo před pár lety, když si tam kluci postavili takovej stánek a nejdřív tam byli lidi, který se tam náhodou dostali, potom tam navezli nějaký betonový kvádry a začalo se to tam nějak socializovat a vylepšovat a teď už je tam z toho takovej... nevim, jestli je to organizované jako nebo jestli takhle fungují, aniž by k tomu měli nějaké povolení, ale asi ano, už je to dneska myslím jiné, a to jako beru obrovský přínos.“ (Drahomíra, rozhovor 2020)

František na Přístavu oceňuje jeho blízkost přírodě.

„Jinak asi žádná jiná čtvrť nemá něco jako karlínskej přístav u řeky, to je myslim si strašně zajímavý místo, který žije díky tomu, že ten pozemek je nekultivovanej, někomu se to nelíbí, mně to přijde, že je to něco fajn, že je to trošku něco jinýho od těch vyumělkovaných baráků.“ (František, rozhovor 2019)

Jedním z důvodů popularity Přístavu byla možnost zapůjčení si grilu a uspořádání oslavy s rodinou nebo skupinou přátel a zarezervování volejbalového hřiště. Pokud bylo přívětivé počasí, tak byly tyto služby většinou plně obsazeny. Skladba lidí navštěvujících Přístav byla pestrá, během období, kdy jsem v něm pracoval, jsem potkával některé sousedy z domu, kde bydlím a starousedlíky, se kterými jsem dělal rozhovory. Na základě absolvovaných rozhovorů si dokážu představit, že pro některé starousedlíky může být pivo za 45 korun už příliš drahé, jinak ale působil Přístav jako inkluzivní místo, kde se mohli setkávat v podstatě všechny společenské vrstvy Karlína. Velká část návštěvníků byla často zastoupena zaměstnanci okolních kanceláří (většinou snadno rozlišitelní 'korporátním stejnokrojem' a přicházením ve skupinkách) – ti se do příjemného prostředí parku u řeky chodili často naobědvat už během polední pauzy. Po čtvrté hodině začalo být v Přístavu skutečně živo a často se během chvíle před barem utvořily dlouhé fronty. Návštěvníci často nemluvili česky (občas tak často, že jsem lidi přicházející k baru automaticky oslovoval

anglicky) a k nelibosti nás obsluhujících nedávali spropitné (pravděpodobně z neznalosti místních zvyklostí) – v této malé zkušenosti je částečně vidět kosmopolitní povaha korporátního světa, kdy zaměstnanci často pracují v pobočce nadnárodní firmy pouze omezený čas a než se usadí, tak jsou přemístěni do jiné země. Někteří starousedlíci tak mohou cítit, že takové místo už není pro jejich generaci, jako například Hana, přesto ale mohou vnímat Přístav jako příjemný prostor, který rádi navštěvují.

„Ten Přístav je zvláštní, on je spíš pro ty mladý, my už sme tam takový trošku mimo, jako pivo nám daj, ale v podstatě se tam nahrnuli už úplně lidi, který už s náma naprosto nesouvisej.“ (Hana, rozhovor 2017)

V době psaní této práce je budoucnost Přístavu nicméně nejistá. V době vzniku byl Přístav obklopen ze všech stran nekultivovanou přírodou a nejbližší zástavba byla několik set metrů daleko, v současnosti přímo sousedí s již zahájenou stavební plochou areálu Rohan City a městská část Praha 8 se zatím nevyjádřila, jestli Přístavu prodlouží smlouvu o pronájmu.³¹ Obavy o budoucnost Přístavu vyjadřovala například Marie, která jinak nové karlínské podniky nevyhledává.

„Ted' ještě Rohanský nábřeží, to je šílenost další. Protože tam je třeba krásnej stánek a tam prostě volejbalový hřiště, je to hned u vody, lidi tam chodí se psama na procházku, dají si tam pivo, víno. No tak já sem tam strašně ráda chodila, sem byla pět minut od baráku a přišla sem si, že sem někde na Slapech, ne v centru Prahy. Tak se obávám, že ty developeri to budou brát hlava nehlava a postavěj úplně všude, kde se dá, jenom rejžovat. Prostě všechno je jenom otázka peněz, jim to je jedno, co ty lidi si myslěj, jim na lidech vůbec nezáleží.“

---

³¹ KOPECKÝ, Pavel. Nad Přístavem 18600 se stahují mračna. Kulturnímu centru v Karlíně hrozí zánik, 1. 3. 2020. Dostupné online na: https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/nad-pristavem-18600-se-stahuji-mracna-kulturnimu-centru-v-karline-hrozi-zanik-20200229.html

Přístav 18600³²

4.3.7 Kasárna Karlín

Kasárna Karlín jsou kulturní a společenské centrum, otevřené v roce 2017 v prostoru bývalých vojenských kasáren v západní části Karlína. Oživení tohoto unikátního prostoru s jedním z největších vnitrobloků na území Prahy se ujal na požádání místostarosta Prahy 8 Petra Vilguse Matěj Velek, který už měl v té době za sebou provozování kulturního centra v bývalém nákladovém nádraží na Žižkově. Na rozsáhlém a členitém nádvoří se nachází posezení pro odhadem až dvě stě lidí, stejně jako v Přístavu oblíbené veřejné hřiště na plážový volejbal, ohromná hromada písku s dětským hřištěm, plátno, na kterém se v létě pravidelně promítají filmy a ohniště, ve který je možné opékat špekáčky. Z vnitřních prostor je bývalá tělocvična předělaná na kino, které se používá v

---

³² Bezobalu.org. Dostupné online na: <https://bezobalu.org/wp-content/uploads/2019/08/Plno.jpg>

zimním období, bývalý bazén je předělaný na kavárnu a bývalá garáž na bar a koncertní sál. Kromě toho, že jsou Kasárna oblíbeným místem setkávání, tak se zde koná rozličný kulturní program, od koncertů, přednášek, promítání, divadla až po velké festivaly jako je například festival romské kultury Khamoro.³³ Mezi mými informátory bylo povědomí o Kasárnách o něco menší, než o Přístavu (možná také kvůli kratší době jejich fungování), nicméně většina z nich věděla, že se v Kasárnách něco děje.

„To se mi líbí, co se tam dneska odehrává, to jako je dobrý, protože když kolem nich jdete, tak to je vlastně mrtvej objekt a málokdo by si tipnul, že takovejma nenápadnejma vratama vedle sokolovny vlezete někam, kde to funguje. Takže jako Kasárna to se mi líbí, ať je zima, nebo kino, Kasárna dobrý.“ (František, rozhovor 2019)

Jednou z výjimek byl Přemysl (nutno poznamenat, že v době našeho rozhovoru byla Kasárna otevřená teprve pět měsíců).

„To vůbec neznam. To dělaj nějaký slušný lidi pro slušný lidi ne? To prostě jde mimo nás, to vůbec, to slyším teď poprvé od tebe.“ (Přemysl, rozhovor 2017)

Přemyslova otázka dává v kontextu nového Karlína smysl. Matěj Velek si při zakládání Kasáren karlínský kontext mizejících hospod a boom nových podniků, které můžou na starousedlíky působit nepřátelsky, uvědomoval a z Kasáren chtěl vybudovat místo, které tento karlínský nešvar překoná a bude otevřené pro všechny.³⁴ Tuto upřímnou snahu o inkluzivitu jsem cítil i z neformálních rozhovorů, které jsem s Matějem vedl v průběhu mé práce v Kasárnách. Prakticky se to projevovalo například tím, že zde byla vždy možnost si vybrat mezi dražším pivem z menšího pivovaru a levného obyčejnějšího piva v ceně srovnatelné s hospodou čtvrté cenové. Uvádění cen piva v kontextu gentrifikace může působit úsměvně, ale v rozhovorech se starousedlíky se ukázalo, že pro řadu z nich to je velké téma. Kasárna si zároveň zakládala na lokálních a kvalitních surovinách, proto byly některé produkty lehce dražší (nicméně výrazně levnější oproti stejným produktům, prodávaným v okolních komerčních podnicích), přesto v nabídce byly

---

³³ Oficiální stránka Kasáren Karlín. Dostupné online na: <https://www.kasarnakarlin.cz/cs/o-nas>

³⁴ MEDKOVÁ, Alžběta. Jak to vypadá v kasárnách v Karlíně? Budoucí kulturní centrum tu chce být pro hipstery i místní, 10. 5. 2017. Dostupné online na: <https://wave.rozhlas.cz/jak-vypada-v-kasarnach-v-karline-budouci-kulturni-centrum-tu-chce-byt-pro-5965385>

kromě zmíněného piva i další dostupné možnosti. Stejně jako Přístav jsou Kasárna v jarních a letních měsících populárním místem rekreace a setkávání, v některý dnech se dal počet návštěvníků počítat ve stovkách. V takovém množství lidí je těžké generalizovat, velkou část návštěvníků tvořili mladí lidé, kteří by v mnoha případech mohli být označeni jako příslušníci Floridovy kreativní třídy. Většinou zde byl také poměrně velký počet cizinců, přišlo mi ale, že je jich větší počet dlouhodobě usazených (potkával jsem je tam opakovaně a často byli zvyklí dávat spropitné). Kasárna byla také oblíbena rodinami s dětmi, navštěvovali je ale i starší lidé. V období, kdy jsem v Kasárnách pracoval, je pravidelně navštěvovala velká skupina Romů z jednoho z přilehlých domů. Často si zde dělali velké oslavy s grilem a několikrát se podíleli na cateringu při velkých akcích, kdy grilovali pro veřejnost. Při neformálních rozhovorech si Kasárna chválili a jednou se mi i jeden z nich zmínil, že tam chodí rádi mimo jiné proto, že je to jediné místo v Karlíně, kde se k nim chovají slušně a bez předsudků. Bohužel v době, kdy jsem v Kasárnách pracoval, jsem se nedostal k tomu, vzít si na ně kontakt, a když jsem je později sháněl přes Matěje, odpověděl mi, že se po nich slehla zem. Názorná ukázka, jak křehká může být přítomnost starousedlíků.

Sociální a kulturní centrum Kasárna Karlín³⁵

---

³⁵ Kasárna Karlín přivítají první ze série koncertů orchestru PKF | OperaPlus. Dostupné online na: <https://operaplus.cz/kasarna-karlin-privitaji-prvni-ze-serie-koncertu-orchestru-pkf/>

4.3.8 Airbnb v Karlíně

Jak ukazují Marianovská a Němec, v Karlíně je největší koncentrace ubytování Airbnb na počet obyvatel mimo Prahu 1. (Marianovská, Němec; 2018) Airbnb zmiňovali v souvislosti s karlínskou proměnou téměř všichni informátoři, řada z nich sama od sebe, je tedy vidět, že problematika Airbnb se současného Karlína přímo dotýká. Často ví o konkrétních případech, kde k Airbnb dochází, František mi například označil dva domy v Křížíkově ulici, kde je k Airbnb pronajímána většina bytů.

„Co se děje v Karlíně, hodně je Airbnb, protože tady je takovej pohyb lidí krátkodobě ubytovanejších, to je neuvěřitelný. Protože že to blízko centra, tak to tu celkem žije. [...] Vidám ty lidi na ulici s kuframa, slyším ty kufry a asi čtyři roky sem jezdil jako taxikář a jezdil sem přes den, takže jsem hodně nakládal tady v okolí. Hodněkrát se mi stalo, že než jsem nastartoval, tak mi přišla zakázka a byli to lidi tady z domu naproti. A všechno na letišti.“ (František, rozhovor 2019)

Miroslav zmiňuje dům, ve kterém dochází skrze Airbnb platformu k něčemu, co připomíná velkokapacitní hostel a porušuje řadu předpisů, spojených s takovým typem ubytování.

„V Karlíně je taky problém poslední dobou s krátkodobým ubytováním, nejen Airbnb ale i Booking. Třeba na Sokolovský je jeden dům, myslím, že je to 43 a tam je přes 40 procent bytů přes Airbnb, ono je to tam takový trošku vytunelovaný. A třeba v bytě 2+kk nebo 1+1 se ubytovává 8 lidí. Takže nejen, že to porušuje hygienický normy, ale i ty lidi na to nadávaj z okolí.“ (Miroslav, rozhovor 2020)

Někteří informátoři mluví v souvislosti s Airbnb i o cizincích, kteří využívají krátkodobé pronájmy jako nástroj, jak zvýšit zisk z investičních nemovitostí. Takovou zkušenost má například Marie ze svého starého domu, ze kterého byla donucena po povodních odejít.

„A von to prej minulej rok prodal nějakym dvěma Američankám a ty s tím maj podnikatelskej zájem, že všechny ty byty chtěj pronajímat přes Airbnb. Dobrý ne?“

O zvýšeném počtu cizinců v Karlíně se zmiňovala velká část mých informátorů. Podle sčítání obyvatelstva v roce 2011 tvořili cizinci okolo 14 procent obyvatel Karlína

(Richterová 2015; 52) – počítání byli ale jen občané s trvalým bydlištěm v Karlíně, skutečný počet tedy může být výrazně vyšší. Zároveň v době této práce uplynulo od posledního sčítání už 9 let, nepředpokládám, že by od té doby počty cizinců klesly, spíše naopak. Airbnb, které spadá do oblasti tzv. sdílené ekonomiky, vzniklo se záměrem pronajímat nevyužité prostory turistům, jedním z benefitů mělo být setkávání místních s turisty a vzájemné obohacení a hlubší poznání lokality. Poměrně rychle se ale tato služba profesionalizovala a komercializovala (setkal jsem se například s lidmi, kteří pracovali pro firmy, které spravovaly po Praze desítky Airbnb bytů). Zkušenosti mých informátorů tento trend potvrzují. Kromě krátkodobých pronájmů je v Karlíně poměrně velký počet hotelů, jen na portálu booking.com jsem jich napočítal 15. Řada z nich je přitom poměrně prestižních (například pětihvězdičkový Hilton), přitahují tak bohatší vrstvy, které svou vyšší kupní silou mohou dále přetvářet tvář Karlína. Já sám bydlím v blízkosti vysokokapacitního hotelu Olympik a v turistické sezoně pravidelně zažívám, jaký má takovéto zařízení dopad na okolí, kdy se v jinak poměrně klidné části města pohybují desítky rozjařených cizinců na dovolené, často hlučících do noci. Hotelový průmysl má nicméně na rozdíl od platform jako Airbnb jasné nastavené podmínky a regulace a neubírá kapacitu místního bytového fondu. Zvýšená přítomnost Airbnb (a především provozování tohoto typu podnikání ve velkém) je názorným příkladem postupující komodifikace a financializace bydlení v Karlíně, kdy jsou obytné budovy využívány jako zdroj kapitálu, který je ale v konfliktu se zájmy sousedů, kteří okolní domy využívají pro jejich obytnou funkci.

4.3.9 Dopady proměny Karlína na fyzické prostředí

Ačkoliv se většina informátorů (obzvláště ti starší, kteří zažili fungující karlínský průmysl) shodla na tom, že revitalizace fyzickému prostředí Karlína v řadě ohledů prospěla, s transformací přišly nové problémy. S výstavbou desítek kancelářských komplexů, jejichž celková kapacita se počítá v tisících, výrazně vzrostl dopravní provoz, a to i přes dobrou obslužnost městské hromadné dopravy, většina kanceláří disponuje podzemními garážemi a řada zaměstnanců dojíždí do práce autem. Trpí tím především ulice Pobřežní a Pernerova.

„Mě poslední dobou fascinuje, to mi přijde posledních pár měsíců a zjevně to souvisí s dostavěním těch kanců tam vzadu, že vopravdu úderem pátý v tý naší ulici je naprostej dopravní kolaps, to se ani nedá přejít jo. A musej zjevně stát prostě někde v těch podzemních garážích naturovaný s těma kartama za těma závorama, aby to prostě ve chvíli, kdy už můžou, tam protahujou ty karty a vyjíždět.“ (Hana, rozhovor 2017)

Někteří informátoři, jako například Hanin manžel Jaroslav, zmiňují přetíženou veřejnou dopravu.

„Běžně jsme byli jeden dva, co jsme tu sedli na tramvaj, ted' tam čeká plná refiž. Když se člověk snaží za deset minut půl 9 dostat do metra, tak ho to skoro smete, to se nedá.“

Pro Marii je problémem kromě zahlcení dopravních komunikací i neadekvátnost kapacit některých služeb k navýšenému počtu uživatelů, jako je například pošta.

„Pošta, další problém, ona je pořád stejná. Dřív to jakžtakž fungovalo, vemte si, že pro ty všechny firmy, který tady jsou, je pořád ta pošta stejná, se stejným počtem zaměstnanců.“ (Marie, rozhovor 2020)

Pro Drahomíru jsou nově vzniklé environmentální problémy v Karlíně neúnosné natolik, že uvažuje o odstěhování (někteří její známí se z tohoto důvodu už odstěhovali). Bydlí v domě s okny do Pobřežní ulice a přímo se jí dotýká smogové a hlukové znečištění z intenzivně využívané komunikace. Podle Drahomíry vytváří kancelářské budovy na druhé straně Pobřežní ulice hradbu, která brání přirozené cirkulaci čerstvého vzduchu a dochází k akumulování škodlivých zplodin z motorů.

„Nejen že je tu znečištění smogem, díky tomu že se přes tu hradbu domů, které se tady vystavěly, těch obrovských administrativních budov, tak se sem nedostane vzduch a kumulují se tady prostě ty automobily, co tady vytvářej tu smogovou situaci a celková pražská smogová situace, a to se tady takhle všechno kumuluje a myslím si, že to má významný vliv na zdraví. A řeknu vám proč, loni v domě zemřeli čtyři lidé na rakovinu, všichni věku padesát/šedesát let, takže si myslím, že to není uplná náhoda, když v jednom domě zemřeli během jednoho roku čtyři lidé, ještě takhle mladí.“ (Drahomíra, rozhovor 2020)

Kromě toho jí vadí světelné znečištění, kdy jí kanceláře v noci svítí do oken. Má také zhoršený přístup k řece, kam chodí na procházky se psem. Zajímavý byl také její poznatek o souvislosti výstavby na Rohanském ostrově a dopadu na biodiverzitu.

„Ta hradba těch moderních budov, denně sem tam chodila venčit psy a pozorovala to. A první, čeho jsem si všimla, byli mrtví ptáci, kachny, holubi, těch jsem tam našla mraky. Potom už viděli, že to je neúnosný, tak už to chodili zřejmě sbírat, a na zemi pod těmi budovami byly závěje hmyzu, který narážel do tý budovy, pavouci, různé mušky, komáři, všechno možný, tak tam byla kupa podél celý tý 270 metrů dlouhý budovy. Ted' tam postavili další hradbu budov a před ní další hradbu budov. Přes Karlín dříve vedla stezka divoké zvěře z lesa. Takže v zimě jste mohl potkat v těch parcích v Karlíně zajíce, srnky, ty se sem běžně dostali. Ted' tady taky potkáte zajíce, toho jsem potkala dokonce na podzim mezi těmi budovami, kde je kousek zeleně, ale on tam zmateně lítal, protože nevěděl kudy ven. Takže ty zvířata jsou jakoby určená k záhubě podle mě. Nejen ta drobná, ti drobní živočichové, ale i ty velký z lesa, co se sem dostávali do Karlína, protože ta cesta z Malešic a z těch míst kudy sem vedla, tak ta je vlastně zničená. Každopádně si myslím, že ta výstavba v Karlíně není ekologicky řešená, a to nejen vůči lidem ale i vůči zvířatům. Protože ty budovy nemají opláštění, které by ty drobný zvířata jako ptáci a hmyz, které by to jako dokázalo odradit, aby tam letěli do té budovy.“

Téma dopadu kancelářských budov v Pobřežní jsem nikde odborně zpracované nenašel, v kontextu chystané výstavby na Rohanském ostrově (v rámci které má mimo jiné vzniknout nový přírodní park, jehož účelem bude mimo jiné zvyšovat lokální biodiverzitu)³⁶ jsou nicméně Drahomířiny poznatky podnětné a bylo by vhodné provést výzkum, který by určil, nakolik odpovídají reálné situaci.

„Já sem si pořídila psy, protože nebyl problém je venčit, všude byl kousek trávy, nebo třeba neudržovaný ale park. Dneska když jdu venčit psa, tak musím hledat místo, abych se vůbec dostala k vodě. [...] A kromě toho, když jdete se psem, tak na vás vyběhne nějaký správce, který tam funguje a začne mě hubovat, proč tam venčím psa, že to je soukromý pozemek. Já si to s ním samozřejmě vyřídím, protože jsem právník a nepřijdou si na mě, ale je to

---

³⁶ IPR, Rohanský ostrov se dočká revitalizace. Mezi Karlínem a Libní vyroste i nový přírodní park, 7. 12. 2020. Dostupné online na: <https://www.iprpraha.cz/clanek/2077/rohansky-ostrov-se-docka-revitalizace-mezi-karlinem-a-libni-v-yroste-i-novy-prirodni-park>

minimálně drzost těch majitelů. Kromě toho, že si uzurpují právo ty pozemky vlastnit, i když to není žádné vlastnění, protože to hraničí s pobřežní ulicí, a to je veřejný prostor, tak oni znečišťují ovzduší světelným znečištěním, mají tam reklamy, v noci to září a svítí přímo mě do oken.“

Zde se Drahomíra potýká s širším problémem privatizace veřejného prostoru, který popisoval například Moskowitz v případě Detroitu a na jejím zážitku můžeme vidět rizika přenechávání rozvoje developerským společnostem bez dostatečné regulace a zasahování nezávislých městských plánovačů.

4.3.10 Romové v Karlíně

Odchod Romů z Karlína je možná nejčastěji zmiňovaným dopadem proměny této čtvrti a jedním z nejviditelnějších. Ve starém Karlíně byla romská menšina výrazně zastoupena a Karlín tak vykazuje podobnost s výzkumy západních měst, kde vnitřní části měst před gentrifikací obývají nízkopříjmoví obyvatelé a marginalizované skupiny. Ačkoliv je pověst starého Karlína jakožto romské čtvrti všeobecně rozšířena a brána za samozřejmou, při hledání konkrétních dat a informátorů jsem narazil na obtíže. Nepodařilo se mi dohledat přesná čísla vývoje romské populace v Karlíně, jediný zdroj informací, který kvantifikuje počet romské populace na území Prahy 8, je zpráva o sociálně vyloučených romských lokalitách v České republice z roku 2006. Ta eviduje počet romských obyvatel mezi dvěma a dvěma a půl tisíci (celkový počet obyvatel Prahy 8 byl necelých sto tisíc), 70 procent z nich má základní vzdělání, zbytek střední a vyšší a nezaměstnanost dosahuje až 80 %³⁷ (je nutno mít na paměti, že tato zpráva vyšla až po povodních, a tudíž po prvních vlnách vystěhovávání romských obyvatel). Jediný příslušník romské komunity, který souhlasil s rozhovorem, byl sociální pracovník a hudebník Petr. Když jsem ho požádal o napojení na další informátory, odpověděl mi, že už jsou pryč a ztratil s nimi kontakt anebo by se mnou nemluvili.

---

³⁷ Mapa sociálně vyloučených lokalit v České republice, zpracováno společností GAC spol. s r. o. Pro MZV ČR, 1. 11. 2005 – 15. 8. 2006. Dostupné online na: https://www.esfcr.cz/mapa/int_ph1_3.html

„Některý se styděl, by s váma nemluvili takhle do mikrofonu. Ono, když si to vezmete je to takový ožehavý téma. [...] Těžko se hledaj Karlíňáci.“ (Petr, rozhovor 2020)

Předtím jsem tuto stránku výzkumu příliš nerefletoval, naopak jsem byl spíše překvapený otevřeností a zájmem o předání informací předchozích informátorů, uvědomil jsem si ale, že pro lidi, kteří byli ze čtvrti nedobrovolně vytlačeni, nemusí být vyprávění o těchto událostech příjemné. Dalším zdrojem informací o Romech, který použiji, je podcast projektu Paměť města, který se snaží mapovat gentifikaci Karlína. V podcastu je použita výpověď romského starousedlíka Milana (Milana jsem mimochodem neúspěšně oslovoval, svět karlínských informátorů je evidentně malý). Dalším cenným zdrojem o životě Romů v Karlíně jsou výpovědi Přemysla, který mezi Romy vyrůstal.

Podle Petra neobývalo Karlín za minulého režimu tolik Romů, jak je zvykem tvrdit, velká část romských rodin přišla až v 90. letech.

„Tady byly tři rodiny, který se mezi sebou znaly [...] Pak po devadesátým roce byla taková ta vlna z toho Slovenska, že potom 80 procent karlínských Romů jsem vůbec neznal.“ (Petr, rozhovor 2020)

Tento poznatek potvrzuje i František (ačkoliv uvádí o něco vyšší počet rodin).

„Já si teda pamatuju v dětství, že jich tady bylo málo, pět šest rodin, i když poměrně početných. Pak se to zvětšovalo, rozrůstalo.“ (František, rozhovor 2019)

Pro Petra byl ústřední charakteristikou starého Karlína komunitní život ve veřejných prostorech, na hřištích a v parcích, například v tom na Karlínském náměstí.

„A když vlastně co si pamatuju, po generace byl nějaký plac, kde se scházely děti [...] ale vždycky na těch místech začaly chodit mladší děti, pak začly chodit na další místa jo, to byla řetězová reakce, tady se hrál fotbal, tady se scházely na prolejšačkách a dneska venku nevidíte nic. Dneska když se podíváte na Karlínskej park, nádherný místo, hezky ho udělali, tak tam potkáte děti akorát dopoledne, když tam jdou děti s nějakou školkou. Když se podíváte odpoledne, tak už nic. [...] Dřív to byl park, kam chodili karlínský lidi, který si tam šli fakt odpočinout, krmili ptáčky, znali se, pokecali a dneska už to nevidíte.“ (Petr, rozhovor 2020)

Podobné zážitky má i Milan, který v Karlíně prožil 40 let, posledních deset let žije v Libni.

„V Karlíně bylo hrozně moc zeleně, v Karlínském parku u kostela sme se scházeli, na druhý straně u kašny jsme se scházeli, měli sme tam vynikající paní, ale opravdu výbornou paní, která se nám tam o to starala, v létě nám to tam připravovala na fotbálek, v zimě nám to tam kropila, abychom tam mohli bruslit. [...] Byla to úplně jiná doba, nebyla tak hektická jako teďko. Žilo se pozvolna. Naše maminky byly ve svazu žen, tam se staraly o tu zeleň, o ty parky. My sme tam hráli fotbal, naši otcové byli svým způsobem naši první trenéři. Pak krásný zážitky jo, když hrály ženský turnaj. Udělal se tady tým karlínskejch, libeňskejch, smíchovskejch, tam bylo úžasný, že třeba takový naše babičky si vzaly dědkovský trenýrky na tepláky, kabelčičku do ruky a nechytala jedna, chytaly třeba tři nebo čtyři v jedný bráně, a to bylo tak úžasný, to bylo tak krásný, škoda, že z toho nejsou žádný pořádný fotky. Lidi tam navzájem spolupracovali.“³⁸

Důležitou roli sportu v utváření místní komunity zmiňuje více informátorů, podle Přemysla měla romská komunita velkou zásluhu na pořádání těchto akcí.

„A hlavně když nám bylo osm a chtěls jít ven, tak to nebylo jak na Jižáku nebo někde, že tam byli jenom bílí, ty si šel ven a prostě osm cigánů a čtyři bílí a hráli. Si byl hrát fotbal a byl si s nima vod rána do večera, ve škole, venku. A dřív to bylo prostě tak, že karlínský děti byly prostě jenom s karlínskejma... [...] My sme dělali třeba i fotbaly urxováci, to je Urxova proti Karlíňákům. A Karlíňáci byli ty, co byli Karlínské náměstí, tam se to lámalo na Křížíkovy u metra. Sme dělali mezi sebou i fotbalový turnaje, a voni udělali třeba tři týmy – osmnáctiletý, patnáctiletý, dvanáctiletý a my to samý. [...] Normálně cigáni, ty starší. Se řeklo třeba v sobotu se připravte, v sobotu se budou dělat tyhle zápasy. Jako cigáni sou hrozně šikovný jakoby na muziku a sport.“ (Přemysl, rozhovor 2017)

Ačkoliv jsou v české společnosti výrazně rozšířené protiromské nálady (podle výzkumu Masarykovy Univerzity z roku 2017 by 64 % Čechů nechtělo mít Romy za sousedy (Chromková-Manea, Rabušic; 53), soužití bílé většiny a romské komunity ve starém Karlíně působí z vyprávění většiny mých informátorů téměř idylicky. Obyvatelé obou národností vedle sebe žili bez větších konfliktů, často se ale i navzájem znali, přátelili a spolupracovali.

---

³⁸ Karlínská část projektu Paměť města. Dostupné online na: <https://pamet-mesta.cz/karlin/>

„No ty bílí, jako sem byl já, tak se z nich stali vlastně takový polocigáni, že jak byli v tý komunitě a jak s nima prostě všechno, tak prostě jak sem říkal ze začátku, jak trochu rozumím tý romštině, to mam prostě vod toho.“ (Přemysl, rozhovor 2017)

„Já s nimi vycházela velmi dobře, vzhledem k tomu, že naše Karolína chodila do školy na Lyčkově náměstí, což je jedna z nejstarších škol v Praze a nejkrásnějších a celých pět let, co tam chodila, seděla vedle kluka cikánské národnosti a bylo mi řečeno, že díky naší Karolíně došel až do páté třídy, takže já sem byla s karlínskou komunitou ve velmi dobrém vztahu, dokonce se mi stávalo, že v noci mi někdo zazvonil na zvonek, paní M. pan ten a ten vám vzkazuje, že máte stažená okna v autě. A Karolína mi říkala, že ti mam vyřídit, že ti tady v Karlíně nikdo auto neukradne. Občas mě zastavovali na chodníku a něco se ptali, právní rady nebo v uvozovkách právní rady. Takže já sem s nimi vycházela velmi dobře.“ (Drahomíra, rozhovor 2020)

„Ale přišlo se do hospody, tam kde bylo místo, čau, čau, čau, ahoj, máš místo? Jo, pojd' si sednout, tam neexistovalo, že by byl jeden stůl čistě cigánskej, že by si tam nemohl nikdo sednout. Bylo to úplně jiný, svým způsobem všichni byli na jedný lajně, že nevyčníval žádněj chudák, žádněj boháč, až potom po Sametový revoluci, když najednou vylítli takový ty bohatší a chudý.“³⁹

„My, na rozdíl vod vaší generace sme s nima chodili do školy. No a my sme je znali a brali sme je jako spolužáky že jo. Je fakt, že se vobčas prali nebo prostě tam... Ale nemůžu si stěžovat. [...] Je sice fakt, že voni vydrželi tak do pátý třídy. Ale normálně sme s nima chodili do školy a žili sme s nima. Dodneška, ted' tam byla Lída, s tou sem já vyrůstala. Vona se vodstěhovala do Ústí. Tuhle sme se potkali na Florenci. Vobjímačka, si říkam, já, já se tady vobjímam s cikánkou. Ale my sme spolu vyrůstaly. Já si nepamatuju, že by tam byly nějaký... Do těch hospod se taky chodilo s cikánama, s tím nebyl problém. My sme naopak chodili do cikánský hospody.“ (Vlasta, rozhovor 2017)

Několik informátorů zmiňovalo speciální školu na Lyčkově náměstí, do které řada karlínských Romů chodila, to odpovídá širšímu kontextu celé republiky, kdy byli Romové v rámci sociální politiky minulého režimu přesídlováni do neatraktivních městských čtvrtí,

---

³⁹ Karlínská část projektu Paměť města. Dostupné online na: <https://pamet-mesta.cz/karlin/>

spádové školy v těchto oblastech se vyrovnávaly s vysokým počtem Romů přesídlením jejich části do zvláštních škol. (Balabánová 1998; 311)

„Tady bylo hodně těch cikánů, ale já sem s nima byla v pohodě. Oni tam měli tu zvláštní školu tam na Lyčkárně, tam měli to pravý křídlo, ale protože my sme se tak znali od malička, tak nás nechávali bejt.“ (Marie, rozhovor 2020)

Podle Petra docházelo k prvním vlnám odchodů už před povodněmi, kdy někteří karlíňští Romové odcházeli do zahraničí, především do Anglie a Kanady, k hlavnímu odchodu ale došlo v souvislosti s povodněmi a obdobím po nich. Několik informátorů se shodlo na tom, že Romové často obývali byty v přízemí – tzv. přízemky, tedy byty, které byly zasazeny povodní nejsilněji a jejich oprava trvala delší dobu, řada romských rodin tak už zůstala v náhradním ubytování, které jim bylo přiděleno (například na sídlišti Černý most).

„A oni měli ty přízemní byty a bylo to ještě v dobách, jak bylo OPBH, takže jak přišly povodně, tak oni jim dali náhradní bydlení na tom Černým mostě a všichni udělali všechno proto, aby se nevrátili.“ (Hana, rozhovor 2017)

V předchozí části už jsem zmiňoval zkušenosti sociálního pracovníka Petra, který připodobňoval praktiky některých spekulantů k exekutorským firmám, podobné případy uváděl i pamětník František.

„Po tý revoluci, když začaly restituce. Tak došlo k tomu, že oni jak maj rádi peníze, tak byli ochotný za určitý úplaty ty byty opouštět. Nicméně neopouštěli Karlín, ale stěhovali se k bratrům, bratrancům i s celou rodinou. Jedna rodina, kterou sem znal, tak ty bydleli v Thamově ulici u metra a tam jich v bytě 3+1 bydlelo 32. Protože tady ten si vzal vod majitele vodstupný půl milionu a vodstěhovali se. Bohužel většinou to nechali v hernách, takže tady z těch transakcí měli radost majitelé heren.“

Herny byly jedním z aspektů porevolučního Karlína, kdy zde docházelo k nárůstu některých jevů sociální deviace, jako právě vznik heren, nárůst kriminality a užívání a prodej drog.

„Začali takový ty zlodějíčci, feťáci se začli vyskytovat.“⁴⁰

Podle Přemysla měla velký dopad na karlínskou komunitu vzrůstající obliba pervitinu (jak už zmiňoval v předchozí části práce, většina jeho starých přátel z Karlína jsou v současnosti narkomani).

„Třeba 2007, 2006, takhle to tam začínalo to piko a piko si aplikuješ jehlou nebo šňupeš. A Karlíňáci sou proslulý, že kouřej piko, speciálně Karlíňáci jenom kouří pervitin na alobalu. [...] Tam je takovej cigán, kterýho obdivujou všichni cigáni. To je takovej jeden, kterej strašně suprově vypadá, je fakt dobrej, cool. A von vole začal v patnácti ject plechy. Normálně v patnácti začal kouřit plechy. No a všichni: Ok, tak to taky zkusim. No a všichni vod tý doby kouřej plechy, protože J. kouřil plechy.“ (Přemysl, rozhovor 2017)

Podle Přemysla zafungoval na některé členy romské komunity efekt sociálního vytlačování, kdy došlo například k zrušení některých hospod, ve kterých se scházeli, nebo z čtvrti odešli jejich kamarádi, a to je přesvědčilo také odejít.

„Znáš třeba Shadow bar? Dřív se to jmenovalo Peppek tohleto místo. A to bylo jenom cigáni, muzika, tohle, jointy, pohoda, všechno super. No a dneska ty cigáni, těch devět. Nebo sedm černejch, dva bílí. Tak prostě oni by tam nevešli nikdy, protože vědí, že tam chodí tyhle... Voni jim to sebrali a oni se s tím už i smířili a oni tam nejdou. No a tenkrát, 2007, možná 2006, tam byli pečený vařený, viš co. Pak to šlo dolu, 2010 už to úplně končilo. Pak se to začlo dělat takhle v tom Karlíně, ty podniky, normálně fakt jim vzali i bar no. Takže plno cigánů si i myslím, že pak už šli rádi z toho Karlína. Si myslím, že už tam ani nechtěli bejt.“ (Přemysl, rozhovor 2017)

Podle Milana k rozpadu soudržnosti karlínské komunity přispěl i vzrůstající rasismus v 90. letech, kdy se příznivci krajní pravice scházeli v karlínské hospodě U Zábranských⁴¹.

„V těch devadesátech letech ten Karlín žil tím rasismem strašně moc, člověk se pak bál i vo děti, báli sme se i pouštět děti, i když to měli jen přes takovou vedlejší ulici do parku. Do karlínskýho parku dělali nájezdy a už to pak nebylo ono, už to nebyl takovej ten svobodnej

---

⁴⁰ Karlínská část projektu Paměť města. Dostupné online na: <https://pamet-mesta.cz/karlin/>

⁴¹ ŠÍDLO, Jindřich. Hajlujte si, ale o samotě, 5. 10. 1998. Dostupné online na: <https://www.respekt.cz/tydenik/1998/41/hajlujte-si-ale-o-samote>

Karlín. A mě pak bylo líto, že i kluci, s kterejma sme chodili hrát fotbal, vyrůstali sme společně jo, tak vlastně nepřestali chodit k Zábranskejm a najednou se začali oblíkat jako skini, uznávat jejich názory a tohleto, přitom nás znali od malička a nikdy sme si neublížili, neměli špatnou zkušenost s cigánama, ale najednou jim byly blížký jejich názory.“⁴²

---

⁴² Karlínská část projektu Paměť města. Dostupné online na: <https://pamet-mesta.cz/karlin/>

5. Závěr

Karlín, původně především zemědělská oblast za hranicemi města pražského, se v průběhu 18. století stal důležitým centrem vznikajícího průmyslu. Na počátku 19. století zde byla podle jednotného plánu postavena moderní čtvrť, se svými pravidelným rozvržením ulic a hodnotnou klasicistní a secesní architekturou ve své době v českých zemích unikátní, jejíž hlavní rysy přetrvávají dodnes. V době reálného socialismu se městské plánování a řízení soustředilo především na výstavbu sídlišť a starší čtvrti vnitřního města, jako byl Karlín, postupně chátraly. To potvrzují i zkušenosti mých informátorů, kteří popisují starý Karlín jako špinavou, zanedbanou čtvrť, starší pamětníci zmiňují i silný vliv průmyslové výroby, který se projevoval především hlukovým znečištěním a znečištěním ovzduší. Karlínský průmysl byl po převratu pozastaven a Karlín se stal na nějakou dobu poklidnou rezidenční zanedbanou čtvrtí. Staré domy byly často desítky let neopravované a vyžadovaly rozsáhlé rekonstrukce – Smithovou terminologií tedy prošly celkovým cyklem využití a filteringem. Informátoři se často vyjadřovali o silném pocitu soudržnosti a sousedství. Lidé, kteří v Karlíně bydleli, zde často i pracovali a trávili většinu času, lidé se daleko více znali a cítili sounáležitost se svou čtvrtí. Důležitým spojovacím aspektem byla škola, většina Karlíňáků chodila do lokálních škol (více než polovina informátorů zmiňovala školu na Lyčkově náměstí). Se spolužáky se poté nadále v Karlíně potkávali. Několik informátorů zmínilo pocit bezpečí, kdy bylo běžné nezamykat vchodové dveře. Karlínští také často vyrůstali odmala v domech, ve kterých jejich rodiny bydlely po generace. Důležitým místem pro upevňování komunity a sousedských vztahů byly karlínské hospody a venkovní prostory jako parky a sportoviště. Běžně se i sousedé potkávali v ulicích, kde si mohly díky malému provozu hrát děti. V těchto místech se běžně setkávali příslušníci bílé většiny i karlínské romské komunity. Většina informátorů se shoduje na tom, že soužití mezi Romy a majoritou probíhalo bez větších problémů, pro Přemysla byla přítomnost romské komunity zásadním aspektem starého Karlína. V souladu s tehdejší sociální politikou byla řada romských dětí přerazována do karlínské zvláštní školy, ačkoliv k tomu nemám data, předpokládám, že zde tkví jeden z kořenů pozdější zvýšené koncentrace jevů sociální deviace (drogy, kriminalita, gambling), ke kterým v Karlíně začalo docházet v 90. letech.

V roce 2002 se prohnaly Karlínem povodně a urychlily revitalizaci, ke které by nicméně dříve nebo později stejně došlo. Výpovědi mých informátorů potvrzují, že v Karlíně proběhla gentrifikace v souladu se Smithovou teorií rent gap, jak to teoreticky doložil na karlínském případě Ilík a Ouředníček – jako první viditelné projevy proměny Karlína uvádějí výstavbu kancelářských budov, boom nových podniků a příliv nového obyvatelstva uvádí až s několikaletým zpožděním poté, co už jsou velké kancelářské budovy v Karlíně dávno zažité. Gentrifikace je odstartována přeléváním kapitálu do lukrativních levných pozemků, u kterých je očekávána kvůli atraktivní lokalitě v budoucnosti vysoká potenciální pozemková renta oproti současné nízké kapitalizované rentě. Karlínská gentrifikace tak postrádá Clayovu pionýrskou fázi a Karlín tak odpovídá obecné charakteristice gentrifikace post-socialistických měst podle Sýkory. Výstavba kancelářských a administrativních budov probíhala na zelené louce, v brownfieldech, případně na místě opuštěných industriálních prostorů, přímo tak starousedlíky nevytlačovala. Část rezidentů dostala možnost byty získat do osobního vlastnictví během několika vln privatizací, ostatní domy byly vráceny majitelům v restitucích, tato dynamika opět odpovídá Sýkorově charakteristice gentrifikace post-socialistických měst. Nájemníkům restituovaných domů byl nicméně zachován regulovaný nájem (v souladu s Tosicsovým modelem, podle kterého si města nechávají určitý stupeň kontroly nad probíhající gentrifikací) a řada starousedlíků si mohla dovolit poměrně dlouho po revoluci v Karlíně bydlet, ačkoliv se postupně regulovaný nájem zvyšoval až do období deregulace⁴³ (mezi lety 2007–2012), kdy většina regulovaného nájemného dosáhla výše tržního nájmu. Manželé Jaroslav a Hana tak byli v podstatě donuceni svůj byt odkoupit, protože nový deregulovaný nájem byl vyšší než měsíční splátka hypotéky. Budoucí hodnota Karlína byla evidentní především realitním a developerským subjektům už v 90. letech, k nucenému vystěhování alespoň dle dostupných informací a výpovědí informátorů nedocházelo, podle Františka docházelo v určité míře k vyplácení odstupného starousedlíkům, kteří opuštěním bytu uvolnili nemovitost pro další ekonomickou aktivitu. K prvnímu výraznému opouštění Karlína docházelo po povodních, kdy se obyvatelé nejpoškozenějších domů přesunuli do náhradních bytů a často se už nevrátili. V některých případech byla situace povodní využita majiteli ke zbavení se starousedlíků a povinností k nim, mezi mými informátory se to týkalo například Josefa a Marie. Disproporcionálně se

---

⁴³ OSMD – Historie regulace nájemného. Občanské sdružení majitelů domů v ČR, z. s. Dostupné online na: <https://www.osmd.cz/cz/osmd/historie-regulace-najemneho-1257/>

tato situace dotkla Romů, kteří bydleli častěji v přízemních bytech a domech, které byly v obzvlášť špatném stavu už před povodní.

Prvních pár let po povodních došlo k celkové rekonstrukci čtvrti, která podle většiny informátorů Karlínu prospěla, a Karlín se stal v mnoha ohledech kvalitnějším místem pro život. Zároveň pokračovala výstavba obchodních a administrativních budov (která průběžně pokračuje až do současnosti) a o Karlínu se začalo více mluvit, přitahoval nové obyvatele a s nimi přicházely nové podniky. Postupně docházelo k výrazné proměně sociální struktury čtvrti. Částečně přirozené, kdy starousedlíci umírali, odcházeli do jiných čtvrtí nebo měst, nebo se stěhovali za partnery, nezanedbatelná skupina starousedlíků se ale postupně odstěhovávala z donucení, ať už kvůli nemožnosti udržet krok s rostoucími cenami nájmu a služeb, mizením oblíbených podniků a sousedů a přátel nebo kombinace obojího. V některých případech majitelé na nájemníky vyvíjeli systematický nátlak, často na anebo za hranicí legality. Informátoři, kteří byli nuceni z Karlína odejít, se shodovali na pocitu nespravedlnosti a křivdy, lidé, kteří bydleli v městských bytech, měli možnost koupit byty za cenu, která byla výrazně pod tržním odhadem, zatímco obyvatelé restituovaných domů (kteří je často obývali desítky let, investovali do nich řadu peněz a ani je nenapadlo, že by z nich někdy museli jít pryč) byli vydáni napospas rozhodnutí nových majitelů. S odchodem starousedlíků začaly postupně mizet i původní hospody – tradiční místo setkávání sousedů a jejich postupné nahrazování modernějšími, dražšími a rozmanitějšími podniky. Od této doby (podle informátorů okolo roku 2010) vstupují do dynamiky karlínské gentrifikace některé aspekty Leyova spotřebitelského vysvětlení gentrifikace, kdy se Karlín stává atraktivní čtvrtí s dostatečnou občanskou a kulturní vybaveností a blízkostí do centra, kam se v důsledku post-industriální proměny města přesouvala pracovní místa do služeb a kanceláří – často poboček nadnárodních korporací. Díky tomu se stává atraktivní pro příslušníky nové střední třídy, případně kreativní třídy, kteří jsou ochotní zaplatit za bydlení v Karlíně vysoké ceny. Především kvůli vysokému počtu kanceláří kromě lidí, kteří zde bydlí, bývá tu přes den – a často i večer po práci – tisíce karlínských zaměstnanců. Starousedlíci nové obyvatele většinou moc neznají a mají ohledně nich smíšené pocity, kdy jsou rádi, že čtvrť omládla a oživila, ale zároveň znepokojeně sledují, jak se čtvrť stále více přizpůsobuje potřebám nových Karlíňáků. S ekonomickým rozvojem přišel i provoz, kterému přestává karlínská infrastruktura kapacitně stačit a na který si starousedlíci často stěžují. Zároveň se díky atraktivní pozici

blízko centra a pověsti hip čtvrti stal Karlín vyhledávaným místem pro ubytování turistů, kromě hotelů i skrz platformy jako Airbnb. To sebou přináší kromě mizení potenciálních bytů z trhu s dlouhodobým bydlením i znepríjemňování života stálým obyvatelům hlukem a nepořádkem. Dvě sledovaná komunitní místa: Přístav 18600 a Karlín Kasárna většina informátorů znala a hodnotila pozitivně, většinu návštěvníků těchto míst nicméně tvořili spíše mladí lidé. Během posledního roku si všímám, jak facebooková skupina Prahy 8 zastupuje sousedskou úlohu hospod, o které mluvili někteří informátoři. Shání se zde řemeslníci, informuje se zde o novinkách ve čtvrti, chystaných událostech, probírají se zde místní podniky, vášnivě se diskutuje o lokálních nešvarech. Tento fenomén (pravděpodobně odstartovaný sousedskou skupinou Letenská parta⁴⁴) nicméně zdaleka není jen karlínský, dnes už má svojí sousedskou skupinu snad každá pražská čtvrť, to stejné platí i o městech.

Většina mých informátorů zmiňovala jak pozitivní, tak negativní jevy karlínské proměny a v řadě témat se shodovala. Lišila se důrazem, který na jednotlivé aspekty kladli. Důležité je také brát v potaz emotivní vazbu, kterou k tématu Karlínu řada informátorů má, ta je často podpořena tím, že v něm vyrůstali a prožili desítky let, a to může ovlivňovat jejich výpovědi. To reflektovala například Vlasta: *„Zase, my na to koukáme, když sme byli mladý. Vzpomínáme na to, že sme tam prožili mládí, to je taky ovlivnitelný, to zas nemůžete brát tak doslova. Ale ten Karlín se změnil doslova.“* Podle Miroslava, městského zastupitele, mají starousedlíci často negativní postoj ke změnám, protože mají rádi svůj klid. Vzpomínání starousedlíků bylo samozřejmě poznamenáno nostalgií a někdy se objevovala jistá idealizace minulosti, jejich shoda na zásadních tématech ukazuje, že emocionální zkreslení nebude tak velké.

Až na Marii se všem starousedlíkům, se kterými jsem mluvil a kteří stále v Karlíně bydlí, povedlo privatizovat byt a tím si zajistili jisté bydlení. Jejich děti už často bydlí jinde, případně oni sami uvažují o tom, že se odstěhují a kontinuita Karlína jakožto „vesnice ve městě“, jak o ní někteří starousedlíci mluví, kde lidé žijí po generace, je přerušena. Řada starousedlíků, kterým se to nepovedlo, musela odejít. Budoucnost těch,

---

⁴⁴ HELLER, Jakub. Na virtuální pavlači sousedé diskutují, hádají se i si pomáhají, 10. 1. 2016. Dostupné online na: https://www.idnes.cz/praha/zpravy/lide-resi-problemy-i-drby-pres-socialni-site.A160102_2215610_praha-zpravy_nub

kterým se povedlo udržet si doposud nízké nájem, udržet se v Karlíně pomocí doplatků na bydlení (jako Přemyslova rodina) nebo vydělávají dost peněz, aby udrželi krok s rostoucími nájem, je nejistá. Nic nenasvědčuje tomu, že by růst nájmů měl v nejbližší době skončit a v nejbližší době ani není v Praze příliš reálné prosazení regulací, omezujících výši nájemného (jako je to například v Berlíně). Obecních bytů v Praze po několika vlnách privatizací mnoho nezbylo (Praha 8 si nicméně nechala věcné břemeno na nebytové prostory a má tak určité možnosti ovlivňovat podobu čtvrti rozhodováním, komu často přízemní prostory pronajme)⁴⁵ a nová výstavba, která v Karlíně probíhá, je určena spíše pro vyšší příjmové skupiny a svojí exkluzivitou bude spíše přispívat k celkovému zvyšování karlínské cenové hladiny. To odpovídá Marcuseho a Maddenově poznatku o tom, jak v prestižních čtvrtích drahých měst roste neúměrně počet luxusního bydlení oproti bydlení dostupnému, a nová výstavba se stává především způsobem, jak bezpečně investovat kapitál.

Myslím, že tato práce poskytuje dostatečný vhled do vnímání karlínské gentrifikace starousedlíky. Co se týče pokračování nebo navázání na tento výzkum, nabízí se několik témat. Bylo by například zajímavé sledovat výstavbu na Rohanském ostrově a zkoumat, jak dále ovlivní gentrifikaci Karlína, případně sledovat další dění okolo právě dokončené rekonstrukce Negrelliho viaduktu. Podaří se z vzniklých prostor opravdu vytvořit inkluzivní a kreativní místo pro všechny vrstvy obyvatel, jak je napsáno v projektu, anebo vznikne areál plný drahých podniků, který bude přitahovat turisty a příslušníky kreativní třídy a bude gentrifikaci jen urychlovat? Obyvatelé Karlína, kteří přišli po povodních, už ve čtvrti žijí často deset a více let a postupně se stávají sami starousedlíky. Výzkum této skupiny by mohl být také podnětný, nestanou-li se nakonec sami obětí postupující gentrifikace, jak se to stalo v některých jiných městech, kdy původně gentrifikující skupiny musejí nakonec čtvrt' sami opouštět.

---

⁴⁵ Zastupitel Prahy 8 Miroslav odůvodňoval privatizace prázdnou městskou kasou, ve které nebylo dost prostředků na rozsáhlé rekonstrukce, které bytové domy potřebovaly. K vlastnickým břemenům na nebytové prostory, které si Praha 8 ponechala, se někteří starousedlíci vyjadřovali negativně, vadí jim, že je nemůže používat bytové družstvo jako zdroj financí pro fond oprav.

6. Literatura

6.1 Knižní zdroje a články

ATKINSON, Rowland. Graham The Evidence on the Impact of Gentrification: New Lessons for the Urban Renaissance? In: *European Journal of Housing Policy*. February 2004

BALABÁNOVÁ, Helena. Romské děti v systému českého základního školství a jejich následná profesionální příprava a uplatnění. Balabánová, Helena. In: *Romové v České republice (1945–1998)*. Praha: Socioklub, 1999

BELL, Daniel. *The coming of post-industrial society: a venture in social forecasting*. Basic Books, New York, 1973

BERNT, Matthias. Gentrification in Post-communist Countries in *Geografie*. 120 (2), pp. 104–112, January 2015

BRONCOVÁ, Dagmar. *Praha 8 křížem krážem*. Praha, Milpo media, 2008

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Nakladatelství Karolinum. Dotisk 3. vydání, Praha, 2002

ENGELS, Friedrich. *The Housing Question*. Moscow, Progress Publishers, 1970

FLORIDA, Richard. *The Rise of the Creative Class Revisited*. Basic Books, New York, 2012

GHERTNER, D. Asher. Why gentrification theory fails in 'much of the world'. In: *CITY*, Vol. 19, No. 4, pp. 552–563, 2015

HAMNETT, Chris. Gentrification and the Middle-class Remaking of Inner London, 1961–2001. In: *Urban Studies*, Vol. 40, No. 12, pp. 2401–2426, November 2003

HAMNETT, Chris. The Blind Men and the Elephant: The Explanation of Gentrification. In: *Transactions of the Institute of British Geographers*, Vol. 16, No. 2, pp. 173–189. Published By: The Royal Geographical Society with the Institute of British Geographers, 1991

HARVEY, David. *Social Justice and the City*. The University of Georgia Press, Athens, 2009

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Portál s. r. o., Praha, 2005

HUSE, Tony. *Everyday Life in the Gentrifying City On Displacement. Ethnic Privileging and the Right to Stay Put*. Routledge, 1st edition, 2014

ILÍK, Jan, OUŘEDNÍČEK, Martin. Karlín a jeho proměny v souvislostech postsocialistické transformace Prahy. In: *Geografie – sborník České geografické společnosti*, číslo 3, ročník 112, 2007

KUČERA, Petr. *Boj o Karlín anebo moderní architektura versus historické prostředí*. SOČ Obor 11: Stavitelství, architektura, Gymnázium Christiana Dopplera IV.C, 2004

LEES, Loretta, SLATER, Tom a WYLY, Elvin. *Gentrification*. New York, London: Routledge, 2007

LEY, David. Alternative Explanations for Inner-City Gentrification: A Canadian Assessment. In: *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 76, No. 4, pp. 521–535, December 1986

MADDEN, David, MARCUSE, Peter. *Na Obranu bydlení – Politika krize*. Praha, Neklid, 2020

MARCUSE, Peter. Gentrification, Abandonment, and Displacement: Connections, Causes, and Policy Responses in New York City. In: *Urban Law Annual, Journal of Urban and Contemporary Law*, Vol. 28, January 1985

MARIANOVSKÁ, Veronika, NĚMEC, Michal. *Fenomén Airbnb a jeho dopady v kontextu hl. m. Prahy*. Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 08/2018

MÍKA, Zdeněk. *Karlín – nejstarší předměstí Prahy*. Muzeum hlavního města Prahy, 2011

MOSKOWITZ, Peter. *How to kill a city: gentrification, inequality, and the fight for the neighborhood*. New York, Nation Books, 2017

NOVOTNÁ, Hedvika, ŠPAČEK, Ondřej, ŠŤOVÍČKOVÁ-JANTULOVÁ, Magdalena. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2020

PETROVIC, Mina. *Cities after Socialism as Research Issue in Discussion papers*. South East Europe series, DP34, 2005

RABUŠIC, Ladislav a CHROMKOVÁ MANEA, Beatrice Elena. *Hodnoty a postoje v České republice 1991–2017: pramenná publikace*. European Values Study. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2018

SMITH, Neil. *The New Urban Frontier: Gentrification and the Revanchist City*. New York, London: Routledge, 1996

SMITH, Neil. Toward a Theory of Gentrification. A Back to the City Movement by Capital, not People. In: *Journal of the American Planning Association*, 45:4, pp. 538–548, 1979

SÝKORA, Luděk. Gentrification in Post-communist Cities. In: *Gentrification in a Global Context: The New Urban Colonialism*. Routledge, 2005

SÝKORA, Luděk. Proměny postsocialistických metropolí. In: *Geografické rozhledy*, roč. 23, č. 4 s. 2–5, 2013/2014

SÝKORA, Luděk ed. *Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii*. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, 1993

TESAŘ, Jan. Proměny Karlína. In: *ABS*, 06/2018, XV. ročník, 2018

VALEŠ, Míra. Prcek, co má sex-appeal. In: *Karlín Now*, #01, Konsorcium pro Karlín o. p. s., 2019

6.2 Internetové zdroje

Bezobalu.org. Dostupné online na:
<https://bezobalu.org/wp-content/uploads/2019/08/Plno.jpg>

Číselník základních sídelních jednotek-díl (urbanistických obvodů) hl. m. Prahy. Dostupné online na:

https://www.czso.cz/documents/10180/23221020/7cis_zsj_dil_upr.xls/8fa3e912-4bdb-42e9-85c0-81262dc3608f?version=1.0

Facebooková stránka Pivnice U Fandy. Dostupné online na:

<https://www.facebook.com/pivniceufandy/>

Facebookové stránky Mobilní architektonické kanceláře MAK! Dostupné online na:

<https://www.facebook.com/mak2013cz>

Facebooková sousedská skupina Prahy 8. Dostupné online na:

<https://www.facebook.com/groups/libenkarlin/permalink/3256093314444844>

Facebooková sousedská skupina Prahy 8. Dostupné online na:

<https://m.facebook.com/groups/libenkarlin/permalink/2554948344559348/>

Fotografie ohrožených objektů v pražském Karlíně. Dostupné online na:

<http://frantiseknyklicek.sweb.cz/urbanismus/karlin.htm>

HIRSCH, Arnold R. Blockbusting, Encyclopedia of Chicago. Dostupné online na:

<http://www.encyclopedia.chicagohistory.org/pages/147.html>

HELLER, Jakub. Na virtuální pavlači sousedé diskutují, hádají se i si pomáhají, 10. 1. 2016. Dostupné online na:

https://www.idnes.cz/praha/zpravy/lide-resi-problemy-i-drby-pres-socialni-site.A160102_215610_praha-zpravy_nub

Informace o Paláci Karlín skupiny Karlin Group. Dostupné online na:

<https://www.karlin.cz/reference?id=19>

Informace o administrativní budově Kotelna skupiny Karlin Group. Dostupné online na:

<https://www.karlin.cz/reference?id=21>

Informace o administrativní budově Corso Karlín skupiny Karlin Group. Dostupné online na: <https://www.karlin.cz/reference?id=20>

Informace o budově Corso Karlín na stránkách soutěže stavba roku. Dostupné online na: <http://www.stavbaroku.cz/printDetail.do?Dispatch=ShowDetail&siid=425&coid=9>

Informace o výstavě Hospoda U hada na stránkách galerie Vi/Per. Dostupné online na: <http://www.vipergallery.org/vystava/hospoda-u-hada>

IPR, Rohanský ostrov se dočká revitalizace. Mezi Karlínem a Libní vyrostě i nový přírodní park, 7. 12. 2020. Dostupné online na: <https://www.iprpraha.cz/clanek/2077/rohansky-ostrov-se-docka-revitalizace-mezi-karlinem-a-libni-vyroste-i-novy-prirodni-park>

KALODOVÁ, Julie. Pražský Karlín je gastronomická splněný sen. Mluvit se o něm nedá, musí se zažít. 31. 5. 2017. Dostupné online na: <https://magazin.aktualne.cz/projist-se-karlinem/r~07bc0fa6453f11e7ac060025900fea04/>

Karlínská část projektu Paměť města. Dostupné online na: <https://pamet-mesta.cz/karlin/>

Kasárna Karlín přivítají první ze série koncertů orchestru PKF | OperaPlus. Dostupné online na: <https://operaplus.cz/kasarna-karlin-privitaji-prvni-ze-serie-koncertu-orchestru-pkf/>

KOPECKÝ, Pavel. Nad Přístavem 18600 se stahují mračna. Kulturnímu centru v Karlíně hrozí zánik, 1. 3. 2020. Dostupné online na: https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/nad-pristavem-18600-se-stahuji-mracna-kulturnimu-centru-v-karline-hrozi-zanik-20200229.html

LANGER, Jan, Povodeň 2002 zrodila nový Karlín, 7. 8. 2010. Dostupné na: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/povoden-2002-zrodila-novy-karlin/r~i:gallery:27751/>

Mapa sociálně vyloučených lokalit v České republice, zpracováno společností GAC spol. s r. o. Pro MZV ČR, 1. 11. 2005 – 15. 8. 2006. Dostupné online na: https://www.esfcr.cz/mapa/int_ph1_3.html

Metropolitní plán hlavního města Prahy. Dostupné online na: <http://plan.iprpraha.cz/cs/metropolitni-plan-ke-stazeni>

MEDKOVÁ, Alžběta. Jak to vypadá v kasárnách v Karlíně? Budoucí kulturní centrum tu chce být pro hipstery i místní, 10. 5. 2017. Dostupné online na: <https://wave.rozhlas.cz/jak-vypada-v-kasarnach-v-karline-budouci-kulturni-centrum-tu-choce-byt-pro-5965385>

NĚMEC, Richard. Španělské slunce v Karlíně, 3. 12. 2001. Dostupné online na: <https://www.respekt.cz/tydenik/2001/49/spanelske-slunce-v-karline?issueId=661>

NOVÁK, Daniel. Podnikatelé plánují pozvednout Karlín. Dostupné online na: <https://www.e15.cz/byznys/reality-a-stavebnictvi/podnikatele-planuji-pozvednout-karlin-1088590>

Oficiální stránky projektu Přístav 18600. Dostupné online na: <https://18600.cz/komunita/>

Oficiální stránka Kasáren Karlín. Dostupné online na: <https://www.kasarnakarlin.cz/cs/o-nas>

Oficiální stránky projektu Viadukt kreativní. Dostupné online na: <https://www.viadukt kreativni.cz/projekt/>

OSMD – Historie regulace nájemného. Občanské sdružení majitelů domů v ČR, z. s. Dostupné online na: <https://www.osmd.cz/cz/osmd/historie-regulace-najemneho-1257/>

The Karlín Story: From Rags to Riches. Prague City Tourism. Dostupné online na: <https://www.prague.eu/en/object/places/3560/the-karlin-story-from-rags-to-riches>

Příběh gentrifikace Karlína nejpravdivěji vyprávějí ti, které vytlačuje z domovů – A2larm. Dostupné online na: <https://a2larm.cz/2020/01/pribeh-gentrifikace-karlina-nejpravdiveji-vypraveji-ti-ktere-vytlacuje-z-domovu/>

Popis developerského projektu Rohan city 1 developerské skupiny Sekyra group. Dostupné online na: <https://sekyragroup.cz/pages/developersky-projekt-praha8-rohan-city-1>

Redakce Praha.eu. Osmička privatizuje asi dva tisíce bytů, 22. 2. 2012. Dostupné online na: https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/zivot_v_praze/bydleni/osmicka_privatizuje_asi_dva_tisice_bytu.html

ŠÍDLO, Jindřich. Hajlujte si, ale o samotě, 5. 10. 1998. Dostupné online na: <https://www.respekt.cz/tydenik/1998/41/hajlujte-si-ale-o-samote>

VÍRA, Bohdan. Plošná rekonstrukce kanalizačních a vodovodních sítí v Praze 8 – Karlíně, 9. 2. 2001. Dostupné online na: <https://www.stavebnictvi3000.cz/clanky/rekonstrukce-kanalizacnich-a-vodovodnich-siti>

6.3 Diplomové a bakalářské práce

RICHTEROVÁ, Denisa. *Gentrifikace Karlína. Současný stav fyzického prostředí a vývoj sociodemografické a ekonomické struktury po roce 2002*. Diplomová práce, 2015, Univerzita Karlova

VACKOVÁ, Karolína. *Vliv a dopady procesu gentrifkace při transformaci městské části Praha 8 – Karlín*. Diplomová práce, 2019, Vysoká škola ekonomická v Praze

7. Přílohy

7.1 Projekt

Fakulta humanitních studií UK

katedra magisterského oboru
sociální a kulturní ekologie

U Kříže 8/661, 158 00 Praha 5-Jinonice

Magisterský obor
sociální a kulturní
ekologie

Projekt diplomové práce (DP) oboru sociální a kulturní ekologie

1. Jméno studenta, tituly: Vavřinec Vaněk, Bc.
2. Osobní číslo (UKČO): 32696986
3. Rok imatrikulace na FHS UK (bak. studium, jinak mag. studium): 2012
4. Datum zápisu na katedru sociální a kulturní ekologie FHS UK (alespoň měsíc, rok): září, 2016
5. Názvy všech předchozích bakalářských (magisterských) prací, škola, obor a rok, kde a kdy byly obhájeny: Swingová retro vlna: případová studie orchestru Ježkovy stopy, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, Studium humanitní vzdělanosti, obhájeno 2016 v Praze
6. Předběžný název DP (česky): Gentrifikace Karlína z pohledu původních obyvatel
7. Předběžný název DP (anglicky): Gentrification of Karlín from the autochtone perspective
8. Klíčová slova (česky): gentrifikace, Karlín, revitalizace, Romové, postsocialistická transformace, vystěhovávání
9. Klíčová slova (anglicky): gentrification, Karlín, revitalization, Romani people (Gypsies), postsocialistic transformation, eviction
10. Obecný kontext (souvislosti tématu, širší rámec [zasazení „do světa“]): Proces gentrifikace je silně rezonujícím tématem současných urbánních věd, v určité formě k němu dochází ve většině velkých evropských měst. Diplomová práce se bude věnovat tomuto procesu v prostředí původně dělnické čtvrti Karlín. Ačkoliv měl Karlín předpoklady stát se moderní a lukrativní čtvrtí už od devadesátých let, povodně byly jednoznačně aktérem, který gentrifikaci v Karlíně rapidně urychlil – gentrifikace vstoupila do městské čtvrti skrze mimolidskou entitu jako ekonomický-politický-sociální-ekologický proces a ovlivnila jak život místních obyvatel, tak mimolidský svět. Po záplavách došlo k celkové rekonstrukci karlínské infrastruktury, zbourání části poškozené zástavby a intenzivní zástavbě. Zároveň došlo proměně složení obyvatelstva. Před povodněmi byl Karlín čtvrtí, která byla osídlena spíše slabšími sociálními skupinami a romským etnikem. Vzhledem k tomu, že velká část tohoto sociálně slabšího obyvatelstva žila v domech, které byly už před povodněmi ve značně zanedbaném stavu, z nich byla velká část po povodních stržena, došlo po povodních k velkému stěhování těchto sociálních skupin. Tyto nově vyklizené oblasti přilákaly developery a vyšší společenské vrstvy
11. Předmět zkoumání (vlastní předmět práce [zasazení „do vědy“]): Práce se bude soustředit především na výzkum původních a vystěhovaných obyvatel Karlína a na to, jak tyto proměny Karlína vnímají. Bude vycházet z Rent gap teorie Ruth Glassové, teorie ekologické gentrifikace a post-politické teorie Erika Swyngedowa.
12. Hlavní vstupní hypotéza nebo hypotézy (2-4 na výběr): pro práci 1-2, možno však formulovat výzkumné otázky, event. jen výzkumný problém: Výzkumným problémem bude zjistit, zda v Karlíně proběhl proces gentrifikace, analyzovat, o jaký typ tohoto procesu se jedná; vycházet bude především z výzkumu mezi starousedlíky.

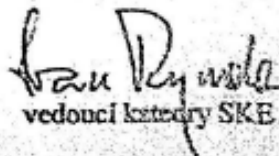
13. Metodologický postup: metody a techniky, které budou v práci použity: Zúčastněné pozorování, polostrukturované rozhovory, komentované procházky.
14. Cíl DP (kromě ověření hypotéz a teoretického přínosu např. praktický přínos, vypracování metodologie, základ pro řešení problémů v praxi atd.): Cílem DP bude přinést na světlo pohled aktérů, kteří byli doposud ve zkoumání gentrifikační opomíjení – původních obyvatel, vystěhovaných a Romů.
15. Čím budou rozšířeny dosavadní znalosti (vědecká „přidaná hodnota DP“): Použití aktuálních urbánních teorií, zkoumání skupiny obyvatel, která byla doposud spíše přehlížena.
16. Jaké bude (bude-li) jejich teoretické zobecnění a přínos: Tato práce by měla přinést dostatečně podnětné výsledky pro další hlubší analýzu a pokračování výzkumu, ev. formou disertační práce.
17. Struktura DP (předběžný obsah – názvy oddílů a kapitol): Úvod, Teoretická část: Srovnání teorií gentrifikační, Metodologie, Historický průběh gentrifikační v Karlíně, Praktická část: Vybrané relevantní části výsledků práce v terénu, Analytická část: Analyzování výsledků výzkumu za pomoci popsanych teorií, Závěr.
18. Předběžná bibliografie k tématu:

Smith, N. (2002), New Globalism, New Urbanism: Gentrification as Global Urban Strategy. Antipode, 34: 427–450.
Sýkora, L., ed. (1993) Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PFF UK Praha.
Smith, N. (1987): Gentrification and Rent gap. Annals of the Association of American Geographers, 77, č. 3, 462–478.
Checker, M. (2011), Wiped Out by the “Greenwave”: Environmental Gentrification and the Paradoxical Politics of Urban Sustainability. City & Society, 23: 210–229.
Macnaghten P., Urry J. (1998), Contested Natures, SAGE
Swyngedouw, E. (2009), The Antinomies of the Postpolitical City: In Search of a Democratic Politics of Environmental Production. International Journal of Urban and Regional Research, 33: 601–620.
Piík, J., Oufedníček, M. (2007): Karlín a jeho proměny v souvislostech postsocialistické transformace Prahy. Geografie, 112, č. 3, s. 292–314.
Moskowitz Peter: How to Kill a City: Gentrification, Inequality, and the Fight for the Neighborhood (2017)
Borch Christian, Kornberger Martin, Urban Commons – Rethinking the City (2015)
Jayne Mark, Ward Kevin: Urban Theory – New critical perspectives (2017)
19. Předpokládaný vedoucí DP: Mgr. et Mgr. Arnošt Novák Ph.D.
20. Důvod volby tématu (dosavadní znalosti, zájem, praxe a zájem studenta): Projekt je vypracován v rámci společenskovedního výzkumného projektu „spory o přírodu“. Důvodem volby tématu je dlouhodobý zájem o urbánní problematiku v kontextu společenských věd a zájem o proces gentrifikační konkrétně.

Jinonice 26. června 2018

Diplomant

vedoucí DP

vedoucí katedry SKE

7.2 Příklady otázek z rozhovorů

- o Jak dlouho bydlíte v Karlíně?*
- o Jak vzpomínáte na období před povodněmi?*
- o Jak jste vnímal/a povodně?*
- o Změnil se podle vás Karlín po povodních? Kdy jste si začal/a všimnout změny?*
- o Jak vnímáte proměnu Karlína?*
- o Můžete porovnat dnešní Karlín s Karlínem před povodněmi?*
- o Znáte případy, kdy někdo musel odejít z Karlína proti své vůli?*
- o Kolik známých vám v Karlíně zbylo?*
- o Jaký vztah jste měli s karlínskými Romy?*

7.3 Seznam informátorů

- o Přemysl, rozhovor proběhl v říjnu 2017*
- o Vlasta a Josef, rozhovor proběhl v říjnu 2017*
- o Jaroslav a Hana, rozhovor proběhl v listopadu 2017*
- o Nikol, rozhovor proběhl v březnu 2018*
- o František, rozhovor proběhl v listopadu 2019*
- o Miroslav, rozhovor proběhl v lednu 2020*
- o Marie, rozhovor proběhl v lednu 2020*
- o Drahomíra, rozhovor proběhl v únoru 2020*
- o Irena, rozhovor proběhl v únoru 2020*
- o Petr, rozhovor proběhl v únoru 2020*

7.4 Ukázka kompletního rozhovoru

Takže ty jsi vyrůstal v Karlíně...

Narodil jsem se v 89 takže vlastně Karlín jsem zažil ještě takovej ten postkomunistickéj. Já, když sem šel do první, 96 nebo 95, to nevím, tak to prostě... sme měli takový ty hnusný lavice, takový ty dřevěný, takový ty tvrdý židle, víš, takový ty barevný, to si pamatuješ ty ne. Takový ty stoly, jak byly zelený, růžový. Takový ty tabule, že to bylo všechno hnusný,

komunistický, když se třeba koukáš na nějaký film z 80. let, tak to samý sme měli ještě my v první třídě. Znáš Ličkovo náměstí? No úplně nádherná škola. Taková... líbí se ti nebo...?

No já teď nevim... to je ta u toho parku?

No, vypadá to jak zámek, má to takový dvě křídla...

Jo, vim, vim.

Je to postavený někdy 1890 třeba? A o povodních tam přijel třeba Havel myslím, a úplně děti poslal do Řecka všechny. Já už sem chodil sem na Koráb, takže všichni mí kámoši jeli do Řecka zadarmo a já sem nejel... Já sem přešel sem, tady byla sportovní třída, já sem dělal fotbal, takže sem to no, chodil tady. A všichni Karlíňáci jeli do Řecka ne a já sem byl jenom v létě tam v tom Třebíči. A voni tam byli asi měsíc ne, zadarmo.

A na tom Lyčkově náměstí tam byly taky nějaký developeři ne, že se tam řešily nějaký konflikty nedávno...

Jo tam se dělala petice obrovská, že Karlíňáci to nesnášeli že jo, protože za školou, tam byla taková stará továrna a oni to zbourali, což je asi v pohodě, dobrý, ta továrna jo a byl tam takovej plácek jo, a teď tam udělali takovou stavbu, zaprvý je hrozně vošklivá ta stavba, tak dobrý, dejme tomu a za druhý se tam vůbec nehodí jako, vůbec to tam nemá co dělat že jo. A je to teda hlavně u té školy a tam mě na tom zaujalo to, že nějaká pani tam psala, nějaká maminka, že prostě vozí děti do školy a teď si neumí představit ten ruch, jak se tam setkají ty kancelářský lidi, teď ty lidi, co vozej ty děti a prostě šílenství tam bude, děti do školy, kanceláře, se tam budou motat všichni a není to moc jako vymyšlený, si myslím. Já sem právě jako podepsal to, že to sem vůbec nechci ne, protože sem to jako viděl, jak to má vypadat, říkám to tady přece nemůže bejt a pak sem v Karlíně nebyl půl roku, pak sem nějak to tam viděl a když si stál v Březinový ulici, tak si tam viděl jakoby továrnu, na konci úplně. A teď tam vidíš nějakou stavbu. Je to divný, prostě nelíbí se mi to. Že tam postavili takovouhle píčovinu.

Že jich tam je dost co.

No to je no, takový stavby. A hlavně to nejsou... třeba kdyby to bylo jakoby pro lidi na bydlení, tak by si člověk řek, aspoň to má nějak... ale takhle ty firmy a kanceláře, no nevím... Celá ta Pobřežní ulice, to víš, kde je Pobřežní?

U Rohanskýho nábřeží?

No tak tam, přesně tam. Tam sem měl, tam sem chodil na střední průmyslovou školu dopravní a tady sem měl... tam sem měl takový... tam sme chodili do dílen a tak ne. A to už tam není dneska, to zbourali celý. Já už ten novejš Karolín, nejsem takovej Karolínák, já sem spíš ten starejš. To se mi žilo nejlíp, prostě bomba. Po povodních to bylo taky dobrý. Já sem se vrátil do Karolína někdy na začátku zimy. To právě měli všichni strach. Vim, že byla i docela vošklivá zima, že jakoby velký mrazy, že bylo třeba minus 12, to je docela dost na Prahu a že vo statiku těch budov měli strach, že jak tam byla ve sklepích voda, někdy i do prvního patra voda, měli strach, že to vlastně spadne ne, že se to nějak zkurví, takže lidi úplně měli strach. Přesně si viděl podle vomítky, kde byla voda, sme tam chodili jako malí a říkáš si ty krávo, tady byla voda. To nebylo stejný, někde to bylo po první patro, někde půlka přízemka jenom, sme na to koukali, a hlavně jak sem byli malý, tak sme tam lezli že jo, sme tam chodili že jo, prostě dobrodružo.

Takže to byly opuštěný baráky?

No jasný, ty přízemky všechny, sme tam lezli. Vim, že i starší cigáni chtěli čórovat tyhle ty přístroje, ty vysávačky, protože to jako mělo nějakou hodnotu, a vim že někdo to tam i čórnul. A právě eště jinejš cigán, když byla voda v Karolíně, 13. srpna 2002, nějak patnáctýho to vopadlo, tak se tam jakoby dostal nějak, ze Žižkova prostě, takovej uplnej feťák víš co, a ten normálně vyplavený lednice, televize, všechno úplně vod bahna a normálně to někam vozili a pak to zprovoznili, třeba půlku toho. Takže cigáni byli úplně nadšený vid' z vody. A hlavně přízemky, voni měli takový jakoby vošklivý byty. A pak se nahlašovala škoda a voni: Televizi za dvacet tisíc, lednici za čtyřicet a voni nějaký peníze dycky dostali, nějaký vodstupný. Prababička třeba taky, taky měla vyplavený přízemí, taky dostala nějaký peníze, takže byla v pohodě, říkala: Kéž by to chodilo každěj rok tohle.

Myslíš, že s tím byli pak spokojený, s těma změnama, jak se to změnilo po tý povodni?

Jakoby ono by to bylo fajn ty změny, třeba ty domy, jak jsou hezký, ty fasády a tak, ale mě třeba nejvíc co sere je to, že to jak to obyvatelstvo se změnilo, prostě to nejsou Karlíňáci, vůbec. A právě když třeba si na tom Facebooku, tak sem tam něco... a teď mě tam někdo chytne za slovo a ten muj komentář a něco se mnou řeší, a když pak zjistím, kdo to je, tak vidím, že bydlí v Karlíně rok víš co, tak s nim prostě nebudu se jakoby nebudu bavit vo Karlíně, když tam bydlí rok, to je jako kdybych já se zejtra zbláznil a že budu bydlet v Plzni a v Plzni bych jim tam něco jako říkal, že co tady tohle, nic nevíš že jo. Pán je hrozně spokojenej s bydlením, no já mu to věřím, já třeba kdybych se přestěhoval do Kalifornie tak tam budu taky šťastnej a tam by mi taky někdo řek tady to bylo hezčí předtím. Ale ten Karlín třeba, ty celebrity jak tam bydlej, bohatý lidi, bych je hnal. Normálně ti to říkam na rovinu, bych je vyhnal všechny ty jo, vůbec. A radši bych si vzal zpátky cigány. A tydlety boháče – běžte domu, běžte tam, vodkud ste přišli. Třeba ta Štiková, taková ta bláznivá. Ta se tam přestěhovala. Víš co, nějaký showbyznys, má toho Václava Koktu, manžela nebo já nevím, co to je a ten je hrozně bohatej. A ten má právě byt v tom Karlíně že jo. V Saldový, tam sou takový dvoupatrový byty, to bylo bejvalý ČKD a z toho udělali byty, který prodávaj jeden byt třeba za sedm a půl mega.

...

Forum Karlín?

No, a to je celá ta oblast. A to byly kámo všechno továrny. Normálně čekádečko, tady nějaký jiný věci, no a jako malej, to nebylo v provozu, tak tam prostě pavučiny a vole tma víš co, dobrodružství, sme tam lezli koukat co to je. No a dneska tam bydlej, třeba Tomáš Ujfaluši, fotbalista, tam má byt, jestli ho znáš. Jako plno, hlavně to ani nevíš, co je to za lidi, prostě boháči, si nebudou kupovat za sedm a půl milionu normální lidi.

A tvoje babička tam teda furt bydlí a ty ses odstěhoval, protože sis hledal vlastní bydlení...

No já sem pak měl přítelkyni, s tou sem byl 8 let, takže sme šli do svýho.

A to jste bydleli v Karlíně?

To sme bydleli ve Vysočanech. Ale já ti říkam, já sem byl v Karlíně jakoby často, ted' sem v Karlíně, protože mam tam mámu, ségru, babičku, tetu, takže tam jako jezdím.

A hledal sis bydlení v Karlíně?

Hele já sem si myslel, že nikdy nepůjdu z Karlína, protože já ti říkam, já neumím bydlet někde jinde. Já sem byl třeba jenom u táty, kterej bydlí v Rakovníku, říkam: ty jo já bych tady umřel ty jo, táto, co tady děláš, tady vydržim maximálně tři dny a už sem se těšil do toho Karlína. Ale vždycky, Karlín je prostě bomba, že jo. My právě máme v Karlíně v ...⁴⁶ tři byty.

Takhle pohromadě?

No, to jako vod malička takhle. Strejdu sem měl naproti... Plno lidí tam takhle jako bylo. I ty cigáni, takhle ty rodiny, Hybešová, pak Křížíkova. V Karlíně to právě bylo takový jak v těch starejch filmech, že ty lidi se znali, pomáhali si, každej ten barák měl i dvůr, jejich děti chodili na dvorek si spolu hrát, rodiče mezi tím spolu kouřili ciga na pavlačích, kluci si hráli spolu, chodili spolu do školy, byly to právě eště takový dozvuky těch starejch časů asi. Já sem 89 ročník a měli sme takovej krásnej dvůr, no krásnej, prostě dvůr a chodili tam prostě ty, co měli menší dvůr, tak chodili k nám na dvůr a bylo nás tam takhle třeba dvanáct a tam sem se třeba naučil jezdit na kole, sem měl jěště ty kolečka. No, naučil sem se na dvoře v Karlíně jezdit na kole. Ale nejhorší co třeba je, když sme byli malý, šťastný, tak všichni pohoda a dneska to je půlka feťáci, v kriminálu...

Já třeba hulim trávu, ale byli lidi, co si střílej, potom ve vězení pět let a takovýhle věci no, takže taky smutný.

A to mluvíš o bílejch nebo o Romech?

No ty bílí, jako sem byl já, tak se z nich stali vlastně takový polocigáni, že jak byli v tý komunitě a jak s nima prostě všechno, tak prostě jak sem říkal ze začátku, jak trochu rozumim tý romštině, to mam prostě vod toho. A hlavně když nám bylo osum a chtěls jít ven, tak to nebylo jak na Jižáku nebo někde, že tam byli jenom bílí, ty si šel ven a prostě osum cigánů a čtyři bílí a hráli. Si byl hrát fotbal a byl si s nima vod rána do večera, ve

---

⁴⁶ Anonymizováno

škole, venku. A dřív to bylo prostě tak, že karlínský děti byli prostě jenom s karlínskejma, to nikdo nejezdil někam do Libně nebo něco jinak zažívat... A Karlín a Libeň jako děti, se nenáviděly, to byla jako válka, takový ty teenageři, ty patnáctiletý – „potkam Libeňáka a zabiju ho“, úplně gangsteři prostě. A Smíchov a Žižkov prostě, tyhle jakoby, ty cikáni hlavně mezi sebou, ty to dělali, ta rivalita mezi sebou, jako třeba ve sportu Sparta, Slavia, tak prostě Žižkov, Karlín, Cigáni, ty vole, „bude bitka v tunelu, domluvíme si to na úterý, ne ty vole sedřem je tady úplně.“ Fakt šli se prát ne a třeba žižkováci je zbyli ty karlínský šestnáctiletý. A ty to pak šli oznámit do parku a tam ty rodiče třeba ne, „zbili nás tydle“ a teď cigáni třeba, jeden takovej, co byl šéf všech cigánů v Karlíně – „ty vole, tak to tam du vyřídít já ty vole“ a teď vzal ty svý kámoše ne, to byli čtyřicátníci a „deme do tunelu“ a dostávají žižkováci. A pak přišlo třeba šest cigánů ze Žižkova a čtyři z Karlína a poprali se, čtyřicetiletý frajeři, normálně bitka trvala deset minut a pak šli zas na pivko dolu, Karlín a žižkováci nahoru. Hrozný. Pak si vo tom vyprávěli všichni. Ten šéf byl nejlepší, to byl prostě hlava všech cigánů v Karlíně.

A ten třeba ještě je v Karlíně?

Ty jo ten sedí v Německu, protože von si udělal bordel, von pak jakoby měl kurvy a šlapky v Německu, to mu hrozný prachy dělalo, ale prostě nelegální činnost a teď sedí no za to. Ale měl prachy, měl takovýto, že našel těch pět let štěstí, jezdil pak úplně suprovejma autama.

Hele a takhle z těch tvejch kámošů dětskejch, ste nějak v kontaktu? Kolik jich bydlí v Karlíně ještě?

Strašně moc jich je pryč a když takhle ke mně přijde kámoš, tak říkáme, ty vole, já mu třeba říkam, kámo ty vole, tam si zbyl už jenom ty a eště Lála, Carda, jejich bratři, takže vás už je tam jenom devět feťáků, takhle sem mu to řek a von „Jo, máš pravdu no“ a dřív nás bylo třeba tři sta. Parta těch kluků...

Tři sta lidí, který se mezi sebou znali jo?

No, kluci, jako i holky náký, ale holek málo, tam byli samý kokoti, tam si vo holku nezavadil, to bylo jenom vo idiotech. No třeba cca 300 kluků. My sme dělali třeba i fotbaly urxováci, to je Urxova proti Karlíňákům. A Karlíňáci byli ty, co byli Karlínské náměstí,

tam se to lámalo na Křižíkový u metra. Sme dělali mezi sebou i fotbalový turnaje, a voni udělali třeba tři týmy – osmnáctiletý, patnáctiletý, dvanáctiletý a my to samý.

A kdo to organizoval? To ste se byli schopný takhle mezi sebou dohodnout?

Normálně cigáni, ty starší. Se řeklo třeba v sobotu se připravte, v sobotu se budou dělat tyhle ty zápasy. Jako cigáni sou hrozně šikovný jakoby na muziku a sport, akorát neuměj chodit na ty tréninky, nejsou k tomu, nemaj to v sobě, ale jako fotbalisti sou šikovný. A když si slyšel cigána hrát na kytaru a zpívat... Já mam hrozně rád cigánskou muziku.

V Šaldovy ulici tam byl autobus, opuštěnej a ten autobus tam byl zaparkovanej třeba 5 let a my sme tam furt chodili, sedal sem si za volant, furt sem tam řadil, dvanáctiletý, třináctiletý se tam chodili učit kouřit cigá za autobus, dneska by třeba ten autobus tam nevydržel ani hodiny, všechno je jinak, tenkrát tam byl takhle v ulici.

...

Takže jak si říkal, většina těch tvejch kámošů už bydlí jinde. Je to, protože na to už nemaj?

No voni cigáni maj placený třeba 50 procent od státu jo, plno cigánů má nájem 12 tisíc a 6 jim přispívá sociálka, takže voni by na to měli, ale tam někdo, v tom zastupitelstvu, chtěj mít z Karlína krásnou oblast, a k tomu krásný asi patří to, že se zbavěj těch nepřizpůsobivejch občanů, jak tomu říkaj. No tak jim dávaj nějaký... něco jim nabízej že jo, nic jinýho jim nezbyde. Tam byly ty privatizace, ty domy, koupili to hodně Italové třeba. Těm lidem nic jinýho nezbylo, šli do hajzlu. Moje babička říká, že se nikdy nenechá, že tam chce bejt a dožít. Ale takovejch bylo plno, starších, co šli pryč. Nějak na ně tlačili, ale tomu zas moc nerozumim, nechci mluvit nějaký blbosti. Že na ně tlačilo to družstvo nějaký a tyhle ty bytové nějaký prostě... Že s tím maj jiný plány prostě. Radši to pronajmou nějakýmu bohatýmu Rusovi než cigánovi. Kterej tam ten byt vlastně zničí a eště sociálka mu na to musí dávat. Máma má krásnej zrekonstruovanej byt na ...⁴⁷ ulici a je tam nájem 18 tisíc. A to je hrozný.

A to utáhne?

---

⁴⁷ Anonymizováno

Máma je právě hodne podobná těm cigánům, jí platí sociálka asi devět.

...

V Karlíně v Šaldový byl autobus. To se mi třeba líbilo, nevím jestli se mi to líbilo, kvůli tomu, že sem byl dítě, ale tam byl autobus opuštěnej, byl tam zaparkovanej třeba pět let, v ulici a já sem si furt sedal za volant, normálně sem tam chodil, sedal sem si tam. Dneska by tam nevydržel ani hodinu, by ho prostě vodvezli, víš? Jakoby všechno je jinak prostě, tenkrát to tam takhle bylo. Byl tam pět let, my sme tam chodili, zkoušeli sme řídit, takový ty dvanáctiletý sme tam chodili kouřit ciga že jo, za autobus. To už nejde no.

A dostal ses třeba někdy z Karlína v té době, když si byl malej? Znal si jako jiný části Prahy?

Jako to sem se dostal, já sem měl rád Spartu, jako fotbal, takže sem jezdil na Letnou, ale jako jinak ani moc ne. Vim, že tam byly takový srandy z lidí, že se říkalo, ty si tady jak v kleci, Palmovkav–Florenc a dál nejedeš, víš co, se jako říkalo, že sou takový hranice, to je ta oblast karlínská a dělalo se z toho prdel: „Byl si někdy za tím viaduktem vůbec?“ Třeba ten Míša, muj kámoš, ten tam bydlí dodneška a ten málokdy jede někam z Karlína. Já jako občas cestuju po Evropě aspoň, to von né, ten zas tvrdí... A z těch 300 zbylo 9 a ten Míša. Je jeden z těch devíti.

A kde teda je ten zbytek?

Na Černým mostě je jich hrozně moc, na Jižnim městě, Opatov.

...

Ale bez těch cigánů by to nebylo vono. Dneska sou tady Beverly Hills z Karlína. A hlavně i ty cizinci jako. Jak sem se rozešel s přítelkyní, tak sem byl čtrnáct dní u babičky a čtrnáctej den sem řek a dost, ta Libeň je ještě taková, že tady sou dozvuky toho starýho Karlína, tady se nic nevopravuje, tady mi to sedí, tady se nic nevidí, že by něco rekonstruovali, maximálně kanalizaci jo. Jo a vo čem vlastně mluvím teďkon?

Že Libeň je eště v pohodě, že v Karlíně tě to sralo po 14 dnech.

Jo, přesně. A jak sem tam byl čtrnáctej den, tak říkám dobrý a čtrnáctej den se tam zastřelil kluk v baráku třeba o pět let starší než já. S tím sem moc nemluvil, to byl takovej podivín, mu bylo třeba 33, prostě byl takovej zvláštní, moc nemluvil, nikdys ho neviděl se ženskou prostě, ani s chlapem nebo prostě s někym, takovej samotář, no a prostě zastřelil se tam a říkám „babi, prostě já se mu ani vlastně nedivím, že se voddělal, vidíš to, co se tady děje?“ Prostě já když sem sem vyšel, tak sem měl rád normálně jít a teď je tady nějaká kavárna, s prominutím tadyty zmrdi tady seděj venku a kouřej tam cigá. A vidíš, jak tam frajer takhle sedí, má tam bavoráka za čtyři a půl milionu, brejle třeba za 15 tisíc. A úplně prostě tyhle lidi tam nemaj bejt. No ale někdo na tom prostě má lováky no, že tam sou tyhle lidi. My, co nemáme peníze a co sme se tam narodili, tak nás tam už nechtěj. To asi není žádná taková čtvrť v Praze ne?

...

Karlín prostě, já ho miluju. Když mi bylo patnáct nebo osmnáct, tak sem říkal, jednou si tady koupim svůj byt v Karlíně, no ale dneska? To už nejde, nelíbilo by se mi to tam že jo. Kdo ví, co voni maj jako za záměry, nebo co s tím hodlaj dál, dneska tam jako eště potkáváš lidi jo, který si znal, ale za deset... za pět, deset let, tam už nebude nikdo z nás.

No, jestli teď už tam je jenom devět lidí...

No těch devět, jako nepočítam rodiny, rodiče, počítam ty kluky, co sme venku kouřili, felili, nalili se, takže tyhle. A tou sou všechno narkomani dneska, takže si říkám, jestli se tam dá takhle fetovat v tom Karlíně mezi těma milionářema, tam zbylo devět feťáků. Znáš třeba Shadow bar? Dřív se to jmenovalo Peppek tohleto místo. A to bylo jenom cigáni, muzika, tohle, jointy, pohoda, všechno super. No a dneska ty cigáni, těch devět. Nebo sedm černejch, dva bílí. Tak prostě voni by tam nevešli nikdy, protože vědí, že tam chodí tyhlety... Voni jim to sebrali a voni se s tím už i smířili a voni tam nejdou. No a tenkrát, 2007, možná 2006, tam byli pečený vařený, víš co. Pak to šlo dolu, 2010 už to úplně končilo. Pak se to začlo dělat takhle v tom Karlíně, ty podniky, normálně fakt jim vzali i bar no. Takže plno cigánů, si i myslim, že pak už šli rádi z toho Karlína. Si myslim, že už tam ani nechtěli bejt, sice si říkaj „Dyť sem se tady narodil ty vole, ale asi lepší někde jinde.“ Třeba mam kámoše T. B., ten se vodstěhoval někam do Bohnic, a to sme dycky říkali, to je sídliště, tam prostě nemůžeš v Bohnicích. No nevim, já bych to nemoh udělat.

Prostě sídliště. Si vem třeba na Invalidovně, třeba panelák. Ale to už byli zase... voni sice maj tam Karlín, jakoby cedulka Karlín Invalidovna, ale my sme je nikdy nebrali jako Karlín. A jejich kluci, jakoby parta, Invalidovna, jak nás bylo třeba tři sta, tak jich bylo třeba sto, ale ty nesměli k nám, ty nesměli. My k nim sme ani nechodili, my sme nedostali zákaz, ale my bysme tam nešli, protože tam nic nebylo, tam nebylo žádný dobrodružství, co by tě zajímalo. Ale voni, voni do školy základní škola Molákova a voni nesměli za tu molákovku. Tady pak Lyčkárna byl střed, my sme tomu říkali srdce Karlína.

...

A jinak ty tvý kámoši, o kterejch si mluvil, myslíš že to vnímaj podobně jako ty, že maj Karlín za svůj domov a vadí jim to...

Jo, třeba 99 procent, prostě převážně ten názor, že nám ten Karlín kradou před vočima, nový lidi tam choděj, ty, co by tam mohli zůstávat, tak dou pryč, ty cizinci si tam z toho pak udělaj svojí čtvrť. Jako z těch starších, těch tam zůstalo třeba 25 procent. Třeba moje babička, teta, prateta, její sestra, to sou prostě osoby, který z Karlína řekli, že nikdy neodejdou. Voni tam budou asi napořád.

Ale ta tvoje generace, ta už teda ne...

No to vůbec, oni už maj hlavně většinou všichni děti, no ale nikdo není daleko, Žižkov, Libeň, Vysočany. Oni tam pak choděj ven, do toho parku, třeba v létě je to tam super. No já se hlavně s těma devíti se bavim už jen s jedním, protože to sou fakt všechno narkomani, jednou nohou v kriminále, takže třeba choděj do kriminálu, pak přijdou, to je furt dokola.

Jsou tam třeba ještě nějaký podniky původní?

Jako ty místa jsou, ale je to uplně jiný, jinej šéf a ty lidi už tam nechoděj. Třeba jak se scházeli v tom Pepku, tak to je furt podnik, kde se dá hulit, ale voni už tam prostě nechoděj.

Já sem byl ted' nedávno, jak je na Urxový ten nonstop Mash a tam mi jeden chlápek říkal, že je to poslední karlínská hospoda.

Jo Mash, to vim, jakej je. Ale taky už to není, jaký bejvalo. Prostě, cigáni milujou si zahrát automaty, ty už tam nejsou automaty v tom Mashi. Cigán potřebuje hrát bedny, dát si u toho pivo a kouřit u toho, to nemůžeš nic. Ten podnik se jmenuje stejně, ale dřív tam měli všechno z toho Mashe, z toho seriálu... Pak byl Sion, takovej rohovej, tam se chodilo na pivko a na kulébr a z toho udělali takovej nějakej superbar, prostě pro ty cizí, cigán tam už nepáchne, dřív tam byli cigáni pečený vařený. Nevim, kam voni choděj.

Mě eště napadlo, jak jsou teď v Karlíně takový ty občanský iniciativy a nový projekty, teď třeba Kasárna Karlín otevřeli nebo Přístav u řeky.

To vůbec neznam. To dělaj nějaký slušný lidi pro slušný lidi ne? To prostě jde mimo nás, to vůbec, to slyším teď poprvé od tebe. Vim přesně, kde jsou Kasárny bejvalý.

Třeba ta Lyčkovo náměstí, ta škola, ta má teď takovej slogan a říká si smysluplná škola. No a vim, že tam ty děti dovážej rodiče autama a přivázej je tam z jinejch čtvrtí taky. Takhle to dřív nebylo, my sme tam byli jenom z Karlína, maximálně jeden kluk ze třídy vodněkud přijížděl, ten byl uplně divnej pro nás, jak je možný že frajer přijíždí vodněkud z Proseka, jinak všichni z Karlína. No a dneska tam taky prostě, je to tak půl na půl, protože ty děti... ty karlínský děti se do týhle školy nedostanou ani na ten zápis, protože už je tam... už je tam plno a děti, ty rodiče to chtěj, aby chodili do týhle školy, protože tam maj super učitele, fakt je to krásná škola, věnujou se hodně těm dětem. Ale dneska už tam nejsou cigáni v tý škole. Dřív to bylo v každý třídě pět.

...

Dřív byl třeba R. H., cigán, ten byl... já sem byl v první třídě, měl sem paní učitelku Zemánkovou, ta prostě byla hrozně hodná a dali k nám R. H., kterej už měl bej třeba ve čtvrtý a furt propadal a von nám všem bral svačiny, všechny nás profackovával. A von pak jednou dal učitelce facku a my na to všichni koukali. No a vodvezli ho do pastáku, no a znáš, když dávaj krimi zprávy. No a dneska už to není, ale bylo to asi před dvěma rokama, byla reklama na krimi zprávy: dosažené vzdělání. A on řekl Valdice. To byl ten R. H., kterej nás mlátil v první třídě. Řikam: Ty krávo! To není možný. Upoutávka na krimi zprávy, to byl von, kterej ným bral ty svačiny.

...

Karlíňáci sou pikaři. Těch devět uplně a ten zbytek... Třeba 2007, 2006, takhle to tam začínalo to piko a piko si aplikuješ jehlou nebo šňupeš. A Karlíňáci sou proslulý, že kouřej piko, tam se kouří piko v Karlíně, speciálně Karlíňáci jenom kouří pervitin na alobalu. Karlín jede jenom plechy.

A čím to je?

To já vim, čím to je. Tam je takovej cigán, kterýho obdivujou všichni cigáni. To je takovej jeden, kterej strašně suprově vypadá, je fakt dobrej, cool. A von vole začal v patnácti ject plechy. Normálně v patnácti začal kouřit plechy. No a všichni: Ok, tak to taky zkusim. No a všichni vod tý doby kouřej plechy, protože Jirka kouřil plechy.

A právě jim sebrali taky, cigáni měli podnik Harlem, jakoby čtvrť z New Yorku Harlem a tam byli jenom cigáni, chodili pátky, soboty. Vždycky tam byla bitka, zasahovala tam policie třeba dvakrát do měsíce, záchranáři, sanitky. No a ten barák tam dneska není, ten shodili že jo. Cigáni z toho byli smutný taky, jim vzali jejich diskotéku. No tam sem nebyl nikdy, tam sem se bál, tam jezdili kluci ze Smíchova, cigáni...

...

Ještě mě zajímaj ty povodně... Kdy sis všimnul nějakej změn, že se tady vopravujou domy, stěhujou se nový lidi a tak...

Hele dost lidí se už ani nevrátilo. Kdo měl to céčko, tak to řešil, že hledal jiný bydlení a už se ty lidi ani nevraceli. Třeba čtvrtina se nevrátila. No míň, nevím, třeba 20 procent. No a ty co zbyli, tak to vypadalo, že to bude furt, jak to bylo. A já sem si všimal tak tři roky, že byl Karlín v pohodě. Já sem si všimal, že se rekonstruuje pak, ale ještě se nemluvalo, že se nějak zdražuje. Tak já si myslim, že eště tak těch pět let po povodních to bylo v pohodě. Dneska už to je uplně v hajzlu, ale tak to už je deset let od 2007.

...

Já sem takovej, že mě strašně moc věcí nezajímá. Ale tohle mě zrovna zajímá hodně.

Ještě jak to probíhalo, ty ses odstěhoval z Karlína s tou holkou 2011/2012? To už si to asi vnímal ne, že se něco mění...

To už sem vnímal, už kolem toho 2010 se tam začly dít věci, ale největší boom je poslední třeba čtyři roky, že to už začínaj trošku jako přehánět. Ale já do toho zas jako nevidím, oni asi koukaj do budoucna, asi to možná jako bude možná všechno hezký, ale my prostě budem smutný. Tady ta stavba už tu není a teď je tady tohle. To sem měl minule, když sem byl čtrnáct dní u babičky, jak sem byl po tom rozchodu, tak sem pořád chlastal a třeba šestej den sem šel sám Karlínem a koukal sem do voken, kde bydleli mý kámoši a chábři. A tam se svítilo a úplně jiný lidi. Si říkam, tady bydlela Markéta a úplně na mě šly vzpomínky, jak sem na ní pískal v pátý třídě, jestli by šla ven. Tady bydlel Tonda, zas úplně jiný lidi.